

76583

2

დუბუ მეგრელი

წიგნი პირველი

8

ლექსები

თბილისი

ელექტრომბეჭდავი მ. დ. კიკნაძისა, ელისაბედის ქ. № 17.

1909

1 v

წიგნი პირველი *

* **ლექსები**

თბილისი

ელექტრომბეჭდავი მ. დ. კიკნაძისა, ელისაბედის ქ. № 17.
1909

წ ი რ ი კ ა

სადღეგრძელო.

მოდით, ძმანო, და გადავკრათ
ეს კახური მშვენიერი,
ზედაც ტკბილად შემოვძახოთ
ძმური „მრავალ-ქამიერი!“

—

ხელი ჰიქას! ვადღეგრძელოთ
დაცემული ჩვენი ერი,
რომ კვლავ მაინც აღსდგეს იგი
და შეიქნეს ბედნიერი!..

დაღამდა... არსით ხმა აღარ ისმის,
მიეცა ყველა ტკბილს მოსვენებას;
აღარ ჰქრის ქარი, არცა რა იძვრის,
მკვდარივით სძინავს მთელსა ბუნებას.

—

მხოლოდ არა აქვთ ძილი ჩემს თვალებს,
არა აქვს ჩემს სულს მწუხარეს შვება;
საზარი სევდა მქენჯნის, მაწვალებს,
ვით მძიმე ლოდი, გულზე მაწვება.

—

ფიქრთ განმიტაცეს... თავ-რეტ დასხმული
მივჩერებივარ ღია სარკმელსა;
თითქო იქიდან, მწარედ ტანჯული,
ველოდე ნუგეშს მაცოცხლებელსა.

—

და მართლაც ვხედავ, ამოდის მთვარე
და ჰფენს ქვეყანას სხივებს ნათელსა;
ვხედავ, განათლდა მთლად არე-მარე,
მხოლოდ ჩემს გულს ვერ აშორებს ბნელსა!

—

აი ბუღბუღიცი უსტვენს სადღაცა
და აღფრთოვნებით უგალობს ვარდსა;
იმ სტვენით სტკება მიწაც და ცაცა,
მხოლოდ ჩემს გულს ვერ უქარვებს ღარდსა!

—

იგი უფრო და უფრო მეცხება
შხამით, ნალველით და ვიტანჯები...
ოჰ, ნუთუ მხოლოდ მაშინ მერგება
მე დამშვიდება, როცა მოვკლები?..

უმაწვილი და მგოსანი.

(ნაწყვეტი)

უ მ ა წ ვ ი ლ ი

... ვგრძნობ, ვგრძნობ, მგოსანო, შენის სულის
 კვეთებას მწარეს,
 ვხედავ, შენს ხვედრსა, ტანჯვით სავსეს, ესდენ მწუხარეს,
 და მსურს, შევიტყო, ვინა ხარ შენ, სიდან მოსული,
 ამ ქვეყანაზე რისთვისა ხარ დაბადებული?
 ნუ თუ ეკუთვნი შენც ამ უმსგავსს და ცრუ სოფელსა?
 ნუ თუ ეკუთვნი ბრბოს უგუნურს, დაუნდობელსა?...
 არა, ამ ქვეყნის არა ხარ შენ... შენ ხარ ზეციდან,
 მაგრამ მითხარი, ჩამოსულხარ, რისთვის იქიდან?
 ერთი მითხარი, შენი კვნესა გულს ვის უღონებს?
 შენს „უდაბნოში მღალაღებელს ხმას“ ვინ უგონებს?..

მ გ ო ს ა ნ ი

სხვა თუ არავინ არის ჩემი სიტყვის მსმენელი,
 სხვა თუ არავინ არის ჩემი თანამგრძნობელი,
 სხვა თუ არა მყავს მე ერთგული და მეგობარი,
 შენ მაინც ხომ ხარ, ჩემთვის ესეც საკმაო არი;

მაგრამ არც ისე წახდება სულ ჩვენი ქვეყანა,
რომ სხვაც არაფერ არ აღმოჩნდეს იქ შენისთანა ,
რომ აღარავის ჰქონდეს სული პატიოსანი
და არ ესმოდეს, რასაც მწარედ მოსთქვამს მგოსანი !

არა, ყმაწვილო, დამერწმუნე, რომ ბევრი არი
ჩვენს ქვეყანაში, შენებრ, ჩემი თანაზიარი ;
ბევრს ახალგაზრდას კიდევ გული აუთრთოვლობდა,
როდესაც ჩემს ლექს წაიკითხავს, და აღფრთოვნდება!..

ყ მ ა წ ვ ი ლ ი

მერე რა ვუყოთ, რომ აღფრთოვნდნენ ზოგიერთები,
უმეტესობას ხომ არ ესმის შენი სიტყვები ?
და, მაშ, ყოფილხარ შენ ამ ქვეყნად მხოლოდ მოსული
იმ რჩეულთათვის, რომელთაც აქვთ მგრძნობელი სული!

მ გ ო ს ა ნ ი

მე მოვედი, რომ დავუბრუნო ერს ძლიერება,
მონას, დაჩაგრულს, მოვანატრო თავისუფლება !

ყ მ ა წ ვ ი ლ ი

ხალხი, მდუმარე, რომ თავისს ბედს ემორჩილება,
არც კი დაეძებს, მისს გარშემო რაები ჰხდება?..

მ გ ო ს ა ნ ი

ხალხს შენ ვერ იცნობ, ის დიდებულ ზღვისაა დარი :
კით ზღვაზე, როცა არა ღელავს და მშვიდად არი,
გემ-ხომალდები შეუპოვრად დასრიალებენ,
დიდი, პატარა თავისუფლად მით სარგებლობენ,

თითქო უძირო, უსაზღვრო ზღვა მათ ჰმორჩილებდეს .
თითქო საზარი ოკეანე მათ მსახურებდეს !

მაგრამ სიდანმე ერთი მძლავრად ქარმა დაჰბეროს
და მაშინ ნახე, როგორ ყველა შემოიფანტოს
ზღვამ გარს, ვინც წინად უყურებდა უშიშრად მასა,
და ვაი მას, ვინც ვერ მოასწრებს თავის შევლასა !
ის ზღვის ტალღათა, საშინელთა, მსხვერპლი გახდება,
ის ზღვის უძირო უფსკრულში სწრაფ ჩაილუპება !
ხალხიც, ზღვასავით, ყველას ფეხ ქვეშ ექეღვინება,
ყველას თავს უხრის: დიდს, პატარას ემორჩილება ;
მაგრამ ერთხელვე თუ დაჰკარგა მან მოთმინება,
მაშინ ზღვაზედაც უარესი ის შეიქნება !
მაშინ მის ძალას ველარავინ ველარ გაუძლებს,
და ისიც, ვიდრე თავისს სურვილს არ შეისრულებს,
არ გაჩერდება , არაფრის წინ აღარ შედგება :
ყველაფერს შთანთქავს, რაც კი ამ დროს წინ დაუდგება .
ხალხი ცეცხლია, საშინელი, თუ ის აღელდა,
ხალხი მძვინვარე მხეცი არის, თუ ის გახელდა !

ყ მ ა წ გ ი ლ ი

რა ააღელვებს ხალხს, რომელიც მხოლოდ მას
ცდილობს,
ავად თუ კარგად დღე წაილოს, სხვას არას ფიქრობს ?

მ გ ო ს ა ნ ი

მგოსნის სიტყვები ! ხალხს ჩვენ უნდა შევატყობინოთ
თავისი ტანჯვა ; ყოველივე მას ვაგრძნობინოთ :
ჩვენ უნდა ნათლად დავუხატოთ აწმყო, წარსული
და გავუღვიძოთ მონობისგან დახშული სული ;

ჩვენ უნდა აღვძრათ ხალხში გრძნობა, გრძნობა მაღალი,
და მოვანატროთ უკეთესი მას მომავალი!...

ე მ ა წ ვ ი ლ ი

ვცანი, მგოსანო, ვცანი შენი დანიშნულება
და შენი ბედით სული მიწუხს, გული ღონდება,
რა მოვიფიქრებ, რომ ვაი თუ ვიდრე შენს აზრებს
შენ მოიყვანდე სისრულეში, ურიცხვ შენსა მტრებს,
ერის, მამულის გამცემთ, ოღონდ თვით ისარგებლონ,
თავისი ნატვრა აღუსრულდესთ და შენც გიმსხვერპლონ!..

.

აკვანი და კუბო.

ვხედავ, ჩვილ ყრმას აკვანში
რომ სძინავს დამშვიდებით;
ბედნიერი სიზმარში
სტკება დედის ყურებით;

ვხედავ და მსურს კვლავ მზერა
სურათის, მშვენიერის,
თანაც ჩანგურზე მღერა
საოცნებო სიმღერის.

მაგრამ, ვაი, სწრაფ ჰქრება
სურათი, სანატრელი,
და ნაცვლად მეხატება
სურათი, საზარელი:

ვხედავ სტოლზე დადგმულსა
მის კუბოსა, უბრალოს,
და შიგ ჩასვენებულსა
იმავე ყრმას, საბრალოს;

ვხედავ... თვალთ მიბნელდება...
ვკარგავ იმედს და რწმენას...
სული სწუხს, გული კვდება
და ვწყველი კაცთ გაჩენას!..

ნეტავ ვიცოდე, იმ დღეს აქეთ, პირველ რო გნახე, მარადის თვალ წინ რისთვის მიდგას მე შენი სახე? ნეტა ვიცოდე, მარად შენზე რად ფიქრობს გული, მარადის შენკენ რად ისწრაფის, რად იწევს სული და, როცა გხედავ, თვალნი რისთვის მიშტერდებიან, სახეზე ცეცხლი რად მედება, ტუჩნი ჰკრთებიან, გული საოცრად რისთვის მიძგერს, აღელვებული, და, ვით ფოთოლი, რად ვკანკალებ, აღშფოთებული? ნეტა ვიცოდე, შენც ასევე თუ გემართება? ნეტა ვიცოდე, ამ გვარი რამ შენშიც თუ ჰხდება?.. ოჰ, თუ ასეა, ცოტას მაინც გრძნობ ამ გვარ რასმეს, გთხოვ, მალე მითხარ, ნუ მომაკლებ წუთის სიამეს! მაგრამ თუ არ გრძნობ, გევედრები, არა მითხრა-რა: დაე, მანამდის, სანამდისაც თვით არ მომკვდარა ჩემში ეს გრძნობა, ჩემთან ერთად, ბნელს სამარეში სულ... სულ ამგვარად ვიყო მარად ჩემს სიცოცხლეში! რა გენაღვლება, შენს შვენებას ვუხრიდე თავსა? რა გენაღვლება, შენ მიდგამდე სულს მომაკვდავსა? განა თვითონ მზე, მთელის ქვეყნის მაცოცხლებელი, მატლსაც არ ათბობს, ყველას თანსწორ შემბრალებელი? მაშ, გევედრები, თვით დიდებულს მზეს შეედარო და, რომ ვსტკბებოდე შენის ჰერეტიტ, არ მიმეფარო!..

მტარვალს.

შორს არა წმიდავ, შორს მავნე სულო,
სულო ბოროტო, სულო მაცდურო!
ზეცის ძალთაგან დევნილო, კრულო
და ჯოჯოხეთის მონავ, მსახურო!
შორს, შორს, წყეულო, იგიცა კმარა,
რაც აქამომდე მტანჯე, მაწვალე,
აწ-კი ტყუილად არა მითხრა-რა,
შენ აღარ გმონებ, გამოვიცვალე!
წავიდა ის დრო, შენსა ბრძანებას
რომ ვასრულებდი შიშით, კანკალით;
წავიდა, გაჰქრა და დავიწყებას
მიეც, რაც იყო: აწ ვერა ძალით
ვერ დამიმონებ, ველარ მომხიბლავ!
აქამდისაც თუ გმონებდი, მისთვის,
რომ ერთობ სუსტი კმნილება ვიყავ;
ახლა სულ სხვა ვარ: ახლა ღმერთს ჩემთვის
სხვა ვინმე სული მოუგზავნია,
ტურფა, უმანკო, ანგელოზთ დარი;
მეც იმას ვმონებ დიდი ხანია
და იმით ვცოცხლობ, აქამდის მკვდარი.
შენ-კი, მტარვალო, შორს გამეცალე
და აღაროდეს არ მომეკარო;
ისიც კმარა, რაც ვიტანჯ-ვიწვალე,
აწ კი დრო არის, მეც ვინეტარო!..

მგოსანი.

მას ვინ არ იცნობს? ვის არ უნახავს
იმისი სახე, სახე ღვთიური,
სახე რომელშიც გამოუსახავს
თვით განგებასა მადლი ციური?

—

მას ვინ არ იცნობს? მისი ხმა წყნარი,
ვით ნაკადულის ნელი ჩხრიალი
და ან ყვირილი მისი, საზარი,
ვის არ სძენია, ვით ზღვის ღრიალი?

—

მას ვინ არ იცნობს? მის ტკბილ ღიმილით
ვინ არ ტყვევნილა, აღფრთოვნებულა;
ან გულ ამოსკვნილ იმის ტირილით
ვინ არ ტანჯულა, აღშფოთებულა?

—

მას ყველა იცნობს, მაგრამ ეს ცნობა
გარეგნულია და იმის სულის
არავის ძალუძს კი გამოცნობა,
ზეგარდმო მადლით შთაგონებულის!..

სიყვარული.

აწყოზე სრულად გამიტყდა გული,
წარსული ზიზლით მაგონდებოდა
და მომავალიც ვერა - რა ნუგეშს,
ვერა - რა იმედს ვერ მპირდებოდა.

თავს უსარგებლოდ ვრაცხდი ქვეყნისთვის,
მთელს ჩემს სიცოცხლეს ვსთვლიდი არა-რად;
ფუჟად მიმაჩნდა ყოველი წამი
და დავეძებდი სიკვდილსა მარად,

როცა შემიპყარ შენ, სიყვარულო,
და გარდაჰქმენი ჩემი არსება;
კვლავ მომეც ძალა, მაცოცხლებელი,
კვლავ მოანიჭე ჩემს სულს ღვთაება;

კვლავ დაუბრუნე გულსა იმედი,
კვლავ ბნელს სიცოცხლეს სხივი მოჰფინე
და კვლავ გამხადე კაცად, ღვთის ხატად,
კვლავ განმაახლე, კვლავ აღმადგინე!..

ასე ყვავილსა, დამზრალს გოლგისგან
კვლავ განაცოცხლებს ციური ნამი,
კვლავ დაუბრუნებს თავისს შევენებას:
კვლავ დაუდგება მას ტკბილი წამი!..

ლერმონტოვიდან.

I.

რისთვის ?

იმისთვის ვწუხვარ, რომ მიყვარხარ და მწყდება გული,
რომ სიყმაწვილე შენი, ახლად აყვავებული,
შურიტ აღვსებულ ქორის დევენას ვერ გადურჩება:
ყოველ ბედნიერ წამის ნაცვლად შენ გადაგხდება
ტანჯვა - წვალება, ცრემლი ცხარე, ნალველი კრული!
იმისთვის ვწუხვარ, რომ შენ აგრე ხარ მხიარული.

II.

ლოცვა.

დედავ ღვთისაო, მუხლ მოდრეკილი
შენი ხატის წინ ახლა შენდობას
არ ვითხოვ, არც მსურს მწარე სიკვდილი
მაშორო, არცა გწირავ მადლობას.

—

მე არ გავედრებ ახლა ჩემს სულსა,
სულს უთვისტომოდ მოხეტიალეს;
გვედრი მხოლოდ, ამ წმინდა ქალწულსა
ნუ მოაკლებ შენს კალიას მოწყალეს;

—

მიეცი ღირსსა ბედნიერება,
მიეც კეთილი ყურის მგდებელი

ჯერ სიხარული, კვლავ მყუდროება,
სულის მშვიდობა, მაცოცხლებელი,

—

და, რომ მოვა დრო გამოთხოვების,
მზიანს დღეს იქმნეს, თუ ღამეს ბნელსა,
ნება მიეცი მის ჩაბარების
მხოლოდ ანგელოზს შენს საყვარელსა !

შავ ზღვას.

ვითა ქაბუკი, სიყვარულით გატაცებული,
მიეშურება სატრფოსაკენ, გაჩქარებული,
აგრეთვე შენკენ მოისწრაფვის, ზღვავ, ჩემი გული,
ჩემი გონება, ჩემი გრძნობა და ჩემი სული,
და, ვით მას თავის სატრფოს მზერა არ მოსწყინდება,
ისე არც მე, ზღვავ დიდებულო, შენი ყურება!
რისთვის? — იმისთვის, რომ მარტოკა შენ-და ხარ ერთი
ჩემ სამშობლოსთან ჩემთა ფიქრთა კვლავ შემაერთი;
მისთვის, რომ, როცა შენ გიყურებ, კვლავ მეხატება
თვალ წინ სამშობლო: მისი ტანჯვაც კვლავ მაგონდება
და ვფიქრობ: „ვაჰ, თუ ვერ ველირსო აწ დაბრუნებას
იქ და მივეცე საუკუნოდ აქ განსვენებას!
ვაჰ, თუ ცოცხალი თვისი შვილი მან ველარ მნახოს
და ველარც მკედარი თავისს გმირთა შორის დამმარხოს!“
მაგრამ, ზღვავ, გვედრი, თუ მოვკვდე აქ, შენ მიმიბარო
და მიმიტანო იქ, საფლავი იქ გამითხარო!
დაე, იქაურს მივემატო მეცა მიწასა,
რომ მეც იმასთან, ოდეს იგი სანატრელს ხვასა
კვლავ გაიგონებს და ხელახლავ აღორძინდება,
გადავხალისდე, ვიგრძნო ის ხმა, ის ნეტარება,
ვიგრძნო ჩაგრულთა ზე აღდგომა, მჩაგვრელთ დამხობა
ღმეტვრად ქმნილსაც კი შთამებეჭდოს ეს წმინდა გრძნობა!.

ქ. ოდესსა.

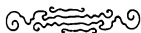
ცხრამეტთა წელთა,
 შავთა და ბნელთა
 წაიღეს ღღენი ჩემის სიცოცხლის,
 მუდამ ბრძოლაში,
 მუდამ ტანჯვაში,
 მუდამ დევნაში მუხთალის სოფლის !
 გაქვავდა გული ,
 დაეცა სული ,
 გრძნობა-გონება მიჩლოუნგდებოდა ;
 დადუმდა ენა,
 გამიქრა რწმენა
 და სასოება მეკარგებოდა.
 მაგრამ ბრწყინავი,
 როგორც ვარსკვლავი
 საზარ წყვილიადში, აჰა, შენ გაჩნდი ;
 რომ მოგკარ თვალი,
 მაშინვე ძალი
 ვიგრძენ უეცრად და სწრაფ განვახლდი :
 გაცოცხლდა გული,
 ამაღლდა სული,
 მომეცა ისევ იმედი, რწმენა
 და სიყვარული
 წმინდა და სრული
 დამკვიდრდა ჩემში, ამეხსნა ენა!..
 ღრუბელს ღრუბელი
 კვლავ მოსდევს ბნელი,
 მაგრამ არ არის აწ შიში გულში,

რადგან შუქმფენნი
ეგ სხივნი შენნი
გზას მინათებენ ამ შავს ჯურღმულში
და მეც მათ მივსდევ,
აღარას დავსდევ,
არც ცის, არც ქვეყნის კერპთ ძლიერებას ;
მხოლოდ ვცემ თაყვანს
სიყვარულს, მართალს
და წმინდას, ღვთიურ ქეშმარიტებას!..
დიდი რამ არის
პოეტისათვის,
როცა ეგულვის შენებრ მფარველი,
როცა მან იცის,
რომ თვის შრომისთვის
დააჯილდოებს შენებრი ხელი ;
მაშინ მის ვულსა,
აღფრთოვნებულსა,
ველარ დათრგუნავს ველარაფერი ;
მაშინ ის კლდება,
მტკიცე ზღუდება,
მწვავე ცეცხლია, ზღვაა ძლიერი!...

ოცის წლისა ვარ, ოცის წლის, თუმც ვგავარ
ორმოცისასა! ..

ეჰ, ასე უსურვებია, სჩანს, ნებას განგებისასა!..
სჩანს, რომ იქ დაუწერიათ, არ ერგოს ყმაწვილობაო,
არ ინეტაროს, არ დასტკბეს, არ ნახოს კაბუჯობაო;
სჩანს, რომ იქ უთქვამთ: ყვაფილი გაუშლელადა დასკვნესო.
ბარემ იტყოდნენ იმასაც, სულ ნუა, დროა გაქრესო.
თორემ რას ვარგა, რომ იყოს ბაღში ყვაფილი დამკვნარი?
რას ვარგა, ქვეყნად ვიდოდეს კაცი ძაბუნი, დამელნარი?
რას ვარგა, იყოს ცოცხალი, ცოცხლებშია კი არ ერიოს?
ამ გვარ სიცოცხლეს სიკვდილი განა არ უნდა ერჩიოს?..
მაგრამ ეგების იმ ყვაფილს, თუმცა უდროოდ დამკვნარა,
ჯერ კიდევ კარგი სუნი აქვს, ჯერ სრულიად არ გამხმარა;
ეგებ იმ კაცსაც, უდროოდ მოტეხილს, დაბერებულსა,
კიდევ აქვს სული ძლიერი, ვერ დაუჩაგრავს სხეულსა?
მაშ, დაე, იყვნენ ჯერ კიდევ: ვარდი აფრქვევდეს ტკბილ
სუნსა
და კაციც ჩაგრულ ძმათათვის ამუშავებდეს თვის სულოსა!
დაე, ვიცოცხლო მაშ მეცა, ვიდრემდის ვისმე
ვკირდები
და მოვკვდე, როცა საჭირო აღარავისთვის ვიქნები!..

ჩემ სურათზედ.

არ მინდა ვიყო ძვირფას ჩარჩოთი
სხვა სურათთ შორის დაკიდებული,
არც გასართობად უცხო სტუმართა
?დიდარს ალბომში ჩატანებული;

—

მე მინდა მხოლოდ შენ გეკუთვნოდე,
განუშორებლად თან მატარებდე,
ხან ხელში გეპყრა, მიმწერდე გრძნობით,
ხან კი უბეში გულთან მიდებდე!..

მეგობარს.

(კიტა აბაშიძეს)

სული სწუხს, გული შხამით მევესება,
 როდესაც თვალწინ წარმომიდგება
 მე მეგობარი, შენებრ ყმაწვილი,
 სიკაბუკითვე ექვით აღესილი,
 რომელიც ცდილობს კვლავ განახლებას,
 გატეხილ გულის კვლავ გამთელებას!..
 ძნელია სულის კვლავ დამშვიდება,
 რომელიც თვის ხედრს ვერ ურიგდება!
 რამ ასულდგმულოს იგი არსება,
 ვის არ აქვს რწმენა და სასოება?!
 უკანასკნელი მხოლოდ წამალი
 რომელს მიმართავს მაშინ მკურნალი,
 როცა მოჰკვდება მაინც სნეული,
 თუ რომ არ იქმნა ის ხმარებული,
 ამ შემთხვევაში სიყვარულია,
 და მიმართე მას; თუ შეგიძლია!..

გამოცანა-აკროსტიხები.

I.

ქმნილება რამე, ანგელოზთ ღარი, ხან ეშმაკზედაც
უარესია;
არსება სუსტი, ჩხვილი და ნაზი. ხან კაცზედაც კი
უმაგრესია;
ლამაზიც, ტურფაც, მაგრამ ხანდახან ყოველ გლახაზედ
უგლახესია;
იგია წყლულის გულის მალამოც და ხან კი შხამზეც
უმწარესია.

II.

სანეტარო რამ გრძნობაა, თუმც ხან ცრემლებს
გვალერევენებს;
ის ხან გვატკბობს და გვაამებს, ხან კი მეტად გვაწყენებს;
ყრპის, მოხუცის, დიდის, მცირის გულს ერთგვარად
აძგერინებს;
ვართ მძებნელი მისი ყველა, თუმც ბევრჯელ ბედს
გვაწყველინებს;
არ ვარგივართ უიმისოდ: ის გვაფრთოვნებს, აგვამაღლებს,
რისხვით სავსეს დაამშვიდებს, ამპარტავანს დაამდაბლებს;
უღონოსა, სუსტსა და მხდალს აძლევს ძალას, აამაყებს;
ლამაზს უფრო ალაპაზებს, მახინჯსაც კაცს დაამსგავსებს,
ის აშვენებს მთელს ქვეყანას, თუმცა ბევრი არ აჟასებს!..

დანიშნულ მიზნისაკენ კლდე-ღრე-ტყეში მიმავალს
მომეწია უეცრად საზარი ქარიშხალი ;
ჩამოხველდა გარშემო, ველარ ვარჩევდი გზა-კვალს,
უაზრო ხეტიალში გამომელია ძალი.

ბოლოს რაღაც განგება შემეწია საწყალსა:
შენს ბინაზე მომავდო დაღლილი, დაქანცული ;
შენ სწრაფ გამილე კარი: ნუგეში მეც მაშვრალსა,
გამათბე, დამაპურე და კვლავ ჩამიდგი სული.

მზე ისევ ამოვიდა, ღარი ისევ დადგა,
მეკი სულ დამავიწყდა დანიშნული საგანი ;
შენმა ნახვამ მომხიბლა, გონება დამეკარგა,
გრძნობა გავიხელმწიფე და მას ვეცი თაყვანი.

ერთი შენი ღიმილი ნიშნად თანაგრძნობისა
და მე გადვიქცეოდი შენს მონად, შენს ფეხთ მტვრად ;
მსხვერპლი შევიქნებოდი ბავშვურ გატაცებისა,
ჩემს ნიქს გადაგიშლიდი მთლად წინ ფიანდაზადა.

მაგრამ მომხედა ღმერთმა, შენ ხმა აღარ გამეცი ;
მე ისევ მომაგონდა დავიწყებული ვალი ;
მთელი ჩემი არსება კვლავ ჩემს მიზანს მივეცი
და კვლავ ახალის ძალით ვარ მისკენ მიმავალი !..

ნადსონიდან.

I.

როცა თანდათან გარეშემო მკიდროდ მეხვევა
შემხუთავი წრე ეკვის, ბრძოლის, უბედურების,
უფრო ხმა მალლა ფარისეელის მომესპის წყევა
და უფრო ცხადად მიხმობს კვნესა დატანჯულების ;
როცა სიმდაბლით, ვით გლახაკი მოწყალებასა,
სიყვარულს ვითხოვ და ვპოულობ ნაცვლად ყოველგან
წმინდა ტაჯვაზე უგნურთა ბრმა დაცინვასა,
სინათლეს, კეთილს აგდებულებს უღირსისაგან,
ქვეყანა მიყვარს ერთიორად, მიღელვებს სისხლსა,
არა ზიზღისა ცეცხლი და არც რისხვა მდაბალი,
მხოლოდ მგზნებარე გატაცება სიბრალულისა
და სიყვარული, მშვენიერი, წმინდა მაღალი;
მებრალეებიან ის სნეულნი, ბორკილ ასხმულნი,
უაზრო მტრობით ერთმანეთზე გამძვინვებულნი !..

.

*)

II.

წინასწარმეტყველს ტყვილად ვეძებ, ძალით მოსილსა,
რომ გაიტაცოს საითკენმე მან ჩემი სული,
ვით ნიაღვარი ჩამორეცხილს მისგან ყვავილსა
იტაცებს შორს, შორს და მიშხუის აღქაფებული !..
არ მენადვლება როგორც უნდა ისე დასრულდეს
ჩემი სიცოცხლე... მივიღებ ჯვარს უდრტვინველადა,
ოღონდ ტკივილი საშინელის ეკვის გაჟუღდეს
და სდუმდეს გულში უგუნური ძახილი: „რადა?“
ტყვილად ვოცნებობ! ველარ ვხედავ წინასწარმეტყველთ,

დაწვრილმანებულს ერს არ ძალუძს მათ დაბადება;
ბურთ-მოედანი დარჩენიათ ყაჩაღ-მტაცებელთ
და ფეხს იკიდებს შური, მტრობა და მძულვარება;
მხოლოდ თუ ვისმე კიდევა აქვს რწმენა მაღალი,
ის დაუღალავს იმდენად ფიქრს, დევნას, წვალებას.
რომ ვერ გაიგებ, გენიოსი, დიდი რამ ძალი,
ამბობს მის პირით, თუ შთაუნთქავს მწვავ სნეულებას!...

III.

წინასწარმთქმელო, დროა გაჩნდი, მოგმართავ შენა,
მწუხარებით და სიყვარულით აღფრთოვნებული!
გვნახე, რა რიგად დავიქანცეთ, დავსუსტდით ჩვენა,
უმწეოთ რა რიგ გვმუსრავს ბრძოლა გამწვავებული!
ახლა, ახლა, ან ნურასოდეს!.. ჰკედება შეგნება,
არსით სინათლე, ნამუსს სძინავს, სირცხვილი ჰქრება,
არარაობას მხოლოდ ისევ ხმა ემატება....

. *).

*) ორივე ადგილას დედანშიაც წერტილებია.

მოწმენდილს ცაზე ვარსკვლავი ცისკრის
 ბრწყინავს, კაშკაშებს, ცეცხლებს ენთება;
 განთიადის წინ მდაბლად თავს იხრის
 და მზის ამოსვლას მოელოდება;
 ბაღში საამოდ გალობს ბუღბუღი,
 ციურ ხმით ატკბობს მთელს ქვეყანასა,
 ვარდის კუკურს სკვრეტს აღფრთოვებული,
 შეჭტრფის, შეჭხარის მის გადაშლასა;
 მაგრამ, ვარსკვლავო, მზის ბრწყინვალეობა
 შენს მბუბუტავ სხივებს უცებ ჩააქრობს
 და, ბუღბუღო, შენც ვარდთ სუნნელება
 ენას დაგიბამს, ისე დაგათრობს!

*

აგერ პეპელა ჩქარა მიფრინავს,
 სინათლისაკენ მიეშურება,
 ბრწყინვალე სხივი თვისკენ იზიდავს,
 საბრალო იმის ეშხით ბრმავდება;
 ეგერ ქაბუკი, ცეცხლ მოდებული,
 იწვის, ტყვედ ქმნილი უცნაურ გრძნობის,
 საყვარელს ეძებს გახელებული,
 მსურველი ტრფობით გულის დატკბობის;
 მაგრამ პეპელავ, ცეცხლისა ალი,
 როგორც მოგვხვდება, მაშინვე დაგწვავს
 და, ქაბუკო, შენც მაცდური ქალი
 მალე შეგასმევს მწარე საწამლავს!...

ქალს.

(მიბაძვა ლ. ბულიესი)

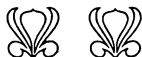
როგორ? განა შენ ჩემს სიყვარულსა
დასცინოდი და არად აგდებდი?
მაგრამ, საწყალო, იპას კი არა,
სასაცილოდ თვით შენს თავს იგდებდი!

ეგებ გგონია, შენის შვენებით
იყო პოეტი დატყვევებული...
არა, შენში თვის იდეალს სცემდა
თაყვანს, ოცნებით გატაცებული!

შენ ისე ნათლად მისთვის ბრწყინავდი,
რომ თავს გვირგვინი გედგა სხივების;
უბრალო წყალი სასწაულითა
იყავ გარდაქმნილ წყლად უკვდავების!

თუ შენში იყო იმდენი ძალა,
მერწმუნე, შენით-კი არ ყოფილა:
რწმენამ მოგმადლა და აწ იმ ძალის
ნატამალიც-კი არ დაშთენილა!

მაგრამ რაც იყო, იყო... მშვიდობით!..
ჩემი ფიალა გამოცლილია
და, თუ ჩარჩა რამ, იმან მიირთვას,
ვინც ნაწერიტაც კმაყოფილია!..

მეგობარს.

(კიტა აბაშიძეს)

ორნივე ვართ მსხვერპლნი მუხთალ სოფლისა,
სად სინიდის სძინავს დიდი ხანია,
სადაც გრძნობა წმინდა სიყვარულისა
მხოლოდ მგოსანთ სიმღერის საგანია ;

სად სიმართლე აღარ მოიპოვება,
სად ნამუსი სასაცილოდ გამხდარა,
აღმოფხვრილა სადაც პატიოსნება,
სადაც ყველა თვის თავს ეძებს, სხვას არა ;

სადაც უძლურთ აღარა აქვთ პირში ხმა,
არც ვინ არის მათზე ზრუნვა დაიწყოს,
სად ძმას არ შურს, გადაყლაპოს თვისი ძმა,
ოღონდაც-კი თვითონ კუჭი გაიძლოს ;

სადაც ფული, ფული და კიდევ ფული
ახსოვს ყველას, ყველა იმას მიმართავს ;
სადაც ფული, მუშტთან შეერთებული,
ტახტზედა ზის და ქვეყანას ის მართავს !

მეგობარო, ჩვენ მაინც ხელი მივცეთ
ერთმანეთსა, დავძმობილდეთ ზღაპრულად :
ჩავინერგოთ ჩვენი აზრი გულს მტკიცეთ
და ვიბრძოლოთ იმისთვის გულ და გულად ;

ან მოვიკლათ, ძმაო, ჩვენი წყურვილი,
ან თვით მოვკვდეთ, მოვკვდეთ მამა-პაპურად,
ან სავსებით შევისრულოთ სურვილი,
ან შევსწიროთ მას თავი მამაცურად!..

მაშ, ჰა, ძმაო, ერთმანეთს ხელი მივცეთ,
დავძმობილდეთ, დავმეგობრდეთ ზღაპრულად,
ჩავინერგოთ ჩვენი აზრი გულს მტკიცეთ
და ვიბრძოლოთ იმისთვის გულ და გულად!..

Digitized by Google

ბუნებავ, რისთვის დაღონებულხარ,
რად იგლოვ წარსულს ნეტრებასა;
მწარე ნალველით რად ავსებულხარ,
რად ემსგავსები მკვდარ არსებასა?
ნუ თუ არ იცი, რომ გაზაფხული
კვლავ დაგიდგება, კვლავ აყვავდება;
კვლავ მოფრინდება ნაზი ბუღბული,
კვლავ დაგატკობენ ნაზი ჰანგები?!..

სამშობლოვ, რისთვის შეწუხებულხარ,
რად იგლოვ წარსულს დიდებულ დროსა;
მწარე ნალველით რად ავსებულხარ,
რად ემსგავსები უსულოდგმულოსა?!
ნუ თუ არ იცი, რომ ეს დროც შავი,
ვით წინანდელნი, მალე გაჰქრება;
კვლავ გაგიღიმებს ბედის ვარსკვლავი,
კვლავ მოგეცემა თავისუფლება?!..

მუშა.

სალამო არის... მე დავდივარ ფიქრთ გასართობლად;
ჩემწინ, როგორც ზღვა, ღელავს ყანა ამწვანებული;
შორით ღიღინი მესმის მუშის, შთენილის ობლად,—
საბრალო თოხნის და იმღერის დაღონებული.

აი, თვითონაც!.. ჩუ, შემნიშნა და მომაჩერდა..
მე შემრცხვა მისი და მაშინვე დავლუნე თავი,
მან - კი სიმღერა მიატოვა, კვლავ დააწყებდა
მიწას და შუბლზე გადაეკრა ღრუბელი შავი...

ნეტა ვიცოდე, რა იფიქრე, ბედკარლო, შენა,
რომ „გამარჯვებაც“ ვერ გითხარი? ნუთუ იწყინე?..
რა ექნა, ძმობილო, თუ სასაზე მიმეკრა ენა
და ნერწყვ გამშრალმა ვერაფერი ვერ ვათქმევინე!..

ასე, როდესაც ქურდობაში ბავშვს იჭერს დედა,
საწყალს სირხცვილით ენა ებმის, ძირს უშვებს თვალებს,
მხოლოდ იხატვის სინანული მისს სახეზედა,
მისს უმანკო სულს სინდისი ჰქენჯნის, აწვალებს!..

ჩემი სიმღერა.

არ მაქვს ადგილ-მამული,
არ მაქვს სახლი და კარი,
არცა მაქვს გროში-ფული,—
ვარ წმინდა მათხოვარი;

მაგრამ მთლად საქართველო
ხომ ჩემი მამულია,
ყოველ ხის ძირში მდებო
ჩემთვის დაგებულია!

მაშ რა მაქვს სამწუხარო?
ეყოფილვარ ბედნიერი!
ვინძლო არ გაეახარო
ჩემი მოსისხლე მტერი.

ვივლი, სანამ ცოცხალვარ
ჩემს საყვარელს მამულში;
ვიმღერ, რითაც ვსულდგმულვარ,
ვიტყვი, რაცა მაქვს გულში,

და, თუნდ მომკლან ამ თქმისთვის,
ვფიცავ, არ შენადვლება!
სიკვდილი რაა მისთვის,
ვინც სიმართლისთვის კედება?!

ორი შეხვედრა.

როდესაც ჩემთვის ჯერ ცხოვრებას არ ეხლო ხელი და არ ვიცოდი გაქირვება, ზრუნვა და შრომა, მეჩვენებოდა ვარდის ფერად მთელი სოფელი, — მწამდა, სიცოცხლე იყო მხოლოდ ტკბილი განცხრომა. ბავშვი ბავშვს შევხვდი.. ოჰ რავდენი სიამოვნება უგრძნია სულსა მასთან გიჟურ თამაშ-ცელქობით; აღფრთოვნებულია რაოდენჯერ ჩემი გონება, აძგერებულია ჩემი გული უწმინდეს გრძნობით! მაგრამ ცვალებად დროთა ბრუნვამ ჩვენ დაგვაშორა; მისნი საათნი მიქროლავდნენ კვლავ ტკბილად, წყნარად, მე კი მუხთალმა ბედის წერამ არ მომაშორა ქირს და ვაებას; უმოწყალოდ მტანჯავდა მარად და, აი, ახლა ისევ შევხვდი დასუსტებული თავგანწირულის მწარე ხვედრთან დიდი ხნის ბრძოლით, უმწედ-უნუგეშ ყველასაგან მიტოვებული. გულ-გატეხილი შხამით სავეს მუდამ სიცოცხლით; შევხვდი მას წმინდას ისევ ისე გატაცებულსა ისევ ოცნებით, სავესს რწმენით და იმედებით, ცხოვრებისაგან ხელ უხლებელს, მხოლოდ შემკულსა ანგელოზურის სისპეტაკით, მშვენიერებით; და ამ შეხვედრამ ისევ თვალ წინ გადამიშალა დრო ბედნიერი, იმედებით გაბრწყინებული, და სწრაფ განვახლდი, ვით ფენიქსი, ვიგრძენი ძალა და, ჰა, ბრძოლისთვის კვლავ მზადა ვარ, გამხნეებული!..

განგებავ, რაღა იქნებოდა ცხოვრება ჩვენი, რომ ანგელოზი ჩვენთვის ციდან არ მოგვევლინა; ქირში, ნუგეშში დაცემულის კვლავ აღმადგენი, ლხინში საუნჯე—ქვეყნად ქალი არ გაგეჩინა?..

ჩემი სურვილი.

არ მინდა, მოვკვდე ტკივილებით დასუსტებული,
ღონე მიხდილი, ჩამომხმარი, ჩაყვითლებული;
არ მინდა, მოვკვდე ბნელს ოთახში ხმელს ლოვინზედა,
რომ თავზე მადგეს მარტოდ მარტო-მტირალი დედა!

*
* *

მე მინდა, მოვკვდე ბრძოლისა ველზე,
სადაც მტარვალნი დამარცხდებიან
და დაჩაგრულთა, გამარჯვებულთა,
დროშანი მალლა აიშლებიან;
გარს მეხვეოდეს, მინდა, მზის სხივი,
მესმოდეს ფრინველთ ჟივილ-ხივილი
და ჩემზე თქმული ამხანაგთან:
„სახარბიელო აი სიკვდილი!..“

დ. ე—ს სიკვდილის გამო.

მოჰკლეს ის, ვინც თვით განგებამ
მოგვივლინა, ვით მფარველი;
ვინც იწოდა და ბნელ წყვდიადს
გვინათებდა, ვით სანთელი;

მოჰკლეს, გაჰქრა, აღარ არის
და, მტარვალო, გაიხარე,
შენ კი ერო, უბედურო,
მწუხარების ცრემლი ღვარე!..

ორი მონოლოგი.

I.

.... ჯერ ისევ ბავშვი ვიყავი მე, როცა ის ვნახე,
შიშს მგერიდენ მხოლოდ საზოგადოდ მაშინ კაცები,
მაგრამ იმისი დაღვრემილი, გამხდარი სახე
მაშინვე გულში ჩამებეჭდა, მისი თვალები,
გრძნობით სავსენი, ცეცხლის მფრქვევენი, ვით ანდამატნი,
ჩემ უნებურად იზიდავდენ თავისკენ გულსა;
მისი ტუჩები, მისი შუბლი, ვით დანახატნი,
მარადის თვალწინ მიდგნენ სულით აღფრთოვანებულსა!

იმან პირველმა აღმიძრა მე სწავლის სურვილი,
დააწყებინა მუშაობა ჩემს ნორჩს გონებას;
მან შემაყვარა დაჩაგრული და დავრდომილი,
მას აქეთ ვებრძვი მეც სიავეს და ბოროტებას!

მაშინ მან, აბა, რა იცოდა, რომ სიკეთესთან
თავისს მოწაფეს თავისს თავსაც შეაყვარებდა;
რა იცოდა, რომ ერთად თავის კვიან სიტყვებთან
გულს ჩასამარხად თავისს თავსაც გადაუქცევდა?
მე ვადარებდი იმას მათ, ვინც გარს მეხვევოდნენ,
ვინც თავყვანს მცემდნენ და ეძებდნენ ჩემს თანაგრძნობას;
ამ შედარებით ესენი სწრაფ მის წინ ქრებოდნენ
ისე, ვით თოვლი მზის სხივებზე იწყებს გაქრობას!..

მერე წავიდა... ჩვენსა დიდ ხანს აღარ ყოფილა,
მაგრამ გულიდან მისი სახე არ აღმოფხვრილა;
მისგან ნთებული ნაპერწკალი გულს ედებოდა,
სიზმრად და ცხადად მისი ნახვა მენატრებოდა.

ბოლოს განგებამ შეგვახვედრა კლავ ერთმანეთსა,
ის კიდევ უფრო გამხდარიყო, დაღვრემილიყო;

მის შუბლზე კვალი დაეჩნია ტანჯვის ბეჭედსა,
 მისი თვალები კიდევ უფრო ჩაცვივნულიყო...
 პირველად იმას ჩემი ნახვა თითქო იამა
 და მოდიოდა ხშირად ჩვენთან... წმინდა გრძნობამა
 ჰე გამიტაცა; მუდამ მასთან ყოფნა მინდოდა;
 მინდოდა მისთვის მომეტანა რამ სარგებლობა,
 იმისი წყლული ჩემ წყლულადა გადამექცია;
 იმისი ტანჯვა, მისი მწვავე მდგომარეობა
 შუა გამეყო, მის სანაცვლოდ თავი მექცია;
 მაგრამ უეცრად... ის სრულიად გამოიცვალა!..
 ოჰ, ღმერთო, ღმერთო, ნუთუ მართლა ის შეიშალა?..

II.

.... ვისაც სიცოცხლე გინდა, ტყეში უნდა წახვიდე:
 თორემ ამ ქვეყნად ვერ იცოცხლებ, არ გაცოცხლებენ,
 აქ მხეტო და ნადირთ შეუძლიათ ცხოვრება კიდე,
 კაცთა-კი არა; ისინი აქ ველარა სძლებენ!
 იმათ ან ჰკლავენ, ან მანამდის არ ეხსნებიან,
 ვიდრე თავის თავს არ მოიკვლენ თავისსვე ხელით;
 ამ მყრალ ჰაერში მხოლოდ მატლნი-და მრავლდებიან
 და ჩვენ, კაცებმა, მასთან ბრძოლა ველარ შევძელით!..
 ოჰ, მაცხოვარო, მაცხოვარო, შენი ტაძარი
 სავაქრო სახლად ისევ ისე გადაქცეულა;
 შენი ტრაპეზი ოქრო-ვერცხლის ტრაპეზათ არი
 და ისინი-კი, ვისთვის შენი სისხლი ნთხეულა,
 ისევ წვალობენ, ისევ სწუხან, იტანჯებიან;
 თუმც სახარებას თაყვანსა სცემს კიდევ ქვეყანა,
 აღამიანნი უსამართლოდ მაინც ჰკვდებიან,
 ჯერ წმინდა გრძნობამ კაცთა გულში ვერ შეატანა! .

როგორც შენამდის, შენს შემდეგაც ბევრი

ცდილობდნენ,

ტახტზე დაესვათ სიმართლე და პატიოსნება,
მაგრამ ისინიც, ვით შენ, მხოლოდ თავებს იხოცდნენ,
მათი საქმე-კი ჯერ ისევე არის ოცნება!..

აჰა, მეც ერთი მრავალთაგან!.. უნდა სიკვდილი,
თუმც უსახელო, ვარჩიო ამ მატლურ ცხოვრებას!
მაშ რა უნდა ვქნა, რა უნდა ვქნა, როცა აღგილი
აღარ აქვს ჩემში აღარც რწმენას, არც სასოებას?
მაშ რა უნდა ვქნა, თანამგრძნობი რომ არავინ მყავს,
უთვისტომობა, მარტოობა სულს და გულს მიწყალავს?
„უსამართლობას, ჩაგრულთ ტანჯვას, ფართაშს

მტარვალთა,

სიმართლის დევნას, ბოროტების თავგასულობას,
უსინდისოს სიამაყეს, ტირილს საწყალთა,
უღირსისაგან ღირსეულის შეურაცხყოფას“ *)
ვერც მე გავუძელ!.. ოჰ, სიცოცხლე თუ სიკვდილიო,
შენც ეხლა, მგონი, ჩემო ჰამლეტ, არ იკითხავდი,
არ დაიწყებდი ფიქრს, რა გველის იმ სოფელშიო,
და მაშინათვე შენც, ჩემსავით, თავს მოიკლავდი!
მე წინ ვარ შენზედ: მე შენსავით აღარ მაშინებს
გამოგონილი იმ სოფელზე რაღაც ზღაპრები;
მრწამს, ვინც მოკვდება, საუკუნოდ ის მოისვენებს,
ყერ შეაწუხებს მერე იმას ვერა სიზმრები!
მე წინ ვარ შენზედ ისე, როგორც ეს რევოლვერი
შენს სუსტ დანაზედ თან ძლიერი, თან მშვენიერი!...

.

*) ბრჩილუმში ჩასმული ჰამლეტის სიტყვებია.

დ. მ.

დილაა, მაგრამ უსიცოცხლო, ყველაფერს სძინავს,
თეთრი სუღარა ხურავს მიწას, საშინლად ჰყინავს;
არვინ მოძრაობს, მთელი ქუჩა მკვდრად გარდაქმნილა,
ხეც კი სიცივით მოკრუნჩხულა, წელში მოხრილა;
არსად მოსჩანან არც მტრედები, არც ბელურები
და ძაღლებიც კი არ დაძრწიან დამშეულები;
მხოლოდ ხან და ხან ცივი ქარი დაიგრიალებს,
ანგრევს შენობებს, ამტვრევს ხეებს, ჰკივის, ღრიალებს!..
ვერ გამოვედღოს ამ ღროს კარში ვერა სულდგმულმა,
ველარ გაუძღლოს ამ ქარ-ყინვას ვერა-რა სულმა!
მაგრამ შეხედეთ, ძველს ძონძეებში გამოხვეული
სდგას აგერ ვიღაც ლაინის ფრად გაღურჯებული!...
გიცნობ საწყალო, გიცნობ მსხვერპლსა სხვათა

განცხრომის,
ძალ გამოღეულს და გაგდებულს შენ—შვილსა შრომის;
გიცნობ შენ, ვისაც მარად გცივა, გტანჯავს სიმშილი,
ვისაც მარადის ორ ნაირი გებრძვის სიკვდილი!..
ნუ თუ, ბედკრულო, ბაღლიც შენზე უმდიდრესია;
ნუ თუ შენს ხვედრზე მისი ხვედრიც უკეთესია,
რომ ისიც კი არ გამოსულა დღეს საშოვრისთვის
და შენ მარტოკა ცახცახებ მანდ ლუკმის შოვნისთვის?!
ქ. ოდესსა.

მელამურა.

შუა ღამეა და ქალაქი, მუდამ მშფოთავი,
დაწყნარებულა, ძარღვის ცემა მის შეწყვეტილა,
ბნელა, არ მოსჩანს ცის სივრცეში ერთიც ვარსკვლავი,
ბუნება ნისლში გახვეულა, ჯანყით ავსილა ;
მხოლოდ აქა-იქ ქუჩებზე ძლივს ბეჭუტვენ ფანრები
და მძინარ ქალაქს რაღაც ზღაპრულ აკლდამად ქმნიან ;
უზარმაზარნი შენობანი, ვით კუბოები,
ჩამწყვრივებულნი მათ ნაზ შუქზე ძლივს გამოკრთიან...
ნეტა ვინ არის ამ დროს აგერ მარტოკა მჯდარი ?
რას უცდის, ან რას აკეთებს ამ შუა ღამისას ?..
— ნუ თუ ვერ იცნობთ ? ეგ ქალია, ქალი-ვაჭარი
და ცდილობს კიდევ გასაღებას თვისს საქონლისას.
— ახლა ვაჭრობა ?! და სავაჭრო სადა აქვს მერე ?..
— მისი სავაჭრო არის ისევ მისი სხეული ;
მთელი დღე ხვრელში ზის საბრალო, ღამის შემჩერე,
ღამე გამოდის საშოვრისთვის, ვით მავნე სული ;
ღამე გამოდის, რომ ქურდულად სძებნოს მუშტარი
და მანამ იცდის, ვიდრე იმას აღარ იპოვის !
რა ჰქნას, თუ არ აქვს ცხოვრებისთვის მეტი სახსარი ?
ხვალ ვერაფერს სქამს, თუ ამალამ ვერას იშოვის !..
ღიახ, მარტოკა ფრინველებში როდი ყოფილა
რაღაც მახინჯი მელამურა მხეცი, ფრთიანი,
მის სანუგეშოდ მისი მსგავსი სხვაც გაჩენილა
აი, აგერ ზის მელამურა-ადამიანი !..

ქ. ოდესსა

როს სერზე მდგარი ჩემ წინ გაშლილსა
ვხედავ სამშობლოს მდიდარს ბუნებას,
პატარძალივით ტურფად მკობილსა
და სამოთხის მსგავსს იმის ზევენებას, —

ნაცვლად სიამის გული მღელვარებს,
სული სწუხს, თვალი ცრემლით მევესება;
შავთა ფიქრთ გროვა თავს დამტრიალებს
და მეტანჯება მთელი არსება,

რა მაგონდება, რომ იგი ერი,
ვისიც სისხლი აქ. წვიმასებრ ღვრილა;
ვისიცა ძვლებით ეს მშვენიერი
ქვეყანა მრავალ გზით მოკენჭილა;

ვისიც ოფლი რწყავს ამ მინდორ-ველებს
მათის ნაყოფით ვერცკი სარგებლობს!
თუმცა საბრალო ედემში ცხოვრებს
მისთვის ედემი ეს არ არსებობს.

და ვამბობ: „ღმერთო, როდის იქნება,
რომ იგი აღარ იტანჯებოდეს;
სამოთხის დარი ესე ბუნება
მართლა სამოთხედ გადიქცეოდეს?

„რომ ნაცვლად კვნესის და ტირილისა
აქ გაისმოდეს სიმღერა ტკბილი;
სიმღერა ხალხის, კმაყოფილისა,
ბედნიერებით მხოლოდ ავსილი!..“

დაე, „ნანინა“ ხალხს მათ უმღერონ,
 ვინც დაძინებას მას უპირებენ;
 ვისაც ეშინისთ მოძრაობისა,
 ვინც თვის მშვიდობას მხოლოდ ეძებენ;
 მისს წყლულებს ხელი მათ დაათარონ,
 ვინც ტკივილებსა მისას ვერ გრძნობენ;
 ვისაც მორჩენა მისი არ უნდათ,
 მის სწეულებით ვინც სარგებლობენ;
 მე კი მოვმართავ ჩემს ქნარს იმისთვის,
 რომ დავუფრთხო მას განცხრომით ძილი;
 გავაგებინო, რაც რომ ცუდი სჭირს
 და ვაგრძნობინო წყლულთა ტკივილი!

მთის წყარო.

კლდიდან კლდეზედა ჩხრიალით
მირბის მთის წყარო, ანკარა,
თავს დასტრიალებს მზის სხივი,
დაჰყურებს ცისა კამარა;

ხან მითამაშებს, ხან მიხტის,
ხან გველებზე მიიკლაკნება;
თან უაღერსებს მიდამოს
და ტკბილად ეჩურჩულება:

„მშვიდობით, კლდენო, მშობელნო,
გზა დამილოცეთ თქვენს შვილსა ;
მივდივარ უფლის ბრძანებით,
რომ შევებრძოლო სიკვდილსა !

„მივდივარ, მიმაქვს ქვეყნისთვის
მე ძალა მაცოცხლებელი,
სულიერის და უსულოს
სუყველას მსაზრდოებელი !

„მე მარტო კი არ გეგონოთ,
სხვებიც მყავს ამხანაგები,
რომ შევუერთდე იმათა,
მივდივარ, მივეჩქარები !

„თუმცა ცალ-ცალკე სუსტნი ვართ,
მაგრამ ერთად ვართ ძლიერი :

როცა მოვიყრით ბევრნი თავს,
ველარას გვიზამს ჩვენ მტერი!..

„მშვიდობით, კლდენო, მშობელნო,
გზა დამილოცეთ თქვენს შვილსა ;
მივდივარ, მიმაქვს სიცოცხლე,
უნდა ვებრძოლო სიკვდილსა!“

და კლდიდან კლდეზე ჩხრიალით
კვლავ მირბის წყარო ანკარა ;
ხან მითამაშებს, ხან მიხტის,
წინ დაუდგება ვერა-რა!..

სალამი.

სალამი თქვენდა, ნაცნობ ადგილნო,
კლდენო, ღელენო, ქალავ, მდინარევ,
ყოვლის შვენებით უხვად აღვსილნო,
სალამი, ჩემო ძვირფასო მხარევ!

კვლავ თქვენთანა ვარ თქვენში აღზრდილი,
თქვენის სიტურფით თვალეზი სტკებეზ;
ყურთ კვლავ ესმისთ ხმა ნაცნობი, ტკბილი
და სიხარულით გული მევესება!..

ვიგონებ იმ წამთ, როს უზრუნველი
თქვენს შორის დროსა განვატარებდი;
თქვენებრ უფიქრო და უდარდელი
თქვენთან ერთადა მეც ვნეტარებდი,

და იმ ბედნიერ დროთ მოგონება
ჩემს ბნელსა აწმყოს სინათლესა ჰფენს,
დაწყლულებულს გულს მალამოდ ხედება
და ტანჯულს სულში იმედებს აჩენს?!

ს. ლაშე.

იგი კვდებოდა, იგი გრძნობდა, რომ იმის სხეულს
 გამობრუნება აღარ ძალუძს ჯან გამოლევულს;
 გრძნობდა, რომ მისი აწ თავდება სიცოცხლე მწარე,
 რომ მას მიელის საუკუნოდ ბნელი სამარე;
 გრძნობდა ყველაფერს სიკვდილის წინ, საბრალო
გრძნობდა,
 მაგრამ თავისს თავს სრულიადაც ის არ ნანობდა;
 ის არ ნანობდა არც დედასა, მის წინ მჯდომარეს,
 რომელიც სწუხდა და აფრქვევდა ცრემლსა მღუღარეს!..
 მაშ, ვის ნანობდა მომავლადვი? ნუ თუ არავის?
 ნუ თუ ჰკვდებოდა კმაყოფილი ბედისა შავის?..
 — იგი ნანობდა, რომ ვერა სთქვა, რის თქმაც უნდოდა:
 რომ მის ნააზრიც და ნაფიქრიც მასთან კვდებოდა!..

ვიქტორ ჰიუგოდან.

ნუ უმზერ ზიზლით დაცემულსა სუსტსა ქმნილებას!
ვინ უწყს, იტანდა მისი სული რავდენს ვაებას?
ვის ძალუძს, იგრძნოს მის ტანჯვათა მწარე მოთხრობა,
როცა ებრძოდენ სინილისი და წმინდა გრძნობა?
ეგებ, გონებას ერთ ღროს ეგეც კი მორჩილებდა,
პატიოსნებას, ვით სიმაგრეს, ხელსა კიდებდა?
ასე ზაფხულში წვიმის წვეთი, წმინდა ელვარე,
ზურმუხტ ფოთოლზე სიყვარულით ნაზათ მკრთომარე,
ბრწყინავს, კაშკაშებს, ვიდრემდის არ ჩამოვარდება,
ძვირფასი თვალი ის ტალახად არ გარდიქმნება.
მერე ვინ არის დამნაშავე მის დაცემაში?...
ჩვენ!.. შენ, მდიდარო, ვინც მარადის ხარ განცხრომანი!
მაგრამ უდროოდ არ იქნება ქვეყნად არა-არა,
ტალახში წყალი იმალება, წმინდა ანკარა;
რომ კვლავ ძვირფასს თვლად გადაიქცეს ძირს მყოფი
ცვარი,
მისთვის მზის სხივი, სიყვარული, საკმაო არი!..

მკურნალს.

არა, მკურნალო, ჩემ თვალთ არ ძალუძთ
მაშინ არ ღვარონ ცრემლი მდულარე,
როცა სხვის ტანჯვას მივჩერებივარ,
როდესაც ვინმე არის მწუხარე!

ჩემს გულს არ ძალუძს, რომ არ აღელდეს,
უსამართლობა როს ჩემ წინ ხდება ;
ენას არ ძალუძს იყოს ჩუმადა,
როს საჭიროა გამოსარჩლება!

მოვკვდები?.. მოვკვდე! — ვერ დაიპერსო
სიკვდილს გზა ვიწრო, ვერცა კლდიანი!
განა პირუტყვულ სიციცხლეს არ სჯობს
კაცურად მოჰკვდეს ადამიანი?!..

ბაირონიდან. *)

1.

სალამი კუნძულთ წმინდა ქვეყნისა.
სად უგალობდა საფო სიყვარულს,
იყო სამეფო ხელოვნებისა
და თაყვანს სცემდნენ ფეხოსს დიდებულს!
თქვენ ძველებურად მზე დაგნათით თავს,
მხოლოდ ყველაფერს დღეს თქვენში სძინავს!

2.

ლექსნი ჰომეროს - ანაკრეონის
ატკობენ გრძნობას მთელის ქვეყნისას,
აქ კი არ ახსოვთ არც ჩანგი მგოსნის,
არ იგონებენ არც ქნარს იმისას;
უცხოთ აკვირვებს იმ ლექსთ შვენება,
აქ აღარ არის მათი ხსენება!

3.

მარათონი სჩანს მთის სიმაღლიდან,
ის გაღჰყურებს დამშვიდებულ ზღვას...
არ გამომსვლია იქ მდგომს ფიქრიდან,
საბერძნეთს ვნახავ კვლავ თავისუფალს,
ვთელდი რა ფეხით სპარსთა საფლავებს,
ველარ კითმენდი მონობის ჯაჭვებს!

*) ბაირონი ამ ლექსს თავის „ღონ ქუანის“ მესამე ვალუბაში ათქმევინებს იმ დროის ბერძენ პოეტს, როცა საბერძნეთი ჯერ ისევ ოსმალეთისაგან იყო დამონებული.

4.

ოდესღაც მეფე შორის ქვეყნისა,
სალამანისა კლდეზედა მჯდარი,
სტკებოდა ცქერით ხომალდებისა,
მას ახარებდა თავისი ჯარი;
დილას თვისს ხომალდთ ის თვლაში იყო,
სალამოს კვალიც დაკარგულიყო!

5.

რა მოუვიდათ?.. რა დაგემართა
მერე, ელლადავ? რად სდუმდენ ხმანი
ბრძოლის მონატრულთ გმირთა, მედგართა?..
გმირნო, სადა ხართ ამდენი ხანი?..
ნუ თუ გავბედავ და უწვრთნელ თითებს
შევახებ ღვთიურ ქნარისა სიმებს?

6.

კიდევ კარგია, ჯაქვთ რაჩხუნის დროს
ვერ ვურიგდები მე მონის ხვედრსა...
ჩემს თვალს არ ძალუძს მონას უმზიროს,
მასში ვერ ვპოვებ სულსა ძლიერსა.
მგოსანო, ცრემლს რომ ელლადასათვის
ღვრიდე, გრცხვენოდეს იმის შვილთათვის!

7.

მაგრამ სირცხვილი, ოხვრა, ცრემლები
მოგვეხმარება? უბედურებას
ბრძოლით რჩებოდენ ჩვენი ძველები!
ჰოი, სამარევ, გთხოვ დაბრუნებას,

თუნდ სამთა სპარტელთ, მოსილთ დიდებით,
რომ კვლავ აღვივსოთ ჩვენ ძლიერებით !

8.

ტყვილად ვიძახით ! არის ღუმილი...
მხოლოდ საფლავნი პასუხს მაძლევენ,
ზღვის ღრიალსა ჰგავს მათი ყვირილი;
ჩაღსდგესო ვინმე და მაშინვე ჩვენ
მასთან გაეჩნდებით, რომ მოვეხმაროთ,“
მაგრამ კვლავ სძინავთ ბერძენთ, საბრალოთ...

9.

უნდა მივმართო მე სხვა სიმებსა...
სამოსის ღვინით გაავსეთ თასი !
ბრძოლა დავუთმოთ თათრის ჯარებსა,
ჩვენთვის-კი ღვინოს აქვს მარტო ფასი.
ოჰ, ღმერთო, მთელი მხარე მზად არი,
რომ გაიგონოს ეს ხმა საზარი !

10.

თუმცა კვლავ სტკბებით პირიულ ცეკვით,
არ არის რაზმი აწ პირიული !
მონა გულის ირთობს უბრალო ქცევით,
გმირობა არის დავიწყებული !
კადმმა თქვენ მისთვის მოგცათ მწერლობა,
რომ აიტანოთ ესდენ მონობა ?

11.

გაავსეთ თასი ყურძნისა წვენით !
თავისუფლება იმ წვენში არის ;

მას უგალობდა თავისს ტკბილ ენით,
მსახური იყო ვინც პოლიკრატის ;
მაშინაც მთავრის კაცს ეშინოდა,
მაგრამ ბერძნისა, და არ რცხვენოდა !

12.

თვითონ ტირანსა ხერსონესისას,
მილტიადს სწამდა თავისუფლება ;
ვინ დაიწუნებს შეფესა იმ გვარს ?
ხალხს გმირი უყვარს და ეყვარება !
თუნდ ბორკილებში მას ჰყავდეს ერი,
იგია მაინც მის მადლიერი !

13.

გაავსეთ ძველის ღვინით თასები !
კიდეც მოგვეცემენ ბოროტზე მეტბოლოთ
პარგის მიდამო, სულიის მთები ;
მათ დედუბში ესცნობ დორელ გმირთა ცოლთ ;
მათში სდულს წმინდა სისხლი ჰერაკლის,
შურის ძიებად ყველა მზად არის !

14.

თქვენ გაცისკროვნებთ ვაღლის იმედი,
მაგრამ ის თქვენთვის ამოიღებს ხმალს ?
სჯობს დაამყაროთ თქვენს მკლავზე ბედი,
უყუროთ მარტო თქვენს სიმხნეს და ძალს !
ლათინთ ხრიკები, ძალა ოსმალოს
აგისხნით ტკივილთ თქვენთ საიდუმლოს.

15.

აბა ჰე, ღვინო დამისხით მალე!
აგერ ცეკვავენ ბერძენთ ქალები;
გულს იტაცებენ მათ ფეხთ სიმაღლე
და ცეცხლის მფრქვევი მათი თვალები;
მაგრამ, ოჰ! ვსტირი, რა მაგონდება,
რომ მათგან მხოლოდ მონა იზრდება!

16.

სულიის კლდეზე მინდა, რომ მოვხვდე!
გამოვიტირებ იქ ჩემს სევდასა;
იქ მსურს, ვით გედი, სიმღერით მოვკვდე,
მოწმად დაენიშნავ მარტოკა ზღვასა,
სამშობლოში მე გავძლებ მონადა?
ჰა ჩემი თასი, აქციეთ მტვრადა!..

შემოდგომის სუსხმა დაჰკრა,
 სიცივეა, ჰბერავს ქარი ;
 ცა გახუნდა, ტყე გაშიშვლდა,
 მოწყენილა მთა და ბარი !
 სადღა არის საამური
 ღრიამული ფრინველების ;
 სადღა არის სუნნელება
 მშვენიერის ყვავილების ?
 გაჰქრა ყველა... იკრიბება
 ცაზე შავთა ღრუბელთ ჯარი,
 რომ მომაკვდავ ბუნებასა
 მოუმზადონ მათ სუდარი.
 და ზამთარიც მოდის მოთქმით,
 ვით რიგია ქირისუფლის ;
 მოდის ნელა, თეთრ თმა წვერა ,
 კუბო მოაქვს თან ყინულის ;
 მოაქვს... როცა მოიტანს, შიგ
 მკვდარს ბუნებას ჩაასვენებს ;
 თვითონ თავით დაუჯდება
 და მანამდის იქვითინებს,
 ვიდრე მეტის მწუხარებით
 მთლად ცრემლად არ დაიდვრება ;
 მაშინ კუბოც მზის სხივებზე
 დაირღვევა, დაიშლება ;

გაცოცხლდება კვლავ ბუნება,
ბედნიერი, მხიარული
და ქორწილსა გადაიხდის,
დაუდგება გაზაფხული!..

ოჰ, ნეტავი შენ, ბუნებავე,
რომ არას დროს არ ჰბერდები,
რომ კვლავ აღსდგე ახალ ძალით,
ცოტა ხნითა მხოლოდ ჰკედები!..

*
* *

ცას გადაჰყვრია ღრუბელი,
დასტირის დედა მიწასა ;
ქვეყანა შეწუხებულა,
სხივებს ნატრულობს მზისასა ;

არც ნათელსა ჰგავს, არცა ბნელს,
სიცოცხლეს და არც სიკვდილსა ;
თითქო მოუცავს სამყარო
საშინელს საღათას ძილსა !..

დაე, თუნდ ქარმა დაჰბეროს,
ასტყდეს ჰეჰა და ქუხილი,
იელვოს, მეხი გაფარდეს,
შეიქნეს კვნესა, წუხილი ;

წვიმა გადიქცეს სეტყვადა,
მიწამ დაიწყოს ზრიალი,
ზღვა აირიოს, აშფოთდეს,
მორთოს საზარი ღრიალი ;

ოღონდ ნუ სძინავს ბუნებას,
ნუა მკედარს დამსგავსებული,
ნუ არის ქვეყანაზედა
სიცოცხლე შეჩერებული !..

ლოცვა.

ღმერთო, დასთრგუნე სიბნელე,
ქვეყნად მოჰფინე ნათელი,
რომ ჩვენ დამტკბართა ცხოვრებით
ვადიდოთ შენი სახელი !..

საძი მწუხარება.

(ა. საბოხი)

საზარი ტანჯვა, ღრმა მწუხარება
მეფობს მთელს სახლში,
ოჯახი ტყვილად მას ელოდება
ცრემლებით თვალში!
მამა იძახის, აღელვებული:
„მე აღარ ვსტირი,
რადგან ვარ სრული დარწმუნებული,
მოკვდა, ვით გმირი!“
და-კი ამბობს: „მზად ვარ შევსწირო მე
სიცოცხე ეხლავ,
ოღონდ დაბრუნდეს იგი როგორმე
თავისს ჰერ ქვეშ კვლავ!“
და დედა სტირის: „ნეტა სამარე
მისი მაჩვენა,
იქვე მომისპო სიცოცხლე მწარე
და მომასვენა!..“

სიკედილს.

კიდევ მიგზავნი მოციქულებს, მწარე სიკედილო,
და მითვლი, დროა შენს ძალასა დავემორჩილო?
მაგრამ ნუ ფიქრობ, იარაღი მე ჯერ დავყარო,
ნუ ფიქრობ, სწრაფის გამარჯვებით შენ გაგახარო!
ნუ, ნუ გგონია, ასე ადრე მომიღო ბოლო-..
არა ჯერ კიდევ დიდხანს... დიდხანს უნდა ვიბრძოლო!..

მფარველი ანგელოზი.

ამბობენ, ყოველს ქრისტიანს
ანგელოზი ჰყავს მცველადო,
რომელიც აძლევს მას ძალას
ბოროტთან საბრძოლველადო ;

სხვისა არ ვიცი, ჩემთვის კი
განგებას დიდი ხანია,
რომ ანგელოზი მისთანა
მფარველად მოუგზავნია !..

ის ანგელოზი მფარველი
უმანკო სიყვარულია,
რომლითაც ჩემი არსება
მარადის გამსჭვალულია !..

ზვირთები და კლდე.

ქარი გრიალებს,
კივის, ღრიალებს,
წვიმს, კეკს, ჰქუხს, ელავს
და ზღვა საზარი,
გაუმაძლარი
შფოთავს და ღელავს;
მისი ზვირთები,
ვით დიდი მთები,
სწრაფ იზრდებიან,
და კლდეს მაღალსა,
ნაპირას მდგარსა,
ეხეთქებიან ;
„კლდე, გაიწიე,
და გზა გვიტყე,“
ეუბნებიან:
„გადმოდენა გვსურს!“
კლდე არ უგდებს ყურს ;
გარს ეხვევებიან
სულ სხვა ფიქრები,
სულ სხვა სიზმრები
კლდესა მდუმარეს
და ზვირთთ შხული,
ვით ნანა ტკბილი,
ესმის მძინარეს!..

მაგრამ მოვა დრო,
ამაყად მდგარო
 კლდეო, ზვირთები
ძირს გამოგთხრიან,
გულს გამოგრღნიან,
 გადმოვარდები, —
შთაგნთქავს უფსკრული,
ზღვისა ჯურღმული ;
 გაიხარებენ
ზვირთნი და იქ, სად
შენ იდექ ტკბილად,
 ჩხრიალს იწყებენ!..

მამია გურიელის სიკვდილის გამო.

სდუმდა მგოსანი, ვინც უგალობდა
ტურფა სამშობლოს, სისხლით მორწყულსა;
ვინც აგონებდა მამა-პაპათა
ძალას, მხნეობას შვილს დაჩაგრულსა!

მაგრამ ჩვენ განა ყურს ვუგდებდით მას,
მის აღმამფრენი სიტყვა გვესმოდა?
ვხედავდით მის ცრემლს, თანაუგრძნობდით,
როცა წვალობდა, იტანჯებოდა?

არა და არა, ცხოვრების ტალღებს
რომ ებრძოდა ის, აღფრთოვნებული
წმინდა გრძნობითა, ჩვენ შორიდანა
სეირს ვუძღვრდით, სულ განაბული;

და, როცა იგი სძლიეს ტალღებმა
და ქვეშ მოიგდეს ღონე მიხდილი,
ვით უღირს შვილმა შემცოდე მამას,
თავს დავაყარეთ ბედკრულს სიცილი;

ახლა კი ვსწუხვართ, მაგრამ რაღა დროს?
ვერ მოვატყუებთ შთამომავლობას,
ფარისევლურის ჭირილ-წუწუნით
ველარ დავფარავთ ჩვენს უგრძნობლობას!..

პრომეთეოსს.

პრომეთეოსო, შენს ტანჯვაზედა
უფრო საზარი და საშინელი
არის სხვა ტანჯვა! — როცა არწივი
გულ მკერდს გიპოვდა, სისხლისა მსმელი,
იცოდი, მისთვის იტანჯებოდი,
რომ კაცთა მიეც ბედნიერება
და თვით ტანჯვის დროს შენი წარსული
გაგონდებოდა, შენ ძლიერება;
მაგრამ რავდენი არის მისთანა,
რა გონს მოსულა სულ იტანჯება,
რომ ვერავისთვის ვერ რა—ურგია,
მისი სიცოცხლე ტყუილად ჰქრება?..

ხუთი სურათი.

როდესაც კალამს ავიღებ ხელში,
წრფელის გრძნობითა გატაცებული,
და მინდა ცხოველ, აზრიან სიტყვით
აღუფრთოვანო ტანჯულ ერს სული;
მინდა მჩაგვრელსა გულს ლახვარი ვკრა,
მოვფინო მისს ბნელ საქმეთ სინათლე;
დავგმო ბოროტი, დავთრგუნო ძალა
და აღვადგინო წმინდა სიმართლე, —
მაშინ მე თვალწინ ეს სურათები
მეხატებიან, თავზარ დამცემი,
და კალამისა გაგდებას მირჩევს
შეშინებული გონება ჩემი!

1.

აგერ პატარა ოთახში წვალობს
ვაჟკაცი, საზარ სენით პყრობილი;
ჩამომხმარა და გაყვითლებულა,
სულს ძლივსლა ითქვამს, ღონე მიხდილი;
გრძნობს, რომ თავდება, რომ სასიცოცხლო
პირი აღარ აქვს და ტანჯვით ამბობს:
„ველარ გიხილავ, ტურფა რიონო,
შენი ჰაერი ველარ დამატკობს!..*)
ოჰ, ასე აღრე ჩემი სიკვდილი
სამართალია?..“ წამოიძახა
შემდეგ საბრალოდ და მოკვდა... პირზე
მწარე ღიმილი გამოესახა.

*) სერ გეი მესხის უკანასკნელი სიტყვებია. რიონი მისი სამშობლო სოფლის სახელია.

აგერ შეღებილს სისხლით ლოგინზედ
წევს ახალგაზდა კიდევ ყმაწვილი;
გალურჯებულა, კენესის და შფოთავს,
კვდება, მტრის ტყვიით გულში დაჭრილი*.)
გარშემო ცნობის მოყვარეთ გროვა
შემოხვევია, სეირს უმზერენ...
იქნება მკვლეელიც აქვეა სადმე
და უხარია, რომ ვერ იპყერენ!..
აი, გაინძრა კიდევ ბედკრული,
უნდა სთქვას რაღაც, მაგრამ ხრიალი
მოისმა მხოლოდ იმის გულიდან
და საუკუნოდ დახუჭა თვალი.

ძლივს განათებულს პატარა ლამპრით
ოთახში სძინავს მოხუცს ნეტარსა;
ღვთიური სახე თიოქო უცინის, —
ეგების ხედავს ტკბილსა სიზმარსა;
ეგების ახლა სამშობლოშია,
ცხადად იმასა მოშორებულნი,
და ხედავს, როგორც იღვიძებს იგი,
აქამდის მკვდარსა დამსგავსებული? .
მაგრამ, ჩუ, აი იღება კარი,
ნელა შემოდის მკვლეელი, წყეული,

*) ევ. მჭედლიძე („ბოსლეველის“ ფსევდონიმით ცნობილი ჩვენს მწერლობაში პუბლიცისტი - კრიტიკოსი), რომელიც მოკლულ იქმნა ქუთაისში 8 მაისს 1885 წ.

და დაჰკრავს უროს თავში მძინარე'...
კვდება მოხუცი თავ დამსხვრეული.*)

4.

ბნელსა სარდაფში, ბინძურ მაგიდას
უზის მგოსანი. დასაწყლებული,
და გრძნობით სავსე შავი თვალები
ერთ წერტილზედ აქვს მიშტერებული;
თავზე ბალანი გადაბურძგენია
ავადყოფს, გამხდარს, დასუსტებულსა;
ეტყობა, ბევრი უტანჯნია მას,
ბევრი ნალველი უსვამს მის გულსა!..
ჩუ, შეკრთა უცებ და დაიძახა:
„ვეფიცავ სამშობლოს, ბედით დასჯილსა!“**)
მაგრამ უეცრად ენა წაერთვა
და სულთ მობრძავი დაეცა ძირსა!

5

მშვენიერისა სახის ვაჟკაცი,
თუმცა უდროოდ გათეთრებული,
საგიჟეთშია, ხმას არავის სცემს
და დადის მარად ჩაფიქრებული;
თან ამბობს: „ნეტა სად დამიმალეს?..
აქ დაამწყვდიეს ხომ ჩემი მარი
გულქვა სოფიომ და პორფირუშკამ,
თუმცა ის გიჟი სულაც არ არი!“***)
ამბობს და ეძებს თვის ფანტაზიის

*) დიმიტრი ყიფიანი.

**) მამია გურიელის პოემიდან „პოეტი და ჩვენება“.

***)) მარი, სოფიო და პორფირუშკა ალ. ყაზბეგის მოთხრობის
„განკიცხული“-ს გმირთა სახელებია.

ნაყოფს დიდი ხნის უკვე შეშლილი
და მანამ უნდა იწვალოს ასე.
არ მოასვენებს ვიდრე სიკვდილი!..

როდესაც კალამს ავიღებ ხელში,
წმინდა ვრძნობითა გატაცებული
და მინდა ცხოველ, აზრიან სიტყვით
აღუფრთოვანო ტანჯულ ერს სული,
მაშინ მე თვალწინ ეს სურათები
მეხატებიან, თავზარ დამცემი,
და კალამისა გაგდებას მირჩევს
შეშინებული გონება ჩემი;
მაგრამ, არამც თუ არ ვაგდებ მასა,
მინდა მეჭიროს ხელში მარადის,
რომ თუ ამ გვარი პელის მეც ბედი
ბევრის თქმა მაინც შევძლო მანამდის!..

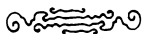

სამშობლოს.

რა ადრე ვკვდები,
შენი ურგები,
მრავალ ტანჯულო, საყვარელო, ჩემო სამშობლო!
ცხოვრებამ მკაცრმა,
სენმა საზარმა
უცებ დაძლიეს, ჯერ ისევ ბავშს, მიმიღეს ბოლო!
ვკვდები და სულსა,
შეწუხებულსა,
ის-ლა მიმშვიდებს, ნუგეშადა ის დამრჩენია,
რომ, თუმც ხან მოკლე,
ჩემი სიცოცხლე
ბევრ წმინდა გრძნობათ მისწრაფებათ, სურვალთ მჩენია!..

ნუ ერწმუნები ფარისევლურს ბრბოს აღტაცებას ;
 ნუ გწამს, რომ იგი თაყვანსა სცემს შენსა შვენებას ;
 ნუ გჯერა, რომ ის, შენის ნიჭით გაკვირვებული,
 გისმენს გულწრფელად, ხელოვნებით აღფრთოვნებული !
 იცოდე, რომ ბრბო თავმოყვარე შურიტ ივსება,
 როდესაც ჰხედავს, რომ ვინმე მას არ ემსგავსება ;
 როდესაც ჰხედავს, რომ ბუნებით უხვად შემკული,
 მაზე მალლა დგას, ზეგარდამო მადლით ცხებული,
 და ყოველს ღონეს სწევს, გვირგვინი თავზედ აჰხადოს,
 თავისს წუმპეში ჩაითრიოს, თვისად გაჰხადოს.
 ვაჰ მისი ბრალი, ვინც ერთხელვე ბრბოს დაუჯერა,
 გადუდგა თვისს გზას, მის გემოზედ მორთო სიმღერა !
 ვაჰ მისი ბრალი, მაიმუნად მას გარდაქმნიან,
 თავისს გასართობ, სათამაშო ნივთად გაჰხდიან
 და მერე, როცა მოსწყინდებათ, გულს იჯერებენ.
 ხელს კვრენ ზიზლითა და თავიდან მოიშორებენ !..
 ნუ ერწმუნები ფარისევლურს ბრბოს აღტაცებას,
 ნუ გწამს, რომ იგი თაყვანსა სცემს შენსა შვენებას,
 ნუ გჯერა, რომ ის შენის ნიჭით გაკვირვებული,
 გისმენს გულწრფელად, ხელოვნებით აღფრთოვნებული !..

მეგრელთა მიძაღო.

(დაუმთავრებელ პოემის შესავალი).

მეგრელნო, ყური დამიგდეთ,
მოგიტხოვრობთ ძველსა ამბებსა ;
თქვენთვის ავაწყობ დღეს ჩემს ქნარს,
თქვენგან გაგონილ ჰანგებსა
ერთადა შევკარებ, შევკონავ.
ვითა მშვენიერს ვარდებსა,
და გამოვხატავ, გამოვსთქვამ
შიგ მთელ ჩემ გულის ნადებსა!..
მაგრამ, ვაი თუ შორს სტყორცნოთ
თქვენ ეს საბრალო რვეული,
სთქვათ: „რად ვიკითხავთ ქართულსა,
როცა გვაქვს ჩვენი მეგრული!“
არა! არ იტყვიოთ თქვენ ამას,
არ გაუხარებთ მტერს გულსა,
არ დაუჯერებთ იუდას,
სამშობლოს გამცემს, წყეულსა,
და მოიგონებთ იმ დროთა,
როცა თამართან მხნეობდით,
უსმენდით დიდსა კყონდიდელს,
რუსთველის ჩანგით სტკებობდით!..
ნუ თუ, რაც მაშინ იყავით,
ახლაც იგივე არა ხართ?..
არა! მრწამს, თქვენის მხნეობით
ჩაჰფუშავთ მტრისა განზრახვით!..

აღარსით ისმის ცხოველი სიტყვა,
სულის და გულის აღმფრთოვნებელი,
ქაბუკთა მზრდელი და დაჩაგრულთა
რწმენით აღმსები, ნუგეშ-მცემელი

—

ძველნი მოძღვარნი დადუმებულან,
ახალი ჯერ არ გამოჩენილა;
ქვეყანაც თითქო ძილს მისცემია
და ძარღვის ცემა მის შეწყვეტილა!

—

რა ამბავია, რას მოასწავებს
ეს სამარისა მსგავსი ღუმილი?
ნუ თუ სიცოცხლე შეჩერებულა
და იმის ადგილს იჭერს სიკვდილი?

—

მაგრამ, იქნება, ვით ბუნებაში
მყუდროება წინ უძღვის ქარიშხალს,
როს ელექტრონი ავსებს ჰაერსა
და ყველაფერი თავს უხრის მის ძალს ;

—

როცა უბრალო ნიაფის დაძვრაც
საკმარისია, რომ დაარღვიოს
იგი მშვიდობა და ფარულ ძალამ
მთელი ქვეყანა სწრაფ შეარყიოს.

—

ეს უცნაური ღუმილიც ამ გვარ
ქარიშხლის არის წინა მორბედი :

სიტყვამ დაუთმო ადგილი საქმეს
და გადასწყდება აწ ჩვენი ბედი?!..

—

ოჰ, თუ ასეა, ნეტავი იმ გმირს,
ნეტა იმ ვაჟკაცს მხნეს და ძლიერსა,
ვინც სათავეში უდგას ცხოვრებას
და ბელადობას გაუწევს ერსა!..

მწარე ფიქრები.

კვლავ ჩემი სული შეიპყრო სევდამ,
კვლავ შხამ-ნაღველით ამევსო გული
და კვლავ ვსტირი მე ცხარის ცრემლითა,
მწარე ფიქრებით გარემოცული ;

ჩემს გვერდითა-კი განუწყვეტლად
ფორტეპიანოს ისმის გრიალი ;
ისმის სიმღერა ქალთა და ვაჟთა,
სიცილ-ხარხარი, ყვირილ ხრიალი!

რა ახარებთ მათ. ან მე რად ვსწუხვარ?
ნუ თუ იქ ყველა ბედნიერია
და მარტოკა მე უბედური ვარ,
მარად ცრემლის ღვრა ჩემი ზვედრია?

მერე რითი ვარ მე უბედური
და ისინი-კი ბედნიერები?
განა ჩვენ ყველა ერთ დროს არ ვცხოვრობთ
და ერთის ქვეყნის არ ვართ შვილები?

მაშ რით ვირჩევით? თუ მე ავად ვარ
და დღეს, თუ ხვალე, სიკვდილი მელის,
ვანა ისინი უკვდავებია,
ყველას იგივე ბედი არ ელის?

აბა შესრულდეს, რაც სულის სწყურია,
რის ნატერასაცა ვიკლავ მე გულში,
თუ ვიქნე ავად, თუ სიხარულით
არ ჩავერიო მეც მათს ფერხულში?

მაგრამ, იქნება, მათ საწადელი

აღარა აქვთ-რა, არას ნატრობენ;

იქნება ყველა მათი სურვილი

ასრულებულა და, ჰა, ხარობენ?..

მეც ამას ვსწუხვარ, ამასა ვსტირი,

რომ, როცა ჩვენი მხარე მშობელი

ძლივს იბრუნებს სულს და შველასა გვთხოვს,

ცრემლიან თვალთა ჩვენკენ მპყრობელი,

როცა ჩვენს გვერდით ჩვენნი მოძმენი

საზარ წყვდიადში იმყოფებიან,

როცა მათ სცივათ, შიათ, სწყურიათ,

თუმც კირის ოფლში იწურებიან,-

ჩვენ, თუ-კი თვითონ დავკმაყოფილდით,

სწრაფ გვაღიწყდები სლუველაფერი

და ვცეკვავთ, ვმღერით, თითქო არ გვქონდეს

სხვა საფიქრალი აღარაფერი!..

კალამს.

ისევ შენ უნდა მოგმართო,
ჩემო ძვირფასო კალამო,
რომ გულის აღვსებულს ნაღვლითა,
მცირედიც არის ვაამო!

მხოლოდ შენ დამრჩი ნუგეზად,
მეც სულს შენით-ღა ვიბრუნებ
და გვედრი, სანამ ცოცხალ ვარ,
შენ მაინც ნულარ მიმტყუნებ!

ნ. ბარათაშვილს.

როდესაც ერი, თავის აწყობით გამწარებული,
იგლოვდა წარსულს გულ დამწვარი, შეწუხებული,
და, ვით ცხვრის ფარა, უპატრონოდ მიტოვებული,
ეჩეხებოდა კლდესა და ღრეს, გზა დაბნეული,
მამულის შვილნი კი „ლოთებო ნეტავი ჩვენა“,
გაიძახოდნენ, „მოგვეცაო დღეს შვება-ლხენა“
და არ ნაღვლობდნენ არც სამშობლოს აოხრებულსა,
არც ერს მწუხარეს, ცხარის ცრემლით ატირებულსა,-
მაშინ გაისმა შენი მწარე კვნესა-ტირილი,
გრძნობით აღვსილი, ნაღვლიანი ოხვრა-ჩივილი!

შენ დასტიროდი „ბედსა ქართლისას“,
გულ გატეხილის მეფის რჩეულსა;
შენ დასტიროდი „ტაძარსა წმინდას,
უდაბნოდ მდგარსა, გაუქმებულსა“,
შენ დასტიროდი „ცხოვრებას ფუქსა“,
„ამაოებას წუთის სოფლისას“,
„სუმბულს, მოკლებულს სამშობლოს გულსა“,
და „მარტოობას სულის ობლისას!“

შენ დასტიროდი ყველა ამას და ბევრს სხვასაცა,
მაგრამ ყრუ იყო აქ ქვეყანა და იქ მალლა ცა
და შენ ობოლი ობლად მოჰკედი უცხო მხარეში
და შენივე კვნესა ჩაგყვა მხოლოდ ცივ სამარეში;
შენ მოჰკედი, მაგრამ „გზა უვალი, შენგან თელილი“,
სამარადისო მოსაგონრად არის შთენილი
და ჰა, დადგა დრო, საამო დრო, როცა ქართველსა
ესმის ტანჯულის შენის სულის ოხვრა და კვნესა;
როცა იღვიძებს და მოძრაობს შენი სამშობლო,
უზრუნველობას, ძველებურსა, ეღება ბოლი

და ზთელი ერი გაუმსქვალავს ღღეს გრძნობას ერთსა
და მოისწრაფვის თაყვანი სცეს შენს ძვირფასს ფერფლსა
და დაგამკვიდროს საყვარელსა შენსა მამულში,
რომ მარად მასთან იქმნე კირში და სიხარულში;
რომ, როგორც სულით, სხეულითაც მას შეუერთდე
და, მასთან მყოფი, მის ტკივილებს უსაღბუნებდე!

და მეც, საერთო გატაცებითა
აღფრთოვნებული, ვიღებ კალამსა
და, გამსქვალული წმინდა გრძნობითა,
ჩემო ღვთაებავ, გიძღვნი სალამსა
და ვვედრი ზეცას, რომ საქართველოს
კვლავ აღუზარდოს შენებრ მგოსანი,
ზეგარდმო მადლით უხვად ცხებულის,
უმანკო სული, პატიოსანი!..

მოდის, მოშხუის, მოღელავს
მდინარე, აღიდებული,
ასკდება თავისს ნაპირებს
და ებრძვის გაცხარებული;
 ცდილობს, მიღეწოს კლდეები,
ფრთა თავისუფლად გაშალოს;
ცდილობს, დასტოვოს ძველი გზა
და ახალი გზა გაჰყვალოს;
 მაგრამ ამაოდ უვლის ცდა,
საბრალო, დამარცხებული,
რჩება ძველ კალაპოტშივე
და მიდის დამშვიდებული.

*

მოდის, მოყვირის, მოშფოთავს
ქაბუკი, აღელვებული,
და გარს შემორტყმულ პირობებს
ებრძვის თავ დავიწყებული;
 ცდილობს, დასძლიოს ისინი,
ფრთა თავისუფლად გაშალოს;
ცდილობს, გზა თავისს ცხოვრების
თავისს გემოზედ გაჰყვალოს;
 მაგრამ ამაოდ უვლის ცდა,
საბრალო, დამარცხებული,
ემორჩილება თავისს ხვედრს
და მიდის დამშვიდებული.

მხოლოდ რჩეულნი... (ნეტა მათ!)
არ ოდეს არ დასცხრებიან,—
ან სძლევენ გარს მყოფ პირობებს
და ან ზედ შეაკედებიან!..

მუსიკა.

მიყვარს მუსიკა, მაგრამ არა დამატკობელი,
წყნარი და ნელი, ფიქრთ გამზნევი, ძილის მომგვრელი;
მიყვარს მუსიკა, მაგრამ არა სასიხარულო,
საცეკვაო და გასართობი, უაზრ-უსულო;

მიყვარს მუსიკა, ამაძგერი, ამღელვებელი,
ამავსებელი სიმამაცით, გამმზნევებელი;
მიყვარს მუსიკა, მიყუჩებულ ტკივილთ აღმძვრელი,
დამაფიქრველი, დავიწყებულ სურვილთ ამშლელი!...

ჩემი სიმღერა.

შევეჩვია ტანჯვას სული და გული,
ჯოჯოხეთის ცეცხლში დამწვარ-დაგული;
შევეჩვითე კირს, ვაებას მარადის,
შევეჩვითე და აწ მიჩანს არად ის;
ხან ეღვრი ცრემლსა, ხან ვიცინი და ვმღერი;
ვიღებ ჩანგურს და ზედ ასე დავმღერი:
„დე, ვიტანჯო, ვით აქამდის, აწიცა!
ამაზედ მეტს რაღას მიზამს აწი ცა?
ესდენ ტანჯვამ თუ ბავშიც ვერ დამძალა,
ვაუკაცს დამძლიევს აწ რა რისხვა და ძალა?
ვერა, ბედო, ვერას მიზამ იწამე;
მარტო ერთი მომერევა მიწა მე!“

ჩემი მუზა.

ვინც ეძებს მხოლოდ პოეზიას და ხელოვნებას,
ცდილობს მარტოკა თავის თავის სიამოვნებას,
ვერ მიიზიდავს ჩემი მუზა მას, ნაღვლიანი,
მარად აღვსილი მწუხარებით, თვალ ცრემლიანი!
ჩემ ლექსს მიმართოს, ვინც ეძებს აზრს, გრძნობით
გამსკეპალულს,
და სურს, ჩაფიქრდეს, თანაუგრძნოს ტანჯულ-
დაჩაგრულს? ..

შიყავრს მისი მე კისკისი,
რომელშიაც იხატება
უმანკო და წრფელის სულის
ყმაწვილური აღტაცება;

მაგრამ კიდევ უფრო მიყვარს,
როცა ვხედავ დაღონებულს
და ვკითხულობ მის სახეზე
ფიქრს, მის გულში დაგუბებულს;

რადგან მჯერა, რომ ეს ფიქრი
ნაყოფია უკმარობის,
ტანჯულთა და ჩაგრულთ მიმართ
სიბრაღულის, თანაგრძნობის,

და მოვა დრო, როცა იგი
გაიზდება, გადიდდება
და გულში ვერ დატეული
ნიაღვარებრ გადმოსცდება;

და არსების თითქო მარტო
სიამისთვის გაჩენილსა,
გაიტაცებს სამოქმედოდ,
მებრძოლ გმირად გარდაქმნილსა!..

სატრფოვ.

ვიცი, გიყვარვარ,
იცი, მიყვარხარ,
და მეტი, სატრფოვ, ჩვენ რაღა გვინდა?
ვიყოთ, ვიხაროთ
და ვინეტაროთ,
ვზარდოთ ჩვენს გულში ეს გრძნობა წმინდა!
თუ, რაც გვინდა ვთქვათ,
ენით ვერა ვთქვათ,
ივალეbs გადავსცეთ, მათ ვათქმევინოთ
და, რასაც გული,
აღელვებული,
გრძნობს, ერთმანეთსა გავაგებინოთ!
და, თუ სოფელი,
დაუნდობელი,
გვიმტყუნ-გვიმუხთლებს, არ შეგვიბრალებს,
ერთი მეორეს
ჩვენ დაგვაშორებს,
ჩვენს წრფელ სიყვარულს არ შეიწყნარებს,
მაშინ გონებით
ფიქრით, ოცნებით,
გულით და სულით შევეერთდეთ ჩვენა
და შთაგონებით,
თუმცა შორს ვიქნებით,
ვიგრძნოთ ურთერთის კირი და ლხენა!
ვიცი, გიყვარვარ,
იცი, მიყვარხარ,
და მეტი, სატრფოვ, ჩვენ რაღა გვინდა?
ვიყოთ, ვიხაროთ
და ვინეტაროთ,
ვზარდოთ ჩვენს გულში ეს გრძნობა წმინდა!..

გაზაფხულის მზეს.

სალამი, გაზაფხულის მზევ,
თოვლ-ყინვის გამქარწყლებელო,
ჯამთრით დაჩაგრულ ბუნების
ხელ-ახლავ გამცოცხლებელო,
სულიერთა და უსულოთ
მანეტარ-მაამებელო,
გაქირვებულთა ნუგეშო,
მუშაკთა გამმხნევებელო!..

გემი ზღვის ტალღებს აპობს, მისცურავს,
ვუახლოვდები თან და თან მამულს
და რად ვარ ასე დაღონებული,
რად ჩვეულებრივ არ ვგრძნობ სიხარულს?

წინად არ იყო, კავკასიის ქედს
დაინახავდა თუ არა თვალი,
გული სიამით მიწყებდა ძგერას
და მიფრთოვნებდა სულს რაღაც ძალი!

მაშ, ახლა რაა? რა ფიქრებია,
რომ თავს მეხვევა, აზვირთებული,
და ეს მგზავრობა წინანდელთაგან
რით არის ასე განსხვავებული?..

— იმით, რომ მაშინ მხოლოდ დროებით,
უცხო ბუნებას ვერ შეჩვეული,
ვეშურებოდი სამშობლოსაკენ,
ვით მკურნალისკენ, სუსტი, სნეული;

დღეს-კი მივდივარ იქ სამუდამოდ
და, აი, როცა ვუყურებ იმ მთებს,
ასე მგონია, მათზე დაწერილს,
ცეცხლები ანთებულს, ვხედავ ამ სიტყვებს:

„აბა შენ იცი, როგორც გადიხდი!
სამშობლოს მიმართ მოვალეობას“?..
და მეც ბრძოლის წინ, ვით მეომარი,
ვუფიქრდები ჩემს მდგომარეობას!..

შავ ზღვაზე.

ერთი მილოცავს, გაკეთებულხარ, .
თვითონ დიდ „ჰაე“-ს ებრალებიო
და რაღა გინდა? იჰის წყალობით
წინ წახვალ, კაცი შეიქმნებიო!

სხვა მეუბნება: ბედნიერი ხარ,
თვით ლამაზ „ჰოე“-ს შეუყვარდიო
და რაღა გინდა? დასტკბი ცხოვრებით
ჰკრიფე და ჰკრიფე ია-ვარდიო!

ბევრისგან მესმის, ცნობილი გახდი,
ყველა შენს სახელს გაიძახისო
და რაღა გინდა? პატივისცემა,
ქება, ღიდება შენი არისო!

მე-კი უნდა ვთქვა, რომ სიბრალოელი,
სიყვარული და ქება-ღიდება
ჩემთვის საჭირო სულაც არ არის-,
მე თანაგრძნობა მხოლოდ მჭირდება!..

ამბობენ, შეგვაწუხაო
ამდენმა მოთქმა-ტირილმა!..
საკვირველია!.. მაშ, რა ქნას,
იცინოს მამულის შვილმა,

რომელმაც იცის, რომ მტრისგან
ვერ დაძლეული სამშობლო
მისვე შვილთ პირ-უმტკიცობამ
დაღუბა, მოუღო ბოლო?

და ხედავს ახლაც, ისინი,
ვინც მიაჩნია მხსნელად ერს,
შურით და მტრობით აღესილნი
მხოლოდ ებრძვიან ერთმანეთს?!

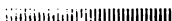
არა, დე, სხვებმა იცინონ,
შეამკონ ღვინო, ქალები,
მე-კი ვიტყვებ, ვიდრემდის
ტირილს შესძლებენ თვალები,

ან ვიდრე ჩემის ცრემლითა
არ მოვრწყავ მთელს ჩემს ქვეყანას
და არ გამოვაღებინებ
ნაყოფს, რომ მინდა მისთანას!..

ჩემი სიყვარული.

ჰო, მეც მიყვარს,
მაგრამ სხვისას
არ ჰგავს ესე სიყვარული,
სულ სხვა გვარის
გრძნობით არის
ჩემი გული გამსქვალული!
ის როდი მსურს,
რომ ჩემს მიჯნურს
მე ვახსოვდე ერთად ერთი,
კერპად მთვლიდეს,
დაავიწყდეს
ძირს ქვეყანა, მალლა ღმერთი!
მაშ, რა მინდა?
—აზრი წმინდა,
მიზანი რომ გვქონდეს ერთი,
რომ ერთს საგანს
ვცემდეთ თაყვანს,
იყოს ჩვენი შემაერთი;
მე მას ვსურვი
სამსახური
მხოლოდ მისი ჩვენს სულს და გულს
აღფრთოვნებდეს,
ამტკიცებდეს
საუკუნოდ ჩვენს სიყვარულს!..

სამი ხმა.

მაშინ, როდესაც მწარე ხვედრთან ბრძოლით დაქანცულს,
თვალწინ მიდგება მთელი ჩემი აწმყო, წარსული
და ჩემს ძალ-ღონეს უნაყოფოდ ვხედავ დაკარგულს,
რალაც უცნაურ ხმებსა ვისმენ სულით ტანჯული!
და მეუბნება პირველი ხმა: „დროა, დაჰყარო
იარაღი და დამორჩილდე შენს ბედის წერას,
თუნდათც წვეთ-წვეთად მთელი შენი სისხლი დაღვარო,
ხომ ხედავ, მაინც უძლური ხარ, გახდები ვერას?“
მეორე ამბობს: „მით ირჩევი პირუტყვისაგან,
რომ, თუ არა ხარ შენის ხვედრის შენ კმაყოფილი,
ძალგიძს მოკვდე და იხსნა თავი სიცოცხლისაგან;
თავის მოკვლა სჯობს მას, რომ იყო ბედის მორჩილი!“
მესამე ხმა კი მეუბნება, რომ არ ვინდომო
არც პირველი და არც მეორე რჩევა, საზარი;
შემოვიკრიბო კვლავ ძალ-ღონე, ვიბრძოლ-ვიოპო
და ბოლომდისინ გამოვცალო ფიალა მწარი;
დიდება მხოლოდ მას ელისო, ის აღარ კვდება,
ვინც თვის სისხლისგან უშადებს ერს წყლულთა მალამოს,
ვისაც არაფრად მიაჩნია ტანჯვა-წვალება,
ოღონდ ტკივილი მას დაუცხროს და დაუამოს;
მაშ, შენც იტანჯე, მოსწმინდეო ჩაგრულთ ცრემლები
და შეიქნები უკვდავიო და დიდებული!
და მეცა სულით დაცემული, ისევ ვმალდები
და საბრძოლველად კვლავ მზადა ვარ გამხნეებულნი!..

ე. ნინოშვილს.

სუყველასაგან უარყოფილო,
ცხოვრებისგანაც მწარედ დასჯილი,
მხოლოდ ჩაგრულთა მუხამ შეგიტკბო
და შეგიყვარა, ვით დედამ შეილი,
და შენც მთლად შენი სუსტი ძალ-ღონე
შესწირე მარტო მის სამსახურსა;
არად აგდებდი არც ძლიერთ რისხვას,
არც უგუნურთა მტრობას და შურსა;
ბევრი იბრძოლე და, ჰა, სიკვდილმა
გძლია სწეული, მოგიღო ბოლო,
მაგრამ ნეტა შენ, რადგან შენ სახელს
არ დაივიწყებს შენი სამშობლო!

მუზას.

ვიცი, მუზავ, ვიცი, მარტო
შენ გეკუთვნის ჩემი გული,
შენით ცოცხლობს და სულდგმულობს,
წმინდა გრძნობით აღგზნებული;
მაგრამ ქართველს სხვას ვის ერგო
ჯერ ის ბედი, სანატრელი,
რომ ცხოვრების მიზნად ჰქონდეს
მას საგანი საყვარელი?

ვიცი, მუზავ, ვიცი, მარტო
შენ გეკუთვნის ჩემი გული;
მაგრამ ვაი, რომ ჩვენს შორის
კედელია ამართული!...

ქართველ დედის ლოცვა.

სძინავს ყველას, მხოლოდ ერთ ქალს
ჯერ არ სძინავს, შავით მოსილს,
დაჩოქილი დგას ხატის წინ
და ავედრებს სხვაგან მყოფ შვილს!

„ღმერთო, ღმერთო, ლოცულობს ის:
საწყალ-ობოლს უბატრონე;
რომ ისწავლოს, განვითარდეს,
მიეც ნიჭი და ძალ-ღონე!

„დედის ერთა, ერთად ერთი
ნუგეშია და იმედი;
მას შევწირე სრულად ჩემი
სიყმაწვილე, ჩემი ბედი;

„მით ვცოცხლობდი, ვსულდგმულობდი,
სულს და გულს მას ვაყოლებდი;
არ მეგონა, თუ ერთ წამსაც
უიმისოდ ვიცოცხლებდი;

„მაგრამ აი, მოვიდა დრო,
ჩემთვის მწარე და თან ტკბილი,
როცა უნდა მოუმზადოს
სამშობლოსა დედამ შვილი,

„და გულიდან მოვიგლიჯე
სიამ-ნაღვლით უბედური,
და გავგზავნე, რომ ისწავლოს
მან ქვეყნისა სამსახური!

„ღმერთო, ღმერთო, გვედრები,
გამიზარდე სასახელო,
რომ მით ერთად ვამაყობდეთ
მე და მთელი საქართველო;

„რომ ძლიერი, გმირთა-გმირი,
ღირსი შვილი მამულისა,
ის მჩაგვრელის რისხვა იქნეს
და ნუგეში ჩაგრულისა!..“

ასე ღმერთსა მთელი ღამე
ცხარის ცრემლით ევედრება...
ღმერთო, ღმერთო, შეუსმინე
ქართველს დედას ეს ვედრება!..

ნუ თუ?

ნუ თუ შენშიაც მოვტყუვდი?
ნუ თუ შენც სხვების მსგავსი ხარ?
ნუ თუ შენც იგივე ბოროტი,
ფლიდი, მაცდური ქალი ხარ?

ნუ თუ შენც მიზნად ცხოვრების
მარტოკა ის დაგისახავს,
რომ თაყვანს გცემდეს, გეტრფოდეს,
ვინც-კი როდისმე გინახავს

და ის, რომელიც ყველაზე
უფრო მოგივა სახეში,
მოჰხიბლო, მოაჯადოვო,
გააბა შენსა მახეში?..

ნუთუ შენშიაც მოვტყუვდი?
ნუ თუ შენც სხვების მსგავსი ხარ?
ნუ თუ შენც იგივე ბოროტი,
ფლიდი, მაცდური ქალი ხარ?..

პასუხი.

ჰო, მწერალი ვარ და ჩემი სიტყვა.
მინდა, ჩემს საკმეს ეწონებოდეს
და ჩემს ნაწერში ბეჯითი რწმენა
და გულწფელობა იხატებოდეს!

ჰო, მწერალი ვარ და არ ვეკუთვნი
იან მწერალთა გუნდს, შენგანვე შექმნილს,
ვინც ღღეს მონურად ფეხქვეშ გეგება
და, გულით შავი, გაჩვენებს თეთრ კბილს;

ხეალ-კი, რომ ფინჩხას აღარ გადუყრი,
იუდასავით, გადაგიდგება
და იმ იარაღს შენვე მოგმართავს,
რომლიცათ ღღეს შენ გამსახურება;

ვინც ზნეობრივი სიმახინჯეა
და მონებრივი არარაობა;
ვის ღროშაზედაც მხოლოდ სწერია:
„პირმოთნეობა“ და „უაზრობა!“

ჰო, მწერალი ვარ და გული მწყდება,
რომ ვაჰრად გხედავ მწერალს დიდებულს;
რომ მოვიგონებ შენს ღვთიურ ქნარსა,
საღდაც მიგდებულს და დავიწყებულს!..

სამშობლოს.

მაშ ასე, ჩემო სამშობლოვ,
უნდა მოგშორდე, ეს არი
და სხვაგან გადავიხვეწო,
მარადის შენთვის მკენესარი!

მშვიდლობით!.. მაგრამ განა მე
მარტო ხორციით არ გშორდები?
გონებით, გრძნობით და ფიქრით
ისევ შენთან არ ვიქნები?

განა თუნდ ცხრა მთას გადაღმაც
ვერ ვიგრძნობ შენსა ტკივილსა;
ვერ გავიგონებ შენს ოხვრას,
ტირილს და მოთქმა-ჩივილსა?

კი, მაგრამ, ჩემო ძვირფასო,
მეყო, რაც სხვაგან ვიყავი;
მენატრებოდა აწ მაინც
სულ შენთან ყოფილვიყავი,

რომ შენთვის შემომეწირა
მთლად ჩემი ღონე და ძალა;
მოყვარე მეხარებია
მტრისთვის მესმია სამსალა;

მაგრამ, ვაი, რომ უბედურს
არ შემისრულდა სურვილი!..
მშვიდობით... უნდა, კვლავ გულში
ჩავიკლა ჩემი წყურვილი...

მინდა, ვაქვა რამე,—პირ აკრული ვარ,
მინდა, გავინძრე,—ალარ მაქვს ძალა;
მინდა, ვკვნესოდე,—ხმა ჩამწყვეტია;
მინდა, ვსტიროდე,—ცრემლი გამშრალა;

მხოლოდ გონება, დაუძლურებულს,
უფრო და უფრო მიცხოველდება
და, ვერც ერთ სურვილს რომ ვერ ვისრულებ,
გული ნელ-ნელა შხამით მევსება!

ოჰ, ბარემ მალე გაივსე, გულო,
გადმოანთხიე ეგ საწამლაფი,
რომ მით მოსწამლო ძალა ბოროტი,
ყოველ კეთილის ქვეყნად მჩაგრავი!..

საქე გამიტყდა, ნიჩაბი
ხელიდან გამომეცალა;
ვხედავ, თან და თან ვსუსტდები
და მეკარგება მე ძალა;
პატარა კიდევ და, ვაი,
ველარც-კი შევძლებ ბრძოლასა
და ჩემი ნაფი დაიწყებს
უგზო-უკვავლოდ ქროლასა!..
ხან ცას შევყურებ ვედრებით,
ხან ადამიანთ ვეძახი;
მაგრამ ყრუ არის ზევით-ცა
და უგულოა ქვეშ ხალხი;
ჩემთვის არავის სცალია,
თავისს საქმე აქვს ყველასა!
სხვას ვის უშველეს, აბა, მათ,
რომ მე ველოდე შველასა?..

სულ დავუძღურდი, თავს ძლივს-ღა
ვიმაგრებ, ღონე მიხდილი;
ვგრძნობ დიდ ხანს ველარ გავატან,
მიახლოვდება სიკვდილი!
ოჰ, ნუ თუ ასე უდროოდ
უნდა მომეღოს აქ ბოლო
და მკვდარსაც ველარ ჩამიკრავს
გულში ძვირფასი სამშობლო?..

ქ. ოლთისი.

სინანული.

წინანდებლები აღარ მშია და აღარ მცია;
მაგრამ სული უფრო მიწებს და გული მტკია!
ღმერთო ჩემო, რად ვეძებდი, მაშ, ამ ცხოვრებას,
თუ მშვიდობას სულს ვერ მისცემს და გულსა შვებას?
თუ სხეულის წინად ტანჯვა მარადის მშიერს
თვის სიმწვავით მავიწყდება ტანჯვა სულიერს;
აწ ხორცისთვის რომ აღარ მაქვს მე საზრუნავი,
გაცხოველდა, გაძლიერდა ნაღველი მწვაი!
კი არ მათობს, მჩხვლეს და მსუსხავს ეს ტანსაცმელი
და ძიმწარედ მეჩვენება საკმელ-სასმელი!..
ღმერთო ჩემო, რად მინდოდა, მაშ, ეს ცხოვრება,
თუ მელოდა უარესი ტანჯვა-წვალება;
თუ ერთ წამსაც მოსვენება არ მექმნებოდა,
თუ სიცოცხლე ჯოჯოხეთად გარდმექმნებოდა?..

პოეტს.

იწვის პატრუქი და ღნება
თან და თან წმინდა სანთელი
და ჰფანტავს წყვდიადს გარშემო
ძლევს მოსილი ნათელი;
მაგრამ ვაი, რომ, რაც უფრო
სანთელი ძლიერად იწვის
და მეტად ანათ-აშუქებს,
იმდენად მალე დაიწვის!

შენც სანთელი ხარ, პოეტო,
მასავით იწვის და ღნება
ეგ შენი გულიც და ბნელი
შენს გარეშემო ნათლდება
და შენც, რაც უფრო ძლიერად
ამ წყვდიადს შეებრძოლები
და მეტს სინათლეს მოჰყვენ გარს,
იმდენად მალე მოკვდები!..

კვლავ მარტო ვიხდი ღღეობას,
სამშობლოს მოშორებული;
ჩანგურს ვაკვნესებ მწარედა
და ვმღერი, დაღონებული:

„წელი წელს მისდევს, თან მიაქვს
ჩემი სიცოცხლის ძაღლი;
არც-კი გავსილა ფიალა
და უკვე დაიცალაო;

„რომ სიკაბუკეც ვერ იგრძნო,
ისე მოხუცდა გულიო,
ძარღვებში სისხლი შეჩერდა,
უდროოდ გაყინულიო!

„არც ცოცხალი ვარ, არც მკვდარი,
სულითა დაცემულიო;
არ ძალ მძძს არც სიძულვილი
და აღარც სიყვარულიო!..

„წელი წელს მისდევს სისწრაფით,
მიაქვს სიცოცხლის ძაღლი,
არც კი გავსილა ფიალა
და უკვე დაიცალაო!“

ოლთისის ციხეს.

ვით მგლოვია რე მიჯნურსა
იზიდავს სატრფოს სამარე,
რომ მოგონებით წარსულის
დაიტკბოს აწმყო მან მწარე,
აგრეთვე აქ გადმოტყუორცნილს,
მოკლებულს მშობელს მხარესა,
ძეგლო, ძეგლ საქართველოსავე,
იზიდავ სულს მწუხარესა!

როს უცხოთ შორის, მარტოდ მყოფს,
გულს სევდა შემომაწვება,
რომ, მცირედ არის მაინცა,
მივცე საბრალო თავს შვება,
მოვრბივარ შენს ნანგრევებზე,
ვისვენებ, დაღონებული,
და ღროთ სივრცეში მიმოვფრენ,
ოცნებით გატაცებული!

ვიგონებ იმ ღროს, როდესაც
შენ იდეგ მტკიცე, ძლიერი,
და შენში მედგრად ხედებოდა
მოსულ მტერს ქართველი ერი,
და შორს, შორს ძვირფასს მამულში
მიმაფრენს ეს მოგონება
და გული მიძგერს სიამით,
ვიდრე არ ჰქრება ოცნება!..

სამშობლოს.

ჩემო სამშობლოვ, რისთვის მიყვარხარ,
რად მოჰქრის შენკენ ჩემი გონება,
მარადის თვალწინ რისთვის მიდგახარ
და შენზე ფიქრი რად არ მშორდება?
მისთვის ხომ არა, რომ მახსოვს ჩემი
სახლი და კარი, მამულ-დედული,
მამა-პაპათგან გადმონაცემი,
დღეს უპატრონოდ მიტოვებული?
ან, ეგებ, მისთვის, რომ მაგონდება
ტკბილი დრო შენში გატარებული,
მრავლად ნაგრძნობი სიამოვნება,
ჩემი ბავშვობა, გახარებული?
და ან, ეგების, მისთვის, რომ ვინმე
მანდ საყვარელი დამრჩა არსება,
ვისაც ვუყვარვარ წმინდა გრძნობით მე
და ვისთან ყოფნაც სულს ენატრება?..

არა და არა!.. არავითარი
არ მაქვს ქონება, გასაწყლებულსა;
ადგილ-მამული, სახლი და კარი
არ აკავშირებს შენთან ჩემს გულსა;
არც მაგონდება მე ტკბილი წამი,
სხვის კარზედ გაზრდილს, ლუკმის ნატრულსა;
ტანჯვა-წვალება, ნალველი, შხამი,
აკვნითვე დამყვენ ბედით ჩაგრულსა,
და სიყვარულიც არ თუ მრგებია,
მარად მდევნიდა შური და მტრობა
და ღრასოდეს არ მღირსებია
არც მეგობრობა, არც თანაგრძნობა!..

მაშ რად მიყვარხარ და რა იზიდავს
შენკენ, სამშობლოვ, სულსა და გულსა;
რა მარჩვენებს შენში ტირილს, მწვავს,
სხვაგან სიამეს და სიხარულსა?..

— რა და, სამოთხებრ შემკულ ბუნების
გამოუთქმელი მშვენიერება;
სინაზ-სიტურფე ქალა-მინდვრების,
თვალ უწვდენ მთების დიდებულება;
ციხეთ და ტაძართ ნაშთნი, ნგრეულნი,
სამაგალითო ბრძოლათ ველები,
მამულის შვილთა სისხლით მორწყულნი
და მათის ძელებით მოკენქილები,
და თვით ტანჯული ქართველი ერი,
ათას კირისგან გაუტეხელი,
შენებრ ლამაზი და მშვენიერი,
შენებრ დიადი და უძლეველი,
ქართული ენა და სიმღერები,-
ხან გულ ამოსკვნით მწარე ქვითინი,
ხან სიმამაცით აღსავსე ხმები
და ხან მომგვრელი გრძნობის ღიღინი;
სახელოვანი შენი წარსული,
სიმხნე, გმირობა და ვაჟკაცობა,
მამულისშვილთა თავგანწირული
ბრძოლა მუდმივი და მამაცობა
და შენი აწმყო... და ის სურვილი,
რომ გაკირვებულს რამე გიშველო
და, თუ სიცოცხლე არა, სიკვდილი
მხედეს მაინც შენში მე სასახელო!..

მუზას.

კმარა, მუზავ, კმარა ცრემლი და მოთქმა,
მწუხარების მხოლოდ ენით გამოთქმა;
დროა, ვიპყრათ ხელთ ნალარა და ბუკი,
სამოქმედოთ აღვიძრათ მოხუც-ქაბუკი!

—

კმარა, მუზავ, კმარა მოთქმა, ცრემლები,—
საჭიროა გავანძრიოთ ხელები;
ვამცნოთ ყველას, რომ არა ვართ სულ მკვდარი,
რომ ტყუილად შემოგვარტყეს სუდარი!..

ქაბუკნი ერთის აზრით იყვნენ გატაცებულნი,
იმედი ჰქონდათ, დაიწყებდნენ ახალსა ხანას;
მამულისათვის მხნედ შებრძოლნი, თავდადებულნი,
გააკვირვებდნენ თავისს საქმით მთელსა ქვეყანას;

მაგრამ ცხოვრებამ გამოსვლაც კი არ დააცალა,
მიფანტ-მოფანტა, დაუბნია ყველას თავ-ტანი
და, თითოეულს აგრძნობინა რა თვისი ძალა,
სწრაფ დაავიწყა დანიშნული წმინდა საგანი!

დღეს ზოგს თავდალმა მიაქანებს ტალღა ცხოვრების,
ზოგიც ნაპირზე დარჩენილა და გარიყულა;
ზოგს კი სურვილი კიდევა აქვს თუმცა შებრძოლების,
მაგრამ ვერც ერთი სამოქმედოდ ვერ გამოსულა;

და ცარიელი არის ისევ ბრძოლისა ველი:
ვერსად ვერ ჰხედავთ მამულისშვილს ძლიერს და
მხნესა;

მხოლოდ ხან და ხან გაისმის იქ გულის დამწველი,
ვით კირისუფლის, მგოსნის მწარე მოთქმა და კენესა!..

მგოსანს.

თუ ვინმე ბედი ინატროს,
მგოსანო, შენისთანაო:
ხან ნექტარია და თაფლი,
ხან შხამი შენი სანავო;
ხან ჯოჯოხეთურ ტანჯვას გრძნობ,
ხან სამოთხებრივ ნეტარებ;
მკვდარი ხარ, როცა მშვიდდები,
ცოცხალი, როცა მღელვარებ;
შენი სიმღერა კვნესაა,
ტირილი—შენი სიცილი:
ტკბილია შენი ცრემლები
და მწარე შენი ღიმილი:
და ხალხიც, დღეს რომ თაყვანს გცემს,
„ოსანას“ შენ გიგალობენ.
ხვალ მზად არიან ჯვარს გაცვან,
ეკლის გვირგვინით გამკობენ!..

თუ ვინმე ბედი ინატროს,
მგოსანო, შენისთანაო:
ხან ნექტარია და თაფლი,
ხან შხამი შენი სანავო!

შაკი ღრუბლები.

შავო ღრუბლებო,
საძაგელებო,
შეგშურდათ განა,
რომ ეს ქვეყანა,
არის მდიდარი,
სამოთხის დარი,
და არ ეხსნებით, თავს დასტრილებთ,
მაცოცხლებელსა მზის სხივებს აკლებთ?
მაგრამ წყეულნო,
შეჩვენებულნო,
ამოვარდება ერთხელაც ქარი,
თავს დაგეცემათ რისხვა საზარი,
გაიფანტებით, ვით ბუმბულთ გროვა,
და ამ ქვეყნის მზე ისევ ამოვა!..
ოჰ, ქარო, მალე
დაიგრიალე
და აქ მთა-ბარი
სრულად შესძარი,
იქ-კი წყეულებს,
შეჩვენებულებს,
ეკვეთე ღრუბლებს, თავგასულებსა,
ცაზე შავ ბნელად გადაკრულებსა,
და მოგვაშორე,
გაჰფანტე შორე,
რომ კვლავ ვიხილოთ ჩვენ მზე და მთვარე,
კვლავ აღორძინდეს ეს ტურფა მხარე,
სიცოცხლე სდუღდეს, გადმოდიოდეს
და მეც გლახ გული აღარ მტკიოდეს!..

ნუ, ნუ ატირებთ პაწაწას!

ნუ, ნუ ატირებთ პაწაწას,
ცხარე ცრემლს ნუ აღვრევინებთ,
ამ ძვირფას კაცის საუნჯეს
ტყუილად ნუ აკარგვინებთ!
მოვა დრო, როცა საბრალო
იგრძნობს ცხოვრების სიმწარეს;
როცა დედის ტკიბლ რძის ნაცვლად
იგემებს შხამს და ძიმწარეს;
როდესაც ვერც ერთ თვისს სურვილს
ვერ ნახავს ასრულებულსა
და გულ გატეხილს, ურწმუნოს,
უღონოს, დასუსტებულსა,
საზარი სევდა შეიპყრობს,
სიცოცხლე გაუჭირდება
და აი, მაშინ ეს ცრემლი,
მისთვის საჭირო იქნება!

მაშ, ნუ ატირებთ პაწაწას,
ცხარე ცრემლს ნუ აღვრევინებთ,
ამ ძვირფას კაცის საუნჯეს
ტყუილად ნუ აკარგვინებთ!...

დედა და შვილი.

რა ხანია, არ უნახავს
დედას შვილი, საყვარელი;
რა ხანია, არ უგრძვნია
ძუძუებზე მისი ხელი!..

„ვაჰ, თუ შვილო, გიჟირს რამე
ავადა ხარ, ან იყავი,
მე-კი შორს ვარ და არ ვიცი..
ოჰ, მოგიკვდა ჩემი თავი!

„ვაჰ, თუ გშია, ან გწყურია,
ცივი გხვდება შენ ნიავი,
მე-კი შორს ვარ და ვერა ვგრძნობ...
ოჰ, მოგიკვდა ჩემი თავი!

„ვაჰ, თუ, მარტოდ-მატო შთენილს,
მოჩვენება გაფრთხობს ავი,
მე-კი შორს ვარ და ვერ გშველი...
ოჰ, მოგიკვდა ჩემი თავი!“

ამ ნაირად მოსთქვამს დედა,
იგონებს-რა საყვარელ შვილს
მაგრამ სევდას გულში იკლავს
და სწერს მასა ამ გვარ წერილს:

„თვალ საჩინო, ჩემო შვილო,
დედა შენი გენაცვალოს,
შენ იცი, თუ კარგი სწავლით
გამახარებ მე საბრალოს;

„გასალკლდედი და გამხნედი,
ჩაისახე გულს იმედი;
ნუ შედრკები, შეშინდები,
გაგიჩიხდეს რა გინდ ბედი,

„და ერთად ერთ მიზნად გქონდეს,
ზარდო სასახელო,
მ შენით თავს ვიწონებდეთ
და მთელი საქართველო!“
შვილიც ცდილობს... უნდა, დედას
დი არ გაუცრუოს...
ერთო, მოეც მას ძალ-ღონე,
მ სურვილი აისრულოს!..

შევეურებ ცასა, ვარსკვლავთ სრბოლას თვალსა
ვაღევენებ,
მაგრამ ვერ ვხედავ ჯერ იმ ვარსკვლავს, რომელსაც
ვეძებ!

ნუ თუ ვერც ვნახავ? ნუ თუ მანამ ის აღმოხდება,
ველარ აიტანს ტანჯვას სული და ამოშდება?
ოჰ, თუ ასეა, თუ მისს ხილვას ვერ მოვესწრები,
შემდეგ თაობათ ვუანდერძებ და ვევედრები,
როცა იხილონ ის ჩვენს ცაზე გაბრწყინებული,
აცნობონ, რომ მე მისს ლოღინში დავლიე სული!..

აკაკის.

როცა აწმყოზე გულ გატეხილი,
წარსულის ზიზლით მომგონებელი
და მომავალშიც არავითარის
ნუგეშ-იმედის არ მქონებელი,
სიკვდილისაგან მხოლოდ მან მიხსნა,
რომ ხელთ ავიღე კრძალვით კალამი
და გადავწყვიტე ვამცნო ქვეყანას
წყლულის გულისა სევდა-ვარამი,
და, ჰა, გაისმა ჩემი სუსტი ხმა,
გაცოცხლდა გული, ამაღლდა სული
და კვლავ მეწვიენ განახლებულსა
რწმენა, იმედი და სიყვარული;
მაგრამ, როს ამ დროს შეუბრალებლად
დევნა დამიწყო შურმა და მტრობაჲ,
აღარ დამინდო და გამიტანა
არც სიყვარულმა, არც მეგობრობამ
და, ვერ შემძლები ბრძოლის განგრძნობის,
ისევ დავეცი და მზად ვიყავი,
ან მეცნო თავი დამარცხებულად
და ან უდროოდ მომკვდარვყოფი —
მაშინ შენ გაჩნდი ჩემთან უეცრად,
თანაგრძნობითა მომეცი ხელი,
კვლავ გამამხნევე და დამიბრუნე
უძლურსა ძალა, მაცოცხლებელი!

მას აქეთია ვერც ძლიერო რისხვა,
ვერც ავი ენა, გულ-შხამიანი,
ველარას მაკლებს, გასალკლდევებულს,
მარად თვალ წინ მაქვს ჩემი მიზანი
და მაგონდები რა შენ, ღვთიურო,
როგორც მოძღვარი და მეგობარი,
გარს შემორტყმულ ბნელს და ბოროტებას
ვებრძვი მეც, შენებრ, შეუპოვარი!...

ქარი ჰქრის, ქარი გრიალებს,
არ ცხრება განრისხებული;
დამხობის მოლოდინშია
ქვეყანა შეშინებული.

გული სწუხს, გული მღელვარებს,
არ ცხრება, აღშფოთებული;
აიკვდილის მოლოდინშია
პგოსანი, დასუსტებული.

მაგრამ, დე, ქარმა იქროლოს,—
ღრუბლები შეიკრიბება,
წამოვა წვიმა, ჟუჟუნა,
ქვეყანა კვლავ დამშვიდდება!

დე, იმღელვაროს გულმაცა,—
გამწვავდებიან გრძნობანი
გადმოხეთქს ცრემლი მდუღარე,
კვლავ აღფრთოვნდება მგოსანი
და ამღერდება ციურ ხმიო,
ზეგარდმო მადლით ცხებული,
ტვირთ მძიმეთა და მაშვრალთა
ნუგეზად მოვლინებული!...

ღმერთო, რას ვხედავ?! იგივე საზარი
განხეთქილება მეთაურების,
შური და მტრობა და სამსახური
მხოლოდ პირადის ინტერესების,
რამაც დალუბა ჩვენი ქვეყანა,
დააუძლურა და გახრწნა ერი;
რამაც, არ ერთხელ, გამარჯვებული,
ჩვენზე საშინლად აცინა მტერი.
დღესაც ისევე გვითხრის სამარეს,
საზიზღარ სენად გადაქცეული,
ის კი.. გვაქეზებს, ჩვეულებრივად,
ჩვენის ამ ყოფით გახარებული!

ახალგაზღობა?...ვაი სირცხვილო,
თავის საკუთარ აზრის არ მქონე,
ბრბოში გაქნილა და იკარგება
ტყუილ-უბრალოდ მისი ძალ-ღონე:
არც დედა ენა, აღარც მწერლობა,
აღარც ტირილი დამშეულ ხალხის
მას არ იზიდავს, მხოლოდ ბანკებზე
და მათ გმირებზე ყვირის, იძახის!

სასაცილოა!.. სხვისთვის, ჩვენთვის-კი
სამწუხაროა და სავალალო
და ჩვენც ვიტყვით, ვიტყვით, ჭეშავ,
ჩვენის ქვეყნისა ბედი საბრალო!..

დიდი ხნის ნაცნობთ შორიდან.
 გვინდა ახლოსაც გაცნობა,
 რომ თვით ვაუწყოთ ერთმანეთს
 ჩვენი ფიქრები და გრძნობა;
 გვინდა... მაგრამ ვერ ვახერხებთ,
 ხელს გვიშლის გარემოება:
 კანონი რიგიანობის
 ამ სურვილს წინ ეღობება
 და ჩვენც, როდესაც შემთხვევა
 შეგვეყრის, ფარულად, ქურდივით,
 მხოლოდ შევეყურებთ ერთმანეთს
 და უხმოდ, ჩუმად ვუღიმით;
 მაგრამ, ვინ უწყის, რამდენის
 მთქმელია იგი ღიმილი?
 ხშირად ბევრ სიტყვაობაზე
 უფრო მკვერმეტყველობს ღუმილი!..

გოდება ტუვესი.

რად მინდა თვალი, ვერ ვნახავ
თუ ჩემის ქვეყნის ბუნებას?..
ბარემ დავბრმავდე და მოვრჩე
ამ ხრიოკ კლდეთა ყურებას!..

რად მინდა ყური, ვერ ვისმენ
თუ მშობლიურსა ტბილს ენას?..
ბარემ დავყრუვდე და მოვრჩე
ამ საზარ ხმების მოსმენას!..

რად მინდა ენა, ვერ ვიტყვი
თუ ტანჯულ სულის კვეთებას?..
ბარემ დავმუნჯდე და მოვრჩე
ამ მტარვალთ პირში ფერებას!..

რად მინდა ხელი და ფეხი,
ვერ შევძლებ თუ მოხმარებას?..
ბარემ დავსაპყრდე და მოვრჩე
ამ ბორკილების ტარებას!..

რად მინდა, რადა სიცოცხლე
თუ ვერ ავსცდები მონებას?..
ბარემ გავთავდე და მოვრჩე
ამ პირუტყის მსმგავსს ცხოვრებას!..

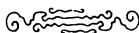
გზაზე მყოფ წუმბე-ტალახის
 მსგავსია ცილი და შური;
 იმათ წინ შეჩერდება ის,
 ვინც არის სულ უსაქმური;
 მაგრამ ის, ვინც დროს აფასებს,
 საქმეზე მიეჩქარება,
 მათ უცებ გადააბიჯებს,
 გასვრას არ მოერიდება!

უდროოდ დაბერებული.

გულს არ ვიტეხდი, ჯერ კიდევ
მეგულეობდა წინ ბედი;
მეგონა, ბავშვი ვიყავი,
მასულდგმულებდა იმედი,
რომ მოვიდოდა ჩემი ღროც,
ჩემთვისაც გათენდებოდა
და მივალწევდი ყველაფერს,
რაც მსურდა, მენატრებოდა!..
დღეს კი რას ვხედავ?.. ვაგლახ მე,—
ქალარა გამომრევია;
სიბერეს თავში ჩაუკრავს,
ტანჯვას ღრო დაუძლევია
და, თუმც ცხოვრების მწვერვლამდის
შუა გზაც ვერ გავიარე,
უკვე, დაშვებულს თავდაღმა,
მიმელის შავი სამარე!..

საშინელია სიბერე,
როს ქაბუკია ჯერ სული
და საბრალოა, საბრალო,
უდროოდ დაბერებული!..

ორბელიანის სამხატვრო ნიქი
არ მოუცია ჩემთვის განგებას,—
ვერ ავწერ, მისებრ, მე საქართველოს
სიდიადეს და მშვენიერებას;

არც მომმადვლია ბარათაშვილის
ტიტანიური „სულის კვეთება“, —
იმის „ზღვა გულის“ საშინელს „კენესას“
ჩემი „ცრემლები“ ვერ შეედრება;

არც აკაკისებრ აზრის ჩამოსხმის
და ლამაზად თქმის მაქვს მე უნარი, —
მისს „სუბუქ ფრთითა აღმაფრენ“ ლექსთან
ჩემი ლექსია დასაწუნარი!

მაგრამ რა ვუყოთ? განა ბნელაში
უბრალო კრაქიც არ სწევს სანთლობას?
განა იმისი ოდნავ მბეჭუჭავი
სინათლე არ სჯობს სულ არაობას?

მეც იმ კრაქს ვგავარ და, თუმც არა ვარ
ზევარდმო მადლით უხვად ცხებული,
გარს შემორტყმულ ბნელს ვფენ მცირე ნათელს,
წმინდა, წრფელ გრძნობით აღფრთოვებული!..

ბედკრული.

არა ვარ ბავშვი, პატარა,
რომ ქვეყნის ვარამს არ გვრძნობდე,
არ მაფიქრებდეს ცხოვრება
და უღარდელი ვხარობდე;
არც რწმენით სავსე ქაბუკი,
რომ მილიმოდეს წინ ბედი,
ოცნებით აღფრთოვნებულსა
მასულდგმულებდეს იმედი;
არც ისე დაბრძენებული,
რომ ვიყო ჩემთვის წყნარადა,
ჩემს ხვედრსა დავემორჩილო,
აღარ ვშფოთავდე მარადა;
და არც მოხუცი, რომ მხოლოდ
უკანლა ვიხედებოდე
და, დაქანცული სიცოცხლით,
სიკვდილსა ვეჩქარებოდე!

მაშ რა ვარ?... გარდამავალის
დროისა შვილი, ბედკრული:
არც აქეთ მყოფი, არც იქით,
სიყრმითვე დაბერებული!..

სიუვარულის ფილოსოფია.

(შელიდან)

წყარო შეერთვის მდინარეს,
მდინარე ზღვას უერთდება;
ქარი მიწაზე მიმოქრის,
ნისლი ქარს ეალერსება.
ყოველი არსი კავშირით
შეუკრავს ტრფიალებასა,—
და, საყვარელო, ჩვენ რაღად,
გვიშლიან შეერთებასა?..

ნაპირს ეკვრიან ტალღანი,
მთანი ცას ებჯინებიან,
ყვავილნი, ნაზნი, დამპურად
ერთმანეთს ჩაკონებიან.
ლამე ზღვას ეამბორება,
მიწას-დღე, გაბრწყინებული,
მაგრამ მე რა, თუ შენს ამბორს
ძვირფასო, ვარ მოკლებული?..

ბაირონიდან.

ბნელია ჩემი სული; მალე, მგოსანო, მალე!

აჰა ქნარი ოქროის:

ჩამოჰკარი თითები, სიმნი ააწკრიალე

უცხო ხმებით სამოთხის!

და, თუ არ გამქრობია საუკუნოდ იმედი—

გულში კვლავ აინთება;

და, თუ გაყინულ ცრემლის კიდეა თვალში წვეთი—

იგი გადმოდინდება.

—

დაე, მოსთქვამდე მწარედ! ჩემი გვირგვინივითა

მხუთავს ხმა მხიარული;

გეუბნები, ცრემლი მსურს, თორემ ამდენ ტანჯვითა

აგერ გასკდება გული;

მან ხმის ამოუღებლად ერთობ დიდხანს იწვალა,

და დადგა მკაცრი წამი

უკვე ავსებულია, ვით სიკვდილის ფიალა,

რომელსაც ავსებს უხამი!

შემოდგომის ძელოდია.

(მიბაძეა)

შემოდგომის გლოვის ზარი,
სამწუხარო და საზარი,
ვით ჯალათი თავის მსხვერპლსა,
მიწამლავს სულს და მიკლავს გულს,
მაგონებს-რა დროს, დაკარგულს,
და ვაფრქვევ მე ცხარე ცრემლსა!
არც ნატვრაა, არც იმედი,
დახშულია ჩემი ბედი,
გაზრდაც რომ ვერ მოვასწარი,
ისე დავქენი, დავქიანდი
და რაღა ვარ? მხოლოდ ლანდი,
არც ცოცხალი და არც მკვდარი!
თუ ვიდრემდის დამწიფდება,
ნაყოფს მატლი გაუჩნდება
და დასკვნება ის ნაყოფი,
არ სჯობია, მოიწყვიტოს,
ხეზე ტყვილად არ ეკიდოს,
ქიანი და ავადმყოფი?
არ სჯობდა, მეც მომკვდარეყავ,
თუ, რაც უნდა ვყოფილიყავ,

ვიქნებოდი იგი ვერა?
თუ თან მდევდა მარად უხამი
და ერთიცა ტკბილი წამი
ცხოვრებაში არ მეწერა?
შემოდგომის გლოვის ზარი,
სამწუხარო და საზარი,
მიწამლავს, სულს, მიკლავს გულსა
და ვაფრქვევ მე ცრემლს მდუღარეს,
ესტირი რა ჩემს წარსულს მწარეს
და ძაღლონეს, დაკარგულსა!..

ბედ მწარეს.

ნუ, ნუ შენატრი, ბედ მწარევ,
მას, ვისიც ბედი ტკბილია;
ვინც სევდა რაა არ იცის,
სიცოცხლით კმაყოფილია!

ცხოვრება მგზავრობა არის,
სიკვდილი მისი მიზანი;
გაჩენილია იმიტომ,
რომ მოჰკედეს ადამიანი.

ყველა ამ წუთის სოფლისა,
დაუნდობელის, შვილი ვართ
და, თუმცა სხვა და სხვა გზებით,
ერთი მიზნისკენ მივდივართ:

მას ჰხვდა გზა სწორი და ფართო,
შენ—ვიწრო და ეკლიანი;
ის მიიმდერის სიცილით,
შენ მიჰკენეს, თვალცრემლიანი,

მაგრამ, დე, იგი მიჰქროდეს
თვისს ძვირფას ეტლში მჯდომარე,—
ისიც იქ მივა, სადაც შენ,
ორივეს გელისთ სამარე!

და, როცა უკანასკნელს წამს
იგი საშინლად იწვალებს,
შენ, კმაყოფილი, რომ ჰკედებს,
დაჰხუჰავ სიამით თვალებს!

მაშ, ნუ შენატრი, ბედ მწარევ,
მას ვისიც ბედი ტკბილია;
ვინც სიკვდილს ნატვრით არ ელის,
სიცოცხლით კმაყოფილია!..

მდინარის ჩურჩული.

(მიბაძეა)

შავის თიქრების გასაქარვებლად,
მწვავ ტივილების დასაამებლად
ბაღს მივაშურე, ხალხით სავსესა;
მაგრამ რომ ვნახე, ყველა ხარობდა,
ჩემს ტანჯვას არ ვინ თანაუგრძნობდა,
გულმა კვლავ უფრო დამიწყო კვნესა!
და მეც იქიდან სწრაფ გამოვსწიე
და მახლობლად მყოფ ტყისკენ გავსწიე,
რო ვპოვო შეება მარტოობაში,
მაგრამ, რომ ვნახე ტყე, დაბურული,
მთლად შემეხუთა სული და გული,
თითქო ჩამდგისო ცოცხლად მიწაში!
ახლა მივმართე მინდორს, დაცემულს.
საამოდ მწვანედ აბიბინებულს,
და მეგონა, იქ დავმშვიდდებოდი,
მაგრამ, რომ ვნახე უსაზღვრო ველი,
გაგანიერდა ჩემი ნალველი
და კიდევ უფრო ვიტანჯებოდი!
მაშინ მდინარეს მოვკარი თვალი
და გავიგონე მისი ჩხრიალი,—
მიჩურჩულებდა ტკბილად ამ სიტყვებს:
„ხსნა ტანჯვისაგან და დამშვიდება
მხოლოდ ჩემს ძირში შენ გელირსება,—
მოდო, მოენდე ჩეს წმინდა ზვირთებს!“.

ტ—ს.

მტკიცე რწმენა, რომ მიზანი
ცხოვრებისა ჩვენ გვაქვს ერთი,
რომ ესულდგმოლობთ ერთის აზრით
არის ჩვენი შემაერთი!

სხვა რა გვინდა? დე, ის გრძნობა,
რომ პირადად ბედნიერებს,
გარს გვარტყია უბედობა
და ჩვენს გვერდით ღვრიან ცრემლებს,

საყვარელო, გვაგონებდეს,
რომ უბედურთ უნდათ შველა
და, ვცდილობდეთ, ჩვენს გარშემოც
ბედნიერი იყოს ყველა.

მკვდარი ჩიტი.

მშვენიერი დილა იყო; ქალაქს გარედ ვსეირნობდი;
მოელხინა ბუნებასა; მასთან ერთად მეც ვლხინობდი.
უცებ თვალი მოვკარ ბუჩქზე ჩიტებისა გუნდს,
მხიარულს,
და სიამით ყურს ვუგდებდი აღფრთოვნებულ მათს
ერიამულს,
რომ წამს თავზე გადამევლენ... ჩუ, დაიკრა თითქო
ზარი
და რალაცა დაეცა ძირს... ვნახე, ჩიტი იყო მკვდარი!
იქვე, მალღა გაბმულ მავთულს მოხვედროდა, ფრენის
დროსა,
და სიცოცხლე სწრაფ სიკვდილად შეეცვალა საბრალოსა;
ბუნება კი კვლავ ლხინობდა და ჩიტებიც კვლავ
თავისთვის
მიფრინავდენ უდარდელად, -- არ ეცალათ ცოცხლებს
მკვდრისთვის!..

სიჭაბუკე.

(მიბაძეა)

სიჭაბუკევე, დროვ ნეტარო,
საუკუნო შენ დიდება,
რომ ყველაფერს ამოძრავებ,
რაც-კი ნათელს ეტანება!

მეგობრებო, ვიდრე გიდგასთ
განთიადი ცხოვრებისა,
დრო წრფელ გრძნობის, აღფრთოვნების,
რწმენისა და ოცნებისა;
ვიდრე არ სდებთ ფასს სიცოცხლეს
და ბრმად ხარჯავთ ნიქს და ძალას,
დღეს ტკბილ ნექტარს ეწაფებით,
ხვალ-კი მწარეს სვამთ სამსალას,
ყურს ნუ უგდებთ გამოცდილ ბრძენთ,
ვისთვის ზეცა აღარ არი,
იდეალით სასოება
სიზმარია და ზღაპარი,
და არ დაცხრეთ, არ დამშვიდდეთ
იმღელვარეთ მოუსვენრად,
ვით იკარმა, ფრთა შეისხით
და გასწიეთ მზისკენ მედგრად!
ჩამოვარდნა ნუ გაფიქრებთ,
უდრტვინველად შეხვდით სიკვდილს:
გამარჯვება მხნის ხვედრია,
ველარა გრძნობს მკვდარი სირცხვილს!
ღე, თუნდ შესცდეთ, ის არ სცდება,

ვინც არაფერს არ აკეთებს;
თქვენ დღევანდელ შეცდომითა
შემდეგი დგმა ისარგებლებს!
მაშ. გამხნევდით, გასალკლდევდით,
წაიმძღვარეთ წინ იმედი
და იბრძოლეთ, რომ ან მოკვდეთ,
ან ხელთ იგდოთ თქვენი ბედი!..
სიკბუკევე, დრო ნეტარო,
საუკუნო შენ დიდება,
რომ ყოველფერს ამოძრავებ,
რაც-კი ნათელს ეტანება!...

გ. ჭალადიდელის (გ. ქოჩაკიძის სიკვდილის გამო).

ვინც უგალობდა აღფრთოვნებით ძვირფას მამულსა
და გვასწავლიდა მისს სამსახურს და სიყვარულსა,
ვისაც მარადის მხოლოდ მისთვის უძგერდა გული,
ცხრა მთას გადაღმა უცხოთ შორის ამოხდა სული!

მაშ, ეგ სიმდიდრე, საქართველოვ, რის მაქნისია?..
მარტო სახელით არის შენი, საქმით სხვისია:

როდესაც შენში სხვა ნეტარებს, ერთგულს შენს

შვილსა

ელის სიკვდილი უცხოეთში გარდახვეწილსა!

გვეღირსება-ლა ნეტა ის დრო, რომ მამულისშვილს
არ სკირდებოდეს სხვაგან თრევა ლუკმა ჰურისთვის;
მთელს თვისს ძალღონეს შესწირვიდეს სამშობლო მხარეს
და, ვალ მოხდილი, ჩაესვენოს იქვე სამარეს?!..

მეფე ირაკლი II-ს.

(სიკვდილიდან ახი წლის შესრულების გამო)

მეფევ რაინდო, მეფევ გმირო, ღვთაებავ ერის,
თუმც შენი ხმალი, მოყვრის ფარი და რისხვა მტერის,
ქაბუკობის დროს რა ერთხელვე ამოღებულა,
ვიდრე, მცხოვანი, აღარ მოჰყვდი არ ჩაგებულა;
თუმცა საყვარელ სამეფოის კეთილ ღლეობას
შესწირე შენი ძალდნე და ნიქი სავსებით;
თუმც გაკვირვებით აღევნებდა თვალს შენს მხნეობას
მთელი ქვეყანა და გიკრავდა ტაშს აღტაცებით,
თუმცა სამშობლო ქირს მრავალჯერ გადაარჩინე,
მაინც მტრის რისხვა უბედურსა ვერ ააცდინე
რადგან, რაც შენგან, ერთისაგან, ღღეს კეთდებოდა,
ხვალ ათასისგან უსირცხვილოდ ის ფუქტდებოდა!..
დიდ ხანს იბრძოლე... მაგრამ როცა ნახე, რომ ყველა
შენ გლალატობდა შინ და გარეთ, არ იყო შველა,
გაგიტყდა გული, დაგეკარგა რწმენა, იმედი
და საბოლოოდ გადაწყვიტე მამულის ბედი:
იმის მშვიდობას ანაცვალე თავისუფლება
და ერთ-მორწმუნე ძლიერ ერსა დაუკავშირე,
უარპყავი-რა მამა-შვილთა ნება-უფლება,
სამეფო ტახტი სამეფოსთვის მეფემ გასწირე!..

დიდება შენდა, მეფევ გმირო!.. ვიდრე ქართველი
ცოცხლობს და გმირულ თავ-განწირვას ფასი ექნება,
არ მიეცემა დავიწყებას შენი-სახელი
და არ გაჰქრება ქვეყანაზე შენი ხსენება!...

*
* *

ვნახე მოხუცი, თეთრი წვერი გულზედ ეყარა,
წელთა სიმრავლეს, ვით მძიმე ტვირთს, ის მოეხარა,
მაგრამ ღიმილი, მხიარული, პირზე უქროდა,
თვალთაგან ცეცხლის ნაპერწკლები გამოუკრთოდა;
ეტყობოდა, რომ არ იცოდა, ტანჯვა რა იყო,
სურდა ბედნიერს, კვლავ ეცოცხლა და დამტკბარიყო,
და ვთქვი, ქვეყანა ღმერთს სამოთხედ გაუზენია,
რომ ამ მოხუცსაც ჯერ სიცოცხლე არ მოსწყენია!

*

ვნახე კაბუკი, წვერ უღვაში არ ეტყობოდა,
ტუჩებზე რძეც-კი, რომ იტყვიან, არ შეშრობოდა,
მაგრამ ნალღელი, საზარელი, პირს დასჩნეოდა,
თვალეები უკვე ჩასცივნოდა და მიღეოდა;
ეტყობოდა, რომ ბლომად ესვა მწარე სამსალა
ტანჯვას სრულიად წაერთმია იმისთვის ძალა,
და ვთქვი, ქვეყანა ჯოჯოხეთად ღმერთს შეუქმნია,
რომ ამ კაბუკსაც სიკვდილისკენ პირი უქნია!..

ორი პასუხი.

ვაჟკაცი ომში წავიდა
ცოლშვილი მარტოდ დაყარა...
„დედილო, მამა სად არის?“
ხშირად კითხულობს პატარა.

— „ლაშქარში, შვილო, ლაშქარში;
მტერს ებრძვის ერთად სხვებთანა,
რომ აკლებიდან დაიხსნას
ძვირფასი ჩვენი ქვეყანა!“

— „ხომ მალე მოვა?..“ „ვინ იცის?..
როგორც გადაწყვეტს განგება...
ეგებ სულ ვერც-კი“... და საწყალს
თვალებზე ცრემლი ადგება!..

*

ვაჟკაცი მამულს ემსხვერპლა,
ცოლშვილი ობლად დაჰყარა...
„დედილო, მამა სად არის?“
ისევ კითხულობს პატარა.

— „ზეცაში, შვილო, ზეცაში;
ღმერთს შესთხოვს ერთად სხვებთანა,
რომ ტანჯვას გადაარჩინოს
ძვირფასი ჩვენი ქვეყანა!“

— „ხომ მალე მოვა?..—“ „სულაც ვერ...
ის იქ იქნება მარადა,“
და საბრალოსა თვალთაგან
ცრემლი ჩამოსდის ღვარადა!..

ნატვრა.

პატარამ წიგნი დაკეცა
და თავი მისცა ოცნებას;
ითვალისწინებს წაკითხულს,
იგონებს გმირთა ცხოვრებას,
რომელთაც სამშობლოსათვის
სიცოცხლე არ დაიშურეს,
სამაგიეროდ უკვდავი
სახელი დაიმსახურეს,
და ფიქრობს: „ნეტა გავხდე მეც
ღირსი მამულის შვილიო;
სამშობლოსათვის ვიცოცხლო,
მისთვისვე მხედეს სიკვდილიო!...“
ასე ნატრულობს პატარა
და, თვალეზ გაბრწყინებული,
ოცნების ზღვაში დასცურავს,
წრფელ გრძნობით აღფრთოვებული...

I

ძლივს ნათელი მოეფინა
ჩემს სიცოცხლეს შავსა და ბნელს,
რომ კვლავ იწყეს ღრუბელთ დენა
და ნალველი სცელის კვლავ ნალველს;
მაგრამ, თუ რომ მწარე ხვედრმა
მარტო მყოფიც ვერ დამძალა,
როს შენ მშველი და მამხნევებ
მომერევა რაღა ძალა?..

II

ვაჰ, რომ ვიდრე არ დავბერდით,
ერთმანეთი არ გვინახავს;
ვაჰ, რომ ჩვენი სიყვარული
შემოდგომის ყვავილსა ჰგავს!
მაგრამ რა ვქნათ? სულ არ ყოფნას,
გვიან იყოს არა სჯობს ის?
გაზაფხულის ბევრს ყვავილზედ
უფროც შეენის შემოდგომის!..

ნანინა.

(ვუძღვნი პაწაწა ეგას)

ნანინა, ნანა, ნანინა, ნანაო, შვილო, ნანაო!..
იქ ზეცა გყავდეს მფარველად, მოკეთედ აქ ქვეყანაო;
ჩემი ლოცვა და კურთხევა გდევდეს მარადის თანაო—
ნანინა, ნანა, ნანინა, ნანაო, შვილო, ნანაო!..

ნულარა შფოთავ, დამშვიდდი და ტკბილად დაიძინეო;
ია დაგხურე საბნადა, ვარდი ქვეშ დაგიფინეო;
ანგელოზთ ვსთხოვე საამო სიზრმრების გამოგზავნაო—
ნანინა, ნანა, ნანინა, ნანაო, შვილო, ნანაო!..

გაიზარდე და გაივსე, ვით თუთხმეტის ღლის მთვარეო;
პტერს დიუყენე თვალეზი, მოყვარე გაახარეო;
იარე გამარჯვებითა ყოველთვის, ყოველგანაო—
ნანინა, ნანა, ნანინა, ნანაო, შვილო, ნანაო!..

გებრალეზოდენ ჩაგრულნი, შეიტკბე, შეიყვარეო;
არც დაივიწყო არას დროს შენი სამშობლო მხარეო;
სხვაგან სიცილსა გერჩიოს ტირილი იმასთანაო—
ნანინა, ნანა, ნანინა, ნანაო, შვილო, ნანაო!..

ძეგლი.

(პუშკინიდან)

ძეგლი ავიგე მე ხელთ უქმნელი:
მისკენ ბილიკი არ წაიშლება;
თავის სიმაღლით, ქედ მოუხრელი,
აღექსანდრეს ბურჯს აღემატება.

არა და არა! მთლად არ მოვკვდები!
აღთქმულსა ქნარში იცოცხლებს სული,
ვიდრე არიან ქვეყნად მგოსნები,
ვიქნები ქებულ და დიდებული.

მთელს დიდს რუსეთში გავითქვამ სახელს,
ვეცოდინები ყოველს მის ერსა:
ზვავ სლოვენის ძეს და ფინლიანდელს,
დღეს ველურ ტუნგუსს და კალმიკს მხნესა.

დავიმსახურებ ხალხის სიყვარულს,
რომ კეთილ გრძნობებს განვალვიძებდი,
რომ ვაბრალედი მჩაგვრელს დაჩაგრულს,
თავისუფლებას მე ვადიდებდი.

მუზავ, უსმინე ღვთისა ბრძანებას:
შეურაცხოფას ნუ უგდებ ყურსა,
გულ გრილად შეხვდი ქება-ძაგებას
და ნუ შეეხმი ბრყვეს, უგუნურსა!..

დიმიტრი უიფიანს.

(მისს საფლავზე ძეგლის აკურთხევის გამა)

როცა ჩვენი მწარე ხვედრი
გულს მიწუხებს და მიწყლავს სულს,
ექვით ვუმზერ მომავალსა
და ვიგონებ შურით წარსულს,—
მაშინ თვალწინ მეხატება
სახე შენი, მადლიანი;
შენგან სიმხნით განვლილი გზა,
სახიფათო, ეკლიანი,
და ვიძახი: „იგი ერი
არ მომკედარა, არც მოკვდება,
ვისაც შეილი ამისთანა
ჰყოლია და ეყოლება!“

24 ოქტომბერი 1899 წ. *).

მთა წმინდა გაბრწყინებული,
მზის სხივი თავს დასტრიალებს;
დიდებულს ტაძრის გუმბათზე
ჯვარი ათას ფრად ბჰყვრიალებს!..

ჩუ, ეს რა არის, ვინ არის,
საფლავთა შორის მდგომარე,
ხალხი რომ შემოხვევია,
თავ ქუდ მოხდილი, მღუმარე?

— ქანდაკებაა გმირისა,
ქვეყნისთვის თავდადებულის,
მადლიერ შვილებისაგან
დღეს ისევ გაცოცხლებულის,
რომ გასცქეროდეს მარადის,
დარაჯად მდგარი, მამულისა;
უძლურსა ძალას მატებდეს
და ამხნევებდეს ჩაგრულსა!..

მთა წმინდა გაბრწყინებული,
მთა წმინდა დღესასწაულობს
და ეუბნება იქ ზეცას,
რასაც აქ ხალხი ნატრულობს!..

*) ამ დღეს აკურთხეს დიმიტრი ყიფიანის საფლავზე ძეგლი.

პატარა სიმღერები.

I

ქვეყნის სურვილს ვინ მოუვლის?
ზოგს ის უნდა და ზოგს ესა:
ერთს ხუცესი მოსდის თვალში,
მისი ცოლი მეორესა!

მაშ, მგოსანო, ყურს ნუ უგდებ
სხვის ძაგება-მოწონებას,
სთქვი, რაცა გსურს, გაუგონე
მხოლოდ შენს გულს და გონებას!

II

ცას ღრუბელი გადაეკრა,
დაჩრდილა და დააბნელა;
გულსა სევდა შემოაწვა,
ღრღნა დაუწყო ნელა-ნელა;

ცას ღრუბელი ვერას უზამს,
ისევ მალე გადეყრება;
გულს-კი სევდა მოინელებს,
რა ერთხელვე შეეყრება!

III

ნუ ენდობი გიჟმაჟ ზღვასა!
რა ვუყოთ, რომ მშვიდად სძინავს?
დაუბერავს უცებ ქარი,
აღელდება და ჩაგძირავს.

ნურც ენდობი კეკლუც ქალსა!
რა ვუყოთ, რომ თვალს ახარებს?
წამოუვლის უცებ ჟინი
და სიცოცხლეს გაგიმწარებს.

IV

გხედავ, ტურფავ, გვირგვინ ქვეშ მდგარს,
ფერმიხდილსა და მღუმარეს,
სულ არ შეენის თეთრი კაბა
სახეს შენსა ღრმად მწუხარეს;
გარეშემო სიცილია,—
ქორწილს დღესასწაულობენ,
შენ-კი რას გრძნობ, რა ცეცხლი გწვავს,
იმას აღარ კითხულობენ!..

V

(პაწაწა ეკას საფლავზე)

ნეტა ქვეყნად ანგელოზი
ღმერთმა რისთვის მოგავლინა,
თუ მაშინვე ამ ცივ ქვის ქვეშ
დანიშნული გქონდა ბინა?

მაგრამ ვაი შენს დამკარგველს
უნუგეშოდ შთენილს მშობელს,
თორემ შენ კარგ ღროს განშორდი
ტანჯვით სავსე წუთის სოფელს!..

ციურ მადლით ცხებულ დედას
მშვენიერი ყრმა უჭირავს
და ნეტარებს, ბედნიერი,
თვალზე ცრემლი თან უბრწყინავს:
ხარობს, რომ ხვდა ქალთა შორის
რჩეულს ბედი, საკვირველი:
ვინც მის შვილად დაიბადა,
თვით ქრისტეა, ქვეყნის მხსნელი;
მაგრამ ამ დროს მომავალი
ეხატება თვალ-წინ, მწარე,
ველარ ითმენს და უნებლივ
გადმოსკდება ცრემლი ცხარე;
ბედნიერი, უბედური,
ორგვარ გრძნობით იმსკვალება:
ვით ღვთის-მშობელს უხარია
და ვით დედა, იტანჯება!

ნატარა სიმღერები.

I

მშობელ კერას მოკლებული,
მარტოდ-მარტო ცივს მიწურში
ვეგებები კელავ ახალს წელს
მხოლოს ერთის ნატვრით გულში;
მინდა, არა გამდიდრება,
არც სიცოცხლე, ხანგრძლივ ტკბილი, —
სამშობლოში დაბრუნება,
იქ ბრძოლა და იქ სიკვდილი!

II

პირველად რომ თოვლი მოვა,
იმის ნახვას რა სჯობია?
და პირველი ქალარაცა
წვერ-ულვაშის შემკობია;
მაგრამ თოვლი არის მხოლოდ
ზამთრის სარგო თანამგზავრი,
ქალარა-კი სიბერისა
და სიკვდილის წინამძღვარი!

III

მაშინ, როცა მე ცრემლს ვღვრიდი,
კისკისებდა იგი ტკბილად,
ახლა ერგო მას ტირილი,
სიცილი-კი მე მხვდა წილად;
მაგრამ მაინც არ ვიციანი,
რომ ვუყურებ ბედით ჩაგრულს

და, ვით ყველა ტანჯულთადმი,
მის მიმართაც ვგრძნობ სიბრალულს!

IV

ძირს, ნოტიო, ბნელს სარდაფში
სიცხვისგან თრთის პატარა
და თვისს ორთქლით ათბობს დედა,
დარჩენია სხვა აღარა;

აქ-კი, ზევით, ყმაწვილები,
ვალსის ხმაზე ტრიალებენ
და გულს, სიცხით გახურებულს,
ტკბილ ნაყინით იამებენ!

V

ნუ ეძლევი სიხარულსა,—
ნუ გგონია, ნეტარება
საუკუნოდ გერგო წილად
და აგწორდა მწუხარება!

ბედი დაუდგრომელია,
ვით ზღვის ტალღა და მთის ქარი,
დიდ ხანს არსად არა რჩება,
ხან აქაა, ხან იქ არი!..

VI

თოვლი დადნა, მხიარულად
მოჩუხჩუხებს ნაკადული
და მიდამოს შესჩხრიალებს:
„გაზაფხული, გაზაფხული!“

სულიერი და უსულო—
ყველა სტკბება, უხარია,

მხოლოდ გული, დაჩაგრული,
ისევ ისე მწუხარება!

VII

მარტოდ-მარტო ვზივარ ბაღში,
ხმა არ ისმის არსაიდან;
მხოლოდ მთვარე გაბადრული,
დამქათქათებს მალა ციდან;
გარეშემო მყუდროება
და მშვიდობა სუფევს სრული,
მე-კი ისევ ისე ვშფოთავ
და მიკვნესის ისევ გული!

VIII

გაღიაში ზის ბუღბუღი,
მწუხარებით მოსთქვამს, კვნესის;
სტირის თავისს ტყვეობასა
ვერ ივიწყებს ძვირფას ტყეს ის!
უცხოეთში გადაკარგულს
მამულისშვილს ცრემლი ცხარე
სდის თვალთაგან: აგონდება
საყვარელი თვისი მხარე!..

IX

ვიშ ამ წალკოტს, ტურფად შეძკულს,
საოცნებოს, სანეტაროს!
ჩუ, თოფის ხმა!.. ნუ თუ აქაც
უნდა სისხლი დაიღვაროს?
ეჰ, ასეა: ღმერთს ქვეყანა
სამოთხედა შეუქმნია,

შაგრამ გულ-ქვა ადამიანს
ჯოჯოხეთად გარდუქმნია!..

X

სამშობლოსთვის საბრძოლველად
გაისტუმრა დედამ შვილი
და უსურვა გამარჯვება, .
ან გმირული მას სიკვდილი;
დამარცხება და სიცოცხლე
მას ვერ წარმოუდგენია,—
დამარცხებულ შვილის ნახვას
მკვდარი ნახოს, ურჩევნია!..

კაზაფხული და საპყრობილე.

ყველა აღებს კარ-ფანჯარას,
ეგებება გაზაფხულსა;
ყველა სტკება მზის სხივებით,
გრძნობს სიამეს, სიყვარულსა;

მარტო ერთი საპყრობილე
ისევ ისე ჩაკეტილა,
თითქო მისთვის არ არსებობს
ეს შვენებით სავსე დილა,

და კვლავ სახე ჩამოსტირის,
კვლავ საშინელ-საზარია;
მისს მდგმურთათვის მზე არ ნათობს,—
ისევ ისე ზამთარია!..

პატარა ქართველი.

მე პატარა ქართველი ვარ,
კავკასიის მთების შვილი
და განცხრომით სხვაგან ყოფნას
მირჩევნია აქ სიკვდილი!

ქართლ-კახეთი, იმერეთი,
გურია და სამეგრელო—
ყველა ჩემი სამშობლოა,
საყვარელი საქართველო.

ქვეყნის თვალი, ეს ქვეყანა
ღვთის-მშობლისა არის წილი;
ბევრ მწარე ღღეს მოსწრებია
და უნახავს ბევრიც ტკბილი:

ხან თუ მტერი აოხრებდა,
იყო მღვრელი ცრემლის ცხარის;
ბრწყინვალე დროც დასდგომია,
დრო დავითის და თამარის!..

მე პატარა ქართველი ვარ,
სახელოვან ერის შვილი
და მსურს მერგოს სასახელო
მეც სიცოცხლე და სიკვდილი!..

ორი ვედრება.

I

ჩემს მამულზედ უკეთესი სად არი?
იგია თვით სამოთხისა სადარი;
მაგრამ ვაი, რომ მის ჭვრეტით ვერ ვტკბები,
უცხო-უცხო მხარეებში ვბერდები!
ოჰ, განგებავ, მისმინე ეს ვედრება:
თუ სამშობლოს ხილვა აღარ მერგება,
მომკალ ბარემ,—რაც ვიტანჯე, მაკმარე
და მკვდარს მაინც იქ მაღირსე სამარე!..

II

ჩემ სატრფოზედ უკეთესი ვინ არი?
იგია თვით ანგელოზი მცინარი;
მაგრამ ვაი, რომ მის ჭვრეტით ვერ ვტკბები,
მისს აღერსს მოკლებული ვბერდები!
ოჰ, განგებავ, მისმინე ეს ვედრება:
თუ საყვარლის ხილვა აღარ მერგება,
მომკალ ბარემ,—ტანჯვას გადამარჩინე
და მკვდარს მაინც მის ცრემლი დამადინე!..

ნატარა სიმღერები.

I

თავიდანვე უხვად მასვა
ბედმა შხამი და ნალველი;
ბევრი ტანჯვა გამოვცადე,
მომავალშიც ბევრსა ველი;
მაგრამ მაინც არ დავმცხრალვარ,
ვმღერი, ვიმღერ კვლავც მარადის!
როს სნეული შეეჩვევა,
მწვავ ტკივილსაც სთვლის არად ის...

II

ნეტა იმას, ბედნიერსა,
ვისაც ერთხელ ურწმენია
და ეს რწმენა უკანასკნელ
წუთებამდის შერჩენია,
და ვაი მას, ვისაც იგი
სამუდამოდ დაკარგვია,—
ის ლანდი-ლა არის მხოლოდ,
იმას კაცი აღარ ჰქვია!..

III

„ოჰ, სიცოცხლევ, ნეტარებავ,
მირჩევნიხარ ქვეყანასო;
ერთ დღესაც რომ ვეღარ გნახო,
გულს დავიცემ მე დანასო!“
ეფიცება შეყვარებულს
სატრფო, ვნებით დაბნედილი;

მაგრამ ვაი, რომ ეს ფიცი
ყინულზეა დაწერილი!..

IV

ახალგაზრდა, გულ-უებრყვილო
ქალს ვაჟ-კაცი მოეწონა,
გარეგნობით მოხიბლული
სიყვარულსა დაემონა;

რა იცოდა, თუ კაცისა
სახეს მხეცი ატარებდა,
დასტკებოდა ერთის წამით
და მერე-კი მიაგდებდა?

V

ვით მშვენიერს ქმნილებასა,
შეფუფინვიდით, შევხაროდით
და ბედნიერს, ვისაც ივი
ეკუთვნოდა, შევნატროდით;

ვის ეგონა, თუ ამას-კი
ისე სძაგდა და სიზღს გვრიდა,
რომ, დაეხსნა მისგან თავი,
გულში ტყვიას დაახლიდა?..

VI

გუშინ ყველა თაყვანს ვცემდით,
გვეგონა, რომ გმირი იყო;
პირველობას მას ვუთმობდით,
სადაც უნდა ყოფილიყო;

დღეს-კი ვხედავთ, რომ ყოფილა
ავაზაკი, სისხლის მსმელი...

თურმე ძნელი საცნობია
კაცთა შორის კაცი-მგელი!..

VII

მებრალემა ის, ვინც მხოლოდ
გარეგნობით თავს იწონებს,
დღეს დღეობით ბედნიერი
მომავალსა არ იგონებს!

სიჭაბუკეს სიბერე სცვლის,
სიმახინჯე—სიტურფესა,
სწეულება—ჯანმრთელობას
და სიკვდილი—სიცოცხლესა!..

VIII .

გუშინდელი მეგობარი
დღეს ორმოსი არის მთხრელი,
მაგრამ განა ჭვეყანაზე
არის რამე საკვირველი?

ზოგს სიკეთე ასულდგმულებს,
ზოგს-კი მხოლოდ ავი უნდა,
თორმეტ ქრისტეს მოციქულშიც
ერთი იყო ხომ იუდა?..

IX

დედა შვილით სულდგმულობდა,
საყვარელს თავს ევლებოდა
და ეგონა, მისი იყო,
კვლავაც მისი იქნებოდა;

ბავშვს-კი როცა ჰკითხეს: „მშობლის
ამაგს როგორ გადიხდით?“

გაიღმა და ასე სთქვა:

„მეც ჩემს შვილებს გამოვზრდიო!..“

X

ღმერთო, ეს რა დრო მოგვესწრო,
საშინელი და საზარი!

აქაც ომი, იქაც ომი,

ან მზადება საომარი;

ქრისტიანად წოდებულნი
სისხლით ღებვენ მოელს ქვეყანას;
დრო, ქებული განათლებით,
დაემსგავსა ველურთ ხანას!..

XI

არ გვეშველა, ისევ ჰყინავს...

შეშა მალე და ჩანგური!

შემოუსხდეთ კვლავ ბუხარსა

და დაუგდოთ მგოსანს ყური!

გაცივებულს სხეულს ცაცხლი
გაგვითბობს და დაგვიამებს
და მოსმენაც ტკბილ სიმღერის
გულში სეედას გაგვიქარვებს!

XII

ოჰ, ჩანგურო, მოზიარე

კმუნვასა და სიხარულში,

დროა ისევ ხელთ აგიღო

და დაგმღერო, რაც მაქვს გულში!

რაც მინდა ვსთქვა, ყველა იმის
რომ შევიძლო საესებით თქმა,

საქიროა შევეერთო
ჩემი გრძნობა და შენი ხმა!..

XIII

უცხო ცის ქვეშ, უცხოთ შორის,
მიმოვდივარ, მარტოდ-მარტო
და ერთად ერთ ამხანაგად
შენ-ლა გხედავ, არარატო!
აქაობის არ შესაფერთ
ჩვენ ორივეს გვხვდა ობლობა:
შენ უღაზნო გარტყია გარს,
მე უგულობ-უგრძნობლობა!..
ქ. ნახიჩევანი.

XIV

აქ საბრალო ავადმყოფი
იტანჯება, სთხოვს ხსნას ყველას,
მაგრამ, ვაი, ვერსაიდან
ვერავითარს ჰხედავს შევლას;
იქ, მეორე ოთახში-კი
მკურნალების რჩევა არი
და, რომ მიხვდნენ სენის მიზეზს,
გადასწყვიტეს... გასკრან მკვდარი!..

XV

თითქო გაზაფხულიაო,
სრულიათაც არა ცხელა
და, ამინდით კმაყოფილნი,
ღმერთს მადლობას ვწირავთ ყველა;

არ მოსწონს ჩვენს მკურნალს მხოლოდ
მშვენიერი ეს ზაფხული:
აღარავინ ხდება ავად
და იმაზე წყდება გული!..

XVI

ცივმა ქარმა დაუბერა,
ხეს ფოთოლი გააცალა;
გულს ეწვია ექვი მწარე
და ოცნება ჩაუშალა;
მაგრამ მოვა გაზაფხული
და ხე ისევ ამწვანდება,
მხოლოდ ერთხელ გატეხილი
გული ველარ გაჰთვლდება!..

გზაზე.

კვლავ მიჰქრის ეტლი და მიმაქროლებს.
სამშობლოსაკენ? — ვაი, რომ არა!

სულ სხვა ბუნება მახვევია გარს:

ნაცვლად მშვენიერ მინდორ-ველების,
დიდებულ მთების და ხეობების

ვხედავ უსულო მხოლოდ უდაბნოს,

ხრიოკ კლდე-ღრეებს,

მზისგან გადამწვარს ქალებს და გორებს.

თვალნი, ჩვეულნი მოულოდნელად

სულ უცხო, უცხო სანახავთ ხილვას,

ველარაფერზე შეჩერებულან

და, დაღალულნი

თავმომბეზრებელ ერთნაირობით,

უაზროდ სივრცეს დაშტერებიან.

ოჰ, დამეძინოს ნეტავი მაინც

და მოისვენოს მშფოთავმა სულმა!

თუ ვერავითარს სიამოვნებას

ვერ ვიგრძნობ, ველარ დასტკება გული,

დაე, არ ყოფნამ ყოფნა შესცვალოს,

მოვკვდე დროებით!

ღიახ, დროებით,

რადგან სიკვდილი, სამარადისო,

მხოლოდ იქ მინდა, სადაც ვშობილვარ,

სად მამი-პაპა ჩემი მარხია,

სად დედის ტკბილი „ნანა“ მსმენია,

სად სიყვარული უგრძვნია გულს

და სადაც პირველ აღფერთოვნებულვარ.

თან მიმღერია, თან მიტირია!

ოჰ, ის სიკვდილი როდი იქნება,
თუ მშობელ ცის ქვეშ დავხუქავ თვალებს
და აღმზრდელს მიწას მივემატები!
მკვდარი ახლა ვარ მთელის არსებით,
მაშინ-კი მხოლოდ ხორცი მოკვდება
და თავისუფლად დაიწყებს ფრენას
უკვდავი სული!

რა ბედნიერი ვიქნები მაშინ,—
ველარავინ და ველარაფერი
სამშობლო მხარეს ვერ მომაშორებს!

მეც მისს წყაროთა შვევურთლები;
იმათთან ერთად ტკბილის ჩხრიალით,
მოვრწყავ რა გზა-გზა ათასს მინდორ-ველს,
შორს, შორს ზღვისაკენ გავექანები
და ჩავერევი მისს ცელქ ზვირთებში,
რომ მზის სხივებმა ზე ამიტაცონ
და, ცაში ნამად კელავ გარდაქმნილი,
ძირსვე დავეშვა და ასე მარად
გარს ვეფლებოდე ძვირფას ქვეყანას!
ან შევიქნები იმის წალკოტთა
მშვენიერებით სავსე ყვავილად,
რომ აღგზნებულმა ძლიერის გრძნობით
ქაბუკმა მნახოს და თავისს სატრფოს
მიძღვნას სახსოვრად!
და ან მის ერთ ერთ მრავალ ნანგრევთა,
ოხრად შთენილთა, სულად ვიქცევი,
რომ ვაგრძნობინო ყოველს მისს მნახველს
მისი წარსული

თან დიდებული, თან ტანჯვით სავსე!

რა ბედნიერი ვიქნები მაშინ!..

„აღა, არძა ვარ.“*)

წუხელ სრულიად ვერ დავიძინე
და დღეს როგორღაც უგუნებოდ ვარ...
ჩემი გართობა შეეძლო ახლა
მხოლოდ ან კარგ წიგნს,
ან ტკილ საუბარს. წრფელ მეგობართან,
ან საყვარელის არსების აღერს
და ან ოცნებას, ფიქრს, აზროვნებას;
მაგრამ მეგობარს, წრფელსა და ერთგულს,
დიდი ხანია ველარსად ვხედავ;
მოშორებული ვარ საყვარელსაც
და არ მცალია
არც საკითხავად, არც საოცნებოდ:
„ფრიად საკირო მოხსენება“ მაქვს
მე დასაწერი და ვწერ საჩქაროდ.
ამ დროს იღება კარი და უცებ
ხალხით ივსება ჩემი ოთახი.
— რა გინდათ? ვკითხავ.
— „აღა, არძა ვარ,“
ამბობს თათრულად ერთი მოხუცი
და მეუბნება თავისს სათხოვარს.
ის ამბობს გრძნობით,
მკერ-მეტყველებით სავსე სიტყვებით

*) „ბატონო, სათხოვარი გვაქვს“.

მიხატავს თავისს და მოძმეთ ვარამს,
მაგრამ მე მისი არა მესმის რა
და ეს მაბრაზებს.

— არა მესმის-რა, არა! ვყვირი მე
და ვაქნევ ხელებს.

მოხუცი წამსვე სწყვეტს თავისს ამბავს
და გაკვირვებით მომჩერებია;
გაშტერებულნი მიმზერენ სხვებიც.

— რამ გაგაშტერათ?

ხომ ჰხედავთ. თქვენი არა მესმის-რა?
უფრო ვცხარდები, მთხოვნელნი სდუმან.
სჩანს, რომ არ ესმით არც იმათ ჩემი!

მე გული მომდის,
რომ ვკარგავ ტყვილად ამდენ ძვირფას დროს
და მინდა, ყველა კარში გავყარო,
მაგრამ ვიგონებ,
რომ მოვისმინო ამათი თხოვნა
მოვალეობას შეადგენს ჩემსას
და ვცდილობ, ცოტა მაინც დავმშვიდდე;
შემდეგ რუსულში ვურევ თათრულად
ზოგიერთ სიტყვებს და ვაგებინებ,
რომ მოიყვანონ მათ თარჯიმანი.

ერთი მათგანი მიდის მაშინვე,
დანარჩენნი-კი იღიმებიან
და მიყურებენ.

ნეტა რას გრძნობენ ახლა ჩემდამი:
ზიზღს თუ სიბრაღულს?..

მე აღარ ვხელობ
და თანაგრძნობით შევყურებ საწყალთ:
თან სინილისი მეტად მაწუხებს,
რომ მოვალე ვარ, ვზრუნავდე მათთვის

და მე-კი მათი ენაც არ ვიცი!...

ალბად, ასევე სდგას ხოლმე ხალხი
ჩემს სამშობლოშიც

გადამთიელის მოხელის წინა,

რომელსაც მისი არა ესმის.რა;

ეგებ სძულს კიდევ და ეჯავრება!..

სასაცილოა,

რომ სამწუხაროც არ იყოს განა? .

ქ. ნახიჩევანი.

მე და ის..

მე ვიყავ ცელქი პატარა ბიჭი,
ის-კი მალხაზი, ტურფა გოგონა,
როცა უეცრად შევხვდით ერთმანეთს
და დავმეგობრდით.

მე ვიგონებდი
ათასს სხვა და სხვა თამაშ-ცელქობას
და ვთამაშობდით, ვცელქობდით ერთად.
როდესაც ამით დავიღლებოდით,
განმარტოებით ვსხდებოდით სადმე
და ვუამბობდი, აღფრთოვნებული,
ზღაპრეს, არაკებს.

გაკვირვებული, აღტაცებული,
მისმენდა იგი და მეც ვხარობდი.

ასე მისდევდა დღე დღეს, თვე თვესა
და, ბედნიერნი, ჩვენ ვნეტარებდით,
ვიდრე არ დადგა დრო განშორების...

გავიდა ხანი.

მე ოცის წლისა ქაბუკი ვიყავ,
ის-კი თექვსმეტის წლის ქალიშვილი,
როცა ერთმანეთს შევხვდით ისევ,
ახლა მე, როგორც მასწავლებელი,
და ის მოწაფე.

გრძნობა, ერთხელვე გულში ნთქებული,
თურმე სავსებით არ ჩამქრალიყო
და ახალ ძალით იფეთქა უცებ:
ჩვენ შეგვიყვარდა კვლავ ერთმანეთი.

ოჰ, რა სიამეს, რა ნეტარებას
ვგრძნობდით ორივე, მოძღვარ-მოწაფე,

როცა ერთმანეთს გვერდია ვუსხედით
და ხან ვსწავლობდით, ხან ვოცნებობდით!..

მაგრამ კვლავ ბედმა ასე ინება
და ჩვენ ერთმანეთს გამოვეთხოვეთ
თვალებში ცრემლით
და გულს ჩამარხულ ძლიერის გრძნობით:
ენა ამბობდა, არა „მშვიდობით“,
მხოლოდ: „ნახვამდის“...

კვლავ განვლო ხანმა...

მე უკვე თმაში თეთრი მერია,
ის იყო ქალი, დაბრძენებული,
როდესაც შევხვდით ისევ ერთმანეთს.

მე სიხარულით ველოდი ამ წამს
და აღტაცებით მას მივესალმე,
ის-კი... შემომხვდა ისე გულცივად,
თითო პირველად მხედავდა მაშინ.

დიახ, ძველ გრძნობის
ნატამალიც კი აღარა სჩანდა!

ჩამომავლობა, მიმართულება,
ფიქრი, სურვილი, აზრი და რწმენა
ჩვენ გვეწეოდენ სხვა და სხვა მხრისკენ,—
აღარაფერი გვქონდა საერთო
და ჩვენც გავშორდით იმ წამს ერთმანეთს,
გავშორდით ახლა-კი საუკუნოდ!

ჰასუსი.

ჩემი გული მცენარეა,
უდაბნოში ობლად რგული,
მისი ნაში ცრემლებია
და მისი მზე—სიყვარული;

ის ცხოვრებამ ტანჯვით ზარდა
და რა გასაკვირველია,
რომ ნაყოფიც მისი მხოლოდ
მწარე სევდა, ნაღველია?

სასხალწლო ექსპრომტებიდან.*)

I

თავმდაბლობა კარგი არის,
სიმშვიდე -- სულ უკეთესი;
მაგრამ დროზე თქმას და ქმნასაც
ითხოვს საქმის ინტერესი.

II

ჩვენში ყველა მოღვაწეზე
შენ ხარ უბედნიერესი, —
საზოგადოს შეეთანხმა
შენი კერძო ინტერესი.

III

თუმცა ხარისხით და შეძლებით
ჩვენში ბევრზე ნაკლები ხარ,
მაგრამ ქვეყნის სამსახურით
მბრწყინავ, მდიდრებს შენ სჯობიხარ.

IV

თუმცა ქართული ჯერ, ღვთის მადლით,
წარმოადგენს ცოცხალ ენას,
ქართულ ენის პროფესორი
არ კადრულობ ქართულ წერას.

*) გაზეთი „ივერია“, № 1, 1903 წ. 67 ექსპრომტიდან
იბეჭდება მხოლოდ 16.

V

თაყვანსა ვცემ შენს ნიქს, ცოდნას,
მხოლოდ წყენით გკითხავ ერთსა:
„შენი რაა, რომ ამშვენებ
შენს დამღუპველს ოსმალეთსა?“

VI

ვით სწავლული, მეცნიერი
ქვეყანაზე განთქმული ხარ,
მაგრამ ჩვენ რა... ჰო, ეგებ სთქვან,
რომ ტომითა ქართველი ხარ!

VII

მაშინ, როცა თვითონ ჩვენს ერს
სწავლა ასე ეჭირვება.
უკეთესს ჩვენს აღმზრდელს სხვაგან
რომ გიყურებ, გული მწყდება.

VIII

მისთვის ლიტერატორობდი,
რომ სხვა საქმე არა გქონდა?
მაშ მწერლობა შენ ამდენს ხანს
რატომ აღარ მოგაგონდა?

IX

არ ძალგიძს, იჯდე ორ სკამზე,
ნამეტურ უსწოროებზე;

ვის ატყუებ, რომ ერთგვარად
ზრუნავ ჩვენზე და სომხებზე?

X

ნუ თუ შენშია ც მოვსტყუვდით,
ნუ თუ შენც სხვების მსგავსი ხარ:
ყველა ფეხებზე გკილია
და შენს თავს მარტო არ გიხარ?

XI

სჯობს უქმად ყოფნას მწერლობა,
მწერლობას -- მოხელეობა;
მხოლოდ დღეს ყველას სჯობს თურმე
ვაქრობა, მებანკეობა.

XII

იმ საზღაპრო ჩიტს მაგონებ,
„ქალაში რომ ჩამკვდარიყო“
და „დიდს ქვაბში არ ეტია,
პატარაში არ კმარიყო“.

XIII

სულ ოცნებობ, ლაპარაკობ
და ჰაერში სდგამ კოშკებსა;
დიდ საქმეებს თავს ვერ ართმევ,
გულს არ უდებ პატარებსა.

XIV

ჩაღის ფიშტო ხელში გეპყრა,
ჯოხის ცხენზე გადამჯდარსა,

და გეგონა... ხა, ხა, ხა, ხა!..
შეარყევდი მთა და ბარსა!

XV

გაგვიძლია, კვლავ გავუძლებთ,
იმედია, მოსულ მტრებსა,
თუ ღმერთმა ჰქნა და გადავჩიოთ
შენისთანა „მეგობრებსა“.

XVI

ვაჰ, იმ ქართველ დედას, ბედკრულს,
ვაჰ, შენს აღმზრდელს, მის ძუძუებს,
რომ, ღირს ქართველ შვილის ნაცვლად,
უღირსს „გრუზინს“ დღეს გიყურებს!

*
* * *

ზღვის უფსკრულში მარხია
ბევრი ძვირფასი თვალი,
მაგრამ ნაპირზე მხოლოდ
ზოგს ისერის ქარიშხალი.

მგონის გულიც იგივე
უძირო უფსკრულია,
სადაც ბევრი ძვირფასი
აზრი ჩამარხულია.

მაგრამ, ვაი, რომ ყველასა
კი ვერ გამოსთქვამს ენა;
მხოლოდ ზოგ მათგანს გვამცნევს
ციური აღმაფრენა!

ბევრი სიმდიდრე ზღვაში
საუკუნოდ დარჩება,
ბევრი საუნჯეც მგოსანს
სამარეში ჩაჰყვება!..

კვლავ მოიღრუბლა ჩემი ცა,
დაბნელდა ჩემი ცხოვრება;
კვლავ შემეცვალა ვაებად
წამიერ სიამოვნება!
მაგრამ რა ვუყოთ? ასეა,
დარს სცვლის ყოველთვის ავდარი;
მით უფრო ფასი აქვს ზაფხულს,
რაც მკაცრი იყო ზამთარი!
მეც დამშვიდებით ვღებულობ
ყოველსა ახალს სამსალას
და ვბოვებ ახალს ტანჯვაში
ახალ სიმღერის მასალას!..

ფიქრი ვის გავუზიარო,
 ვის ვანდო სევდა სულისა;
 ვის ვუთხრა გულის პასუხი,
 დატანჯულ-დაჩაგრულისა?
 ღმერთი შორს არის, ზეცაში,
 ჩემი ხმა იქ ვერ მისწვდება
 და, ვაი, აღარც მე ძალმიძს
 მის მიმართ ლოცვა-ვედრება!
 ბუნება უსულ-გულოა,
 სასტიკ კანონის მორჩილი;
 მისთვის ერთია, გარშემო
 სიცილია, თუ ტირილი,
 და კაციც იგივე მხეცია,
 ვერ შემგნებელი სხვის ტანჯვის;
 თუ თვითონ კმაყოფილია,
 აღარ დაეძებს არავის!
 მაშ, ვის მივმართო, ვის ვანდო
 სევდა-ვარამი სულისა;
 ვის ვუთხრა გულის პასუხი,
 დატანჯულ-დაჩაგრულისა?..

წეარო.

მზე სითბოს აღარ იძლევა,
ქვეყნად ბრძანებლობს ზამთარი:
ყინვას შეუკრავს მდინარე,
თოვლს დაუფარავს მთა-ბარი.

ბუნება შებოჭილია,
სიცოცხლე შეჩერებულა;
სამარებრივი ღუმილი
გარშემო გამეფებულა.

მხოლოდ კვლავ გამოჩნხუხუხებს
სალ კლდიდან წყარო პატარა
და მოხტის მარად მალხაზი,
მარადის წმინდა ანკარა!

ყოვლისა მძლეველ ზამთრისგან
მარტო ის ველარ იძლია;
სიცხის დროს ცივი, ყინულებრ,
დღეს, როცა ცივა, თბილია,
და კვლავ ასრულებს თავისს ვალს,
ქვეყნისა მაცოცხლებელი,
ზამთარ და ზაფხულ გულისა
თანასწორ მაამებელი!..

ზატარა სიმღერები.

I

მსურს ვიბრძოლო და ვიტანჯო
ჩემს სანატრელ მიზნისათვის,
მაგამ, ვაი, რომ არ შემწევს
ბედკრულს ძალა ბრძოლისათვის!
უბრძოლველად, უმოქმედოდ
ვიტანჯები მე, საწყალი...
გვრძნობ, ამ ყოფნას სიკვდილი სჯობს,
მაგრამ, ვაი, ვარ ცოცხალი!..

II

ამირანის ტანჯვა იყო
საშინელი და საზარი;
მაგრამ მაზედ უფრო მცირე
იმის ტანჯვაც აღარ არი,
ვინც თვის სურვილს ვერ ისრულებს,
აღარ ძალ-უძს თქმაც-კი მისი;
ვინც გრძნობს თავისს არაობას
და გულს უღრღნის სინილისი!..

სალამი.

„მანჯურიის საზღვრიდან კავკასიელნი გულითად
სალამს ვუძღვნით ნათესავთ, მეგობართ და ნაცნობთ.
მუხრან-ბატონი, გაბაშვილი, საგინაშვილი და გულისა-
შვილი („ივერია“ 10 ოქტომბ. 1904 წ. და „ცნობის
ფურც.“ № 2634).

იქ, შორს... საღდაც... რა ხანია
საშინელი სისხლის ღვრაა;
მუსრს ავლებენ ერთმანეთსა,
შებრალება აღარაა!

სასიკვდილოდ განწირულნი
სასიკვდილოდ კვლავ მიდიან
და, სულით-კი ჩვენთან მყოფნი,
ვზიდან სალამს მოგვიძღვნიან.

ოჰ, მწარეა ეს სალამი,
მწარე გრძნობის მომგვრელია;
სიყვარულით გამსჭვალული,
სიძულვილის აღმძვრელია!

„ვაჰ, სოფელო, რა-ში-გან ხარ,
რას გვაბრუნებ, რა ზნე გჭირსა...
სადღურსა სად წაიყვან,
სად აღუფხვრი სადით ძირსა?!“

ჩვენი თაობა.

რა ვუყოთ, რომ გარდამავალ
დროის შვილნი უძლურნი ვართ?
რა ვუყოთ, რომ მშობელს მხარეს
საიმისოდ ვერ ვარგივართ?

ჩვენ არ იყო, სწავლის ნაცვლად,
მხოლოდ სხეულს გვისუსტებდნენ,
გვიწამლავდნენ სულსა და გულს
და გონებას გვიჩლუნგებდნენ?

მაგრამ, აი, ხომ გათავდა,
ის საზარი უკვე ხანა
და იხილავს მომავალში
თაობასა სხვას კვეყანა?

ბედი ჩვენი, საშინელი,
მას თავიდან აცილდება;
კეთილსა და სასარგებლო
პირობებში აღიზრდება,

და გამოვა სამოქმედოდ,
სულ სხვა ძალით აღკურვილი
და ექმნება სხვა მიზანი,
სხვა ნატვრა და სხვა სურვილი!

მაშ, დე, ერიც სიხარულით
მიეგებოს იმ თაობას;
მხოლოდ, რომ მას გზად გავუხდით,
მოგვიძღვნიდეს ჩვენც მადლობის..

ნუგეში.

„ღმერთო, ვინ მისწედეს შენგან ქმნილს,
მისს ფერ უთვალავს შევენებას?
სიბნელეს აქრობ სინათლით,
სიკვდილით ჰბადავ ცხოვრებას!“
გრ. ღრბელიანი.

სისხლის ღვრა, ისევ სისხლის-ღვრა,
ტანჯვა-ვაება, ტირილი
მეორედ მოსვლის დღესა ჰგავს!
ქვეყნად ბატონობს სიკვდილი!..

კვლავ გაშმაგებით ეძებენ
მაცხოვარს ახლად შობილსა,
რომ აკვანშივე გასრისონ
და ჰფენენ ყველგან სიკვდილსა...

მაგრამ რა მოჰკლავს ღვთის სიტყვას,
ჩაგრულთა მხსნელად მოვლენილს;
რა მოსპობს გრძნობას, დიდებულს,
ერთხელვე ხალხში გაჩენილს?

და ჩვენც ვნუგეშობთ, რომ დიდხანს
ვერ გასტანს ეს დრო, შავ-ბნელი;
რომ შესცვლის მალე დღე ღამეს,
გამობრწყინდება ნათელი

და იწყებს ახალს ცხოვრებას
ქვეყანა, განახლებული,—
თავისუფალი, ძლიერი,
სამოთხეს დამსგავსებული!..

პრომეთეოსი.

ხმა სასურველი,
ხმა სანატრელი
 ესმის გმირს, ტანჯულს,
და გულს უხარებს,
სულს უფროთოვანებს
 კლდეზე მიჯაჭვულს!
თუმც საზიზღარი
ძერა საზარი,
 მკერდს ისევ უპობს
და სვამს მისს სისხლსა,
მაგრამ ტკივილსა
 სულაც ვეღარ გრძნობს,
რადგანაც იცის,
რომ მალე იმის
 ტანჯვა-წვალება
უნდა დასრულდეს
და დაუბრუნდეს
 თავისუფლება!
ცეცხლმა ღვთიურმა,
რომელიც გპირმა
 კით მოიტაცა
და საბრალოთა,
უშემწეოთა
 კაცთა გადასცა,
უკვე თვისი ქმნა,
გონება იხსნა,
 განავითარა
და მიწის შვილი,

მონად შექმნილი,
 ღმერთს დაადარა!
 ხალხი განახლდა,
 აღსდგა, ამაღლდა,
 შეიგნო ძალა;
 ფეხში შეყრილი
 მძიმე ბოროკილი
 შემოიცალა,
 და, ჰა, დადგა დრო,
 ტკბილ სანეტარო,
 დრო საშინელი
 სასტიკ განკითხვის,
 შურის და რისხვის;
 როს ძალა ბნელი
 უნდა დაემხოს,
 უნდა მოესპოს
 ქვეყნად უფლება
 და კვლავ ეღირსოს
 გმირს პრომეთეოსს
 თავისუფლება!..
 ხმა სასურველი,
 ხმა სანატრელი
 ესმის გმირს ტანჯულს
 და გულს უხარებს,
 სულს უფროთოვანებს
 კლდეზე მიჯაჭვულს!

ხალხი ლაჩარი, ხალხი მონა მეზიზღებოდა;
ხალხი ვერ მცნობი თავის თავის მებრალებოდა
და ვკითხოლობდი: „დადგება დრო, იგი განახლდეს?
შეიგნოს თვისი ძლიერება, აღსდგეს, ამაღლდეს
და შეებრძოლოს მხნე, მედგარი, მტარვალ-მჩაგვრელებს,
რომ-ქედ, მოხრილი, აღარ ღვრიდეს სისხლისა ცრემლებს,
რომ მოიპოვოს სასურველი თავისუფლება
და მოიშოროს სამუდამოდ ტანჯვა-წვალება?..

ხმა იდუმალი „დადგებაო“, მეუბნებოდა;
გულიც ამ ტკილ ხმას მოუთმენლად ელოდებოდა,
და, ჰა, კიდევაც დადგა ეს დრო, დრო სანატრელი,
როცა ჰქუხს ჭვეყნად თან საამო, თან საშინელი
ხალხის ბრძოლის ხმა, თითქო თვით ზღვა ღელავს,
ღრიალებს
და თავ-ზარსა სცემს შეშინებულ მჩაგვრელ-მტარვალებს!..
ხალხი მებრძოლი, ხალხი გმირი სულს მინეტარებს;
ხალხი, შემგნები თავისს ძალის, მაფრთოვენ-მახარებს!..

I

ვიცი, ვიცი, რომ მებრძოლის
ხალხისაა გამარჯვება,
მოედება ბოლო ჩაგვრას
და ქვეყანა განახლდება:
მაგრამ, ვაი, რომ ვიგონებ
საზარ ბრძოლის ამდენ მსხვერპლსა,
კვლავ მევსება სევდით გული
და კვლავ ვაფრქვევ ცრემლზე ცრემლსა!..

II

ვგრძნობ, ჯერ კიდევ გასავლელი
ბევრი გზა გვაქვს ეკლიანი:
მტერი იკრებს კვლავ ძალ-ღონეს
და შორს არის ჯერ მიზანი;
მაგრამ მაინც ნუ შევდრკებით,
გვახსოვდეს, რომ გამარჯვება
როდი ხდება სასწაულით,—
მხოლოდ ბრძოლით იპოვება!..

საქართველო.

ყველა სთვლიდა მომაკვდავად, —
უმზადებდნენ ბნელს სამარეს
და იყოფდნენ უსირცხვილოდ
მისს მშვენიერს არე-მარეს;

ის-კი თურმე ძალს იკრებდა
და, ჰა, ფეხზე კვლავ დამდგარი,
იბრძვის თავისუფლებისთვის,
ისევ ისე მხნე, მედგარი!

ქართლ-კახეთი, იმერეთი,
გურია და სამეგრელო,
დაქსაქსული, დაყოფილი,
დღეს კვლავ ერთი საქართველო,
ერთ მიზნისკენ მიისწრაფვის,
ერთის გრძნობით გამსკვალული,
თითქო ცეცხლით და შახვილით
ერთ ემბაზში მონათლული,

და, ვით მთიდან გადმოხეთქილ
ზვავის საზარს ძლიერებას,
წინ ველარა დაუდგება
ამ საერთო მისწრაფებას!..

მთას.

ნეტა შენ. მთაო, ცას რომ სწვდება შენი მწვერვალი,
 ღრუბლებს ზევიდან თეთრ-სპეტაკად გამომზიარალი,
 და დგებარ შენთვის, დიდებული, თავისუფალი,
 არავის მონა, არც არავის ბატონ-უფალი!

დგებარ დღიდანვე გაჩენისა და კვლავც იდგები;
 ვერას გაკლებენ ათასობით მიმქროლი წლები:
 მოდგმა მოდგმას სცვლის შენს გარშემო და ერი ერსა,
 შენ-კი, რაც იყავ, იგივე ხარ, არ იცვლი ფერსა!

დილას მზის სხივნი ყველაზე წინ შენ გეხვევიან;
 ათას ფრად მბრქუვინავ ძვირფას თვლებად ზედ გებნევიან
 და საღამოსაც, რა გვირგვინად დაგედგმებიან,
 კვლავ ყველაზედვე უფრო გვიან გეთხოვებიან!

შენთვის ერთია, ავდარია, თუ არის დარი,
 მყუდროება, თუ ზუზუნებს და კვნესის ქარი;
 დღეა შფოთავი, თუ ღამეა, მშვიდი და წყნარი;
 მზე დაგქათქათებს, თუ დაგნათის მთვარე, ნარნარი!

როცა დარია, შორს, შორს სჩანხარ, გაბრწყინებული,
 ზღაპრულ, გამქვირვალ, ლურჯ პირბადე აფარებული;
 როცა ავდარი,—შავის ნისლით ხარ შებურვილი,
 თითქო ცოდნისაც, გარს რა ხდება, არ გაქვს სურვილი!

დე, წვიმდეს, თოვდეს!.. დე, ელავდეს, ქუხდეს,
 გრგვინავდეს!

მთელი ქვეყანა შიშისაგან ძრწოდეს, გმინავდეს
 და ცა წალეკვას იმუქროდეს, განრისხებული,
 შენ ყურს არ უგდებ,—დგებარ ისევ დამშვიდებული..

სხვას არას ართმევ და, რაცა გაქვს, სხვისთვის არა
 გშურს

ყველა სარგებლობს სიმდიდრითა შენით, ვისაც სურს:
მწერი, ქვემძრომი, ტყის ნადირი და ცის ფრინველი—
ყველასთვის სუფრა გაშლილია, დაუღეველი!

და თვითონ კაციც, თავს ბუნების მეფედ რომ სახავს,
თუმცა შენს მწვერვალზედ ამოსული არც-კი გინახავს,
და, ძლივს მცოცავი იქ, ძირს სადღაც უფრო მატლსა
ჰგავს,

ხან საშოვრისთვის, ხან საამოდ ხშირად მოგმართავს!

და თან ჰგონია, ვით სამყაროს მცირე ნაწილი,
შენც მხოლოდ იმის მოსახმარად ხარ გაჩენილი!..
რა გენადვლება?.. დე, ოცნებით ამით იცოცხლოს,
სანამ, ვით მატლსვე, არ მოუღებს სიკვდილა ბოლოს!..

ნეტა შენ, მთაო, ცას რომ სწვდება შენი მწვერვალი,
ღრუბლებს ზევიდან თეთრ-სპეტაკად გამომზიარალი!
ნეტავ შენ, მთაო, დიდებულო, თავისუფალო,
არავის მონავ, არც არავის ზატონ-უფალო!

ნაფიქრ-ნაგრძნობი.

ვიდრე გრძნობს გული, შეუძლია ფიქრი გონებას;
ვიდრე არა აქვს დასასრული ჩემს ზღვა ოცნებას;
ვიდრე ვაზროვნობ და მაქვს ჰკუა, შეურყვევლი,
ვერა მძლევ, ვერა, მწარე ბედო, — ვარ უძლეველი!

მე ღარიბი ვარ და სხვები კი შეძლებულები...
მერე რა ვუყოთ? ნეტა რით ვარ მათზე ნაკლები?
უფრო მეტს სკამენ, უფრო მეტსა ხომ ვერა გრძნობენ?
უკნდ აცვიათ, უკეთესად ხომ ვერ ფიქრობენ?

მე უღონო ვარ და სხვები კი ღონიერები...
მერე ნეტავი რით არიან ჩემზე მეტები?
ლომი და ვეფხვიც კაცზე უფრო ძლიერებია,
მაგრამ ისინი პირუტყვები, ნადირებია!

მე ტყვე ვარ ზრუნვის და სხვები კი უზრუნველები;
შეუწუხებლად უსრულდებათ მათ სურვილები...
მაგრამ განა მათს მცონარებას, უდარდებლობას
ვარჩევ ჩემ სურვილთ და ნატვრათა მიუწდომლობას?

მე მარტოკა ვარ, უთვისტომო, ობოლი სული,
არავინ არის, რომ მივენდო, გაეუხსნა გული;
აღარა მყვანან თანაგრძნობნი და მეგობრები...
მაგრამ სულ ჩემთან არ არიან ჩემი ფიქრები?

უბედური ვარ... ქვეყნიური ბედნიერება
განა ოდნავაც შეეწონვის და შეედრება
იმ საარაკო სიამესა და ნეტარებას.

რომელიც თან სდევს ციურ ცეცხლით გულის აღგზნებას?
— ოჰ, არასოდეს!.. მაშ, მოჯარდით, მწვავე ფიქრებო,
რომ კვლავ აღვფრთოვნდე, ჩვეულებრივ, და ვიოცნებო;
კვლავ გამოვცადო ღვთიურ ტანჯვის სიტკბო, ნაცნობი,
და ქვეყანასაც ვამცნო ჩემი ნაფიქრ-ნაგრძნობი!..

ჩემი ტაძარი.

ოცნებით შექმნილს, დიდებულსა, ჩემსა ტაძარსა,
ცის კამარაში, ღრუბლებს ზევით, მარტოკა მდგარსა,
ვერა ტაძარი, ქვეყნიური, ვერ შეედრება,—
აუწერელი არის მისი მშვენიერება!

იგი ტაძარი მხოლოდ ჩემი სალოცავია;
სხვისთვის, ყველასთვის მიუწდომელ-უხილავია;
ოთხი ხატი მყავს იმ ტაძარში, მათ ვსწირავ მსხვერპლსა:
ჩემ გულწრფელ გრძნობას, მწვავე ფიქრებს და წმინდა
ცრემლსა!

ერთია კლდეზე მიჯაჭვულის პრომეთეოსის,
საზარი ძერა გამუდმებით გულს რომ უკორტნის...
მეორე ჯვარზე მილურსმულის იესოსია,
ეკლის გვირგვინით ბრბოს რომ შუბლი შეუმოსია...

მესამე არის ჩემ სამშობლო საქართველოსი,
ერთ დროს ძლიერის, დღეს უძლურის და საბრალოსი,
უმწედ რომ გდია, დაჩაგრული, ღონე მიხდილი,
და შველის ნაცვლად ღუპავს თვითონ მისივე შვილი.

და მეოთხეა მშობლიურის პოეზიისა,
ერთის მხრივ სახით დიდებულის რუსთაველისა
და მეორეს მხრივ — საყვარელის ბარათაშვილის,
ბედით რჩეულის და ბედითვე მწარედ დასჯილის!...

ოცნებით შექმნილ ჩემი ტაძრის მშვენიერება
ენით არ ითქმის და არც კალმით აიწერება!
ოთხი ხატი მყავს იმ ტაძარში, მათ ვსწირავ მწხვერპლსა:
ჩემ გულწრფელ გრძნობას, მწვავე ფიქრებს და წმინდა
ცრემლსა!...

ჰატარა სიმღერები.

I

ქალსა ვარდი მოეკრიფა
და მზის გულზე გაეფინა...
გაუფრთხილდი, არ დანამოს,
ცას ღრუბელი მოეფინა!

მგოსანს ჰიმნი გამოეთქვა,
სამშობლოსთვის ამზადებდა...
ფრთხილად, ხმა არ ჩაგიკმინდონ,
ბნელი ძალა კვლავ გამეფდა!...

II

ვიცი, ჩემებრ, გიძღვნით ბედი
თქვენც ბევრ ტანჯვას და ვაებას;
ვიცი, ბევრჯერ დაიწვევლით,
საყვარელნო, დაბადებას.

და, შევლისა ვერ შემძლები,
გევედრებით მხოლოდ ამას:
რა გინდ რისხვა თავს დაგატყდეთ,
ნუ დამწყველით, ნუ, თქვენს მამას!..

აკაკის.

I

ვაშა, ვაშა შენს ნიჭს, გრძნობას,
აღმაფრენას, დაულეველს,
მთის ანკარა წყაროსებრ მჩქეფს,
დრო-ჟამისგან დაუძლეველს!

ვიდრე არის საქართველო,
ერთი მაინც ქართველია,—
იქნები მის ნადვლის მგოსნად,
ვით ლხენისა რუსთველია!..

II

იქ მთანი მყინვარ-იალბუჯისა
ცამდე ასულნი, მიუწდომელნი,
აქ ველნი რიონ-ალაზანისა,
სულის და გულის დამატკბობელნი;

იქ ზღვა, მრისხანე, მღელვარ-შუფოთავი,
და საშინელი მისი ღრიალი,
აქ-კი ბულბული, ნაზად მსტვენავი,
და ნაკადულის ტკბილი ჩხრიალი!

აი ბუნება ჩვენის ქვეყნისა,
როგორც სამოთხე აყვავებულის,
და სახეც შენის პოეზიისა,
მისებრ მშვენიერ და დიდებულის!..

შოთა და აკაკი.

ჩვენცა გვექონდა დრო, როცა ცხოვრება
ერთიან, ძლიერ, საქართველოსი
იყო სასწაულ-საკვირველება
და საარაკო რაღაც ეპოსი.

და გაჩნდა მაშინ კიდევაც **შოთა**
და ააქლერა საამოდ ქნარი,
ჩჩეულმა შეილმა საოცარ დროთა
შეჰქმნა პოემა გასაოცარი;

იგი ჰიმნია დიდის თამარის
და თან სურათი იმ ნეტარ დროსი,
როს ჰქუხდა ქვეყნად სახელი ქართველის,
როცა უდგა მას „ხანა ოქროსი“!...

დაგვიდგა სხვა დრო, დაგვატყდა რისხვა,
დრო მონობისა, გადაგვარების;
საჭირო იყო მგოსანი სულ სხვა,
მგოსანი ბრძოლის და მწუხარების;

და აი ვხედავთ ახლა **აკაკის**,
ამ შავბნელ დროის შემაჩვენებელს,
გამცოცხლებელსა ძველ გმირთ ამაგის
და მომავლისკენ გზის მაჩვენებელს,

შინ რომ მწვავ მათრახს სცემს ულირს შეილებს.
და ბასრსა მახვილს გარეშე მტერსა,
სასოწარკვეთილს იმედს უღვიძებს
და აფრთოვანებს დაჩაგრულ ერსა!..

სიკვდილი.

ავად ვიყავი; სასიცოცხლო ძაფი წყდებოდა;
უკვე ბურანში მყოფს სიკვდილი მეჩვენებოდა!
ის იჯდა ჩემ წინ, მაგრამ არა ჩონჩხად ქცეული,
ცალ ხელში ცელით, თეთრ სუდარა შემოხვეული,
როგორც ხატავენ ჩვეულებრივ ყველანი სიკვდილს;
იგი ჰგავდა ქალს, დარბაისელს, შავებით მოსილს,
და მისი სახე, თან სასტიკი, თან ღიღებულის,
რალაც უცნაურ ცივ სინათლით გაბრწყინებული,
ჰფენდა მწუხარ გულს საიმკვეყნო ნეტარებასა
და მაღიწყდება ამ ქვეყნიურს მღელვარებასა!..

„მე ვარ სიკვდილი“, შემომესმა მისი ხმა წყნარი:
„ბევრი იტანჯე, დაისვენო ახლა დრო არი!
გახსოვს, პირველად რომ გეწვიე, იყავ ოცის წლის,
და დაგენანა მოშორება მაშინ ამ სოფლის,
მაგრამ, ხომ ხედავ, სიკაბუკის გაქრა ოცნება
და ბედკრულს მხოლოდ ტანჯვით სავსე გერგო

ცხოვრება?

ხომ ხედავ, რომ მე სულაც არა ვარ
ისე საშიში, როგორც გგონივარ?
წავიდეთ ჩემთან, მე მიგისვენებ
გულზე, ვით დედა, და მოგასვენებ!“

მეც მზად ვიყავი, დავთანხმებოდი,
მიმეცა ხელი და წავყოლოდი,
„მამა, მამა!“-ო, რომ შემომესმა
და გულში ჩამწვდა მაშინვე ეს ხმა;
გამოვერკვიე და დავინახე
ჩემ წინ მდგარ ბავშვის შემკრთალი სახე.
ის ხელს მკიდებდა, მეფერებოდა,
„როგორა ხარ?“-ო, მეკითხებოდა...
შეწუხებულმა სიკვდილს გავხედე,
მაგრამ მას კვლავ იქ ვეღარ შევხედე,
ბავშვის სიყვარულს თუ ვერ გაუძლო
და მიმატოვა, კიდევ ვიცოცხლო?...

უტყვი-მეტყველი

მიყვარს ქაბუკი, ოცნებითა გატაცებული,
მიწაზე რომ ფეხს არ აკარებს, აღფრთოვნებული;
ჰაერში მფრენი სდგამს მშვენიერ დარბაზთა წყებას
და ერთის დაკვრით სპობს ამ ქვეყნად ტანჯვა-ვაებას.

მიყვარს მოხუციც, დაბრძენებულ-დადინჯებული,
განვლილ ცხოვრებით მოქანცული, დამშვიდებული,
ყურს რომ არ უგდებს ამ სოფლიურს შფოთს,

მღელვარებას

და, კმაყოფილი, საიმსოფლოს გრძნობს ნეტარებას.

მაგრამ ყველაზე უფრო მიყვარს, როცა პატარა
მეჟღურტულება, თითქო სჩქეფსო წყარო ანკარა;
თითქო ფრინველი, უცნაური, ტკბილად მღერისო;
თითქო ისმის ხმა ზეციურის ჩანგის ჟღერისო!

ქაბუკის სიტყვა სასიცოცხლო თუ ძალას მმატებს
და მოხუცისა სიკვდილისთვის ნელ-ნელ მაშზადებს,
უტყვ-მეტყველ ბავშვის როცა მესმის ღვთიური ხმები,
მრწამს, უკვდავი ვარ, მეც ღვთაების ნაწილი ვხდები!..

უზენაესი და ბუნების ძალნი.

(ვუძღვნი გრიგოლ რობაქიძეს)

ბევრჯერ სმენია უზენაესსა
ადამიანთა ოხვრა და კვნესა;
გულ ამოსკვნილი
მათი ტირილი,
წყველა და კრულვა
მწარ ბედის მდურვა,
მის ყურამდისაც ბევრჯერ მისულა,
მაგრამ აროდეს შეწუხებულა!
დღეს-კი საშინელ უბედურებამ,^{*)}
მთელ ტურფა მხარის განადგურებამ,
ისიც შეზარა,
აამღელვარა
და თაფ-გასულთა
ბუნების ჰალთა,
გაჯავრებულმა ასე მიმართა:
„ეს რა გიქნიათ,
რომ მოგისპიათ
უცებ ამდენი ქალაქ-სოფლები
და დაგილუპავთ,
ცოცხლად დაგიწვავთ,
ან დაგიმარხავთ,
მათში მყოფები?...
მომაკვდავთ ტანჯვამ,
ცოცხალთ ცრემლის ზღვამ

*) მიწის ძვრა იტალიაში (სიცილისა და კალაბრიაში)

ლამის მშვიდობა მეც დამირღვიონ
და ცხარე ცრემლი დამაფრქვევიონ!...

მათ უპასუხეს:

„შენ რა გაწუხებს?

აქ საიმისო აბა რა არი?

ორას-ათასი კაცია მკვდარი

და უფრო მეტი უმწედ შთენილი?

მერე რა ვუყოთ? ბევრი სიკვდილი

რისთვის აკვირვებს

მიწისა შვილებს?...

შორს ნუღარ წავალთ და დავეკითხოთ,

თუნდ მანჯურიის ბრძოლისა ველებს,

რა გვარ პასუხი მათგან მივიღოთ!

თუ კაცნი კაცთა არ იბარალებენ

და სასიკვდილოდ თვით იმეტებენ,

სიბრალულს ჩვენგან რად თხოულობენ?

ჩვენ ჩვენს კანონებს ვემორჩილებით

და ისინი კი ხელმძღვანელობენ

განა თვისს მოძღვართ წმინდა მცნებებით?...

პირიქით, თითქმის ყველა მოძღვარი

მათგანვე არი

წამებული-მკვდარი!..

პოვნა სხვის თვალში მცირე ბეწვების

და თავისაში ვერც დიდ დვირესი

დასაბამითვე კაცთაა წესი

და მათი ტანჯვა. არ თუ ცრემლების,

შენის წყენისაც არ არის ღირსი!..“

ასე ამბობდნენ ძალნი ბუნების

და მღუმარებდა უზენაესი! .

თოხიანი.

(მარგვაძისა)

საუკუნეთა სიმძიმისგან წელში მოხრილი,
დაჰყურებს მიწას, თავისს თოხზედ ის დაყრდნობილი;
მისს ზურგზე მთელის ქვეყნის ტვირთი დაგროვებულა,
მისს სახეზე კი უაზრობა გამეფებულა.
ვინ მოუსპო მას სიხარული და მწუხარება,
იმედ-მიხდილი, უგრძნობელი შეჰქმნა არსება,
დააბეჩავა, დააჩლუნგა, ვით სახედარი?
რად დაშვებია ასე ძირს ყბა, მხეცისა დარი?
მის სახის კუთხე ასე რა ძალას წაუწვეტია?
ღვთიური ცეცხლი მის ტვინში რას ჩაუშრეტია?

ნუ თუ ეს არის, ვინც განგებამ შეჰქმნა მფლობელად
ხმელეთის და ზღვის, ვარსკვლავთ სრბოლის
გამომცნობელად
და ცათა შინა ფარულ ძალთა მაძიებელად,
დროთა უკუნის საიდუმლოთ მისაწვდომელად?
ნუ თუ ეს არის ნაოცნები მზის გამჩენელის,
ნათლის სვეტებზე ცის ლაქვარდის დამწყარებელის?
თვით ჯოჯოხეთის მთელს სივრცეზეც უფრო საზარელს
ვერ შეხვდებით ვერასოდეს ამაზედ სახეს,
უფრო ცხად პროტესტს წინააღმდეგ კაცთა სიხარბის,
უფრო სწორ მთხრობელს მომავალის უბედურების,
უფრო მრისხანე გაფრთხილებას ქვეყნიერების!

რა უფსკრულია მასა და ღვთის ხატებას შორის!
რას ნიშნავს მისთვის, მონისათვის მუდამის შრომის,
პლევადების მოძრაობა, აზრი პლატონის?
მისთვის არ არის არც სიმღერის ტკბილ ხმოვანება,
დილის სიტურფე, არც ყვავილთა მშვენიერება;
საუკუნეთა ტანჯვას ხატავს სახე საზარი,
და საუკუნო ტრაგედიას პოზა, მწუხარი;
კაცობრიობა, თვისს უფლებას მთლად მოკლებული,
შეურაცხქმნილი, გაძარცვული, მოტყუებული,
ამ სიმახინჯით ქვეყნის მსაჯულს პროტესტს უგზავნის,
თანაც წინასწარ მეტყველებას საზარ მომავლის.

ბატონ-პატრონო და გამგენო ყველა ქვეყნების!
ნუ თუ ეს არის საჩუქარი თქვენგან ღვთაების?
ეს სახე რაღაც გაქვავებულ საშინელების?
შესძლებთ-ლა განა მის სხეულის კვლავ გასწორებას,
მისს მხედველობის გაფართოვებ-გააზროვნებას,
მისთვის ოცნების, ჰარმონიის კვლავ დაბრუნებას,
მის არსების კვლავ უკვდავებით გაცისკროვნებას?
მოსპოთ-ლა განა უხსოვართა დროთ შეცოდებას,—
მისს მუხბთალს ჩაგვრას, განუკურნავ დასახიჩრებას?

ბატონ-პატრონო და გამგენო ყველა ქვეყნების!
მომავალი მას რა ნაირად გაუსწორდება?
რანაირ პასუხს მისცემს მაშინ, როს ოდესმე ის,
რომ ანგარიში მოითხოვოს, ზე წამოდგება?
რაღა დარჩება სამეფოთა და მმართველთაგან,
რომელთაც იგი მიიყვანეს ამ გვარ ყოფამდის,
როცა მოითხოვს ის მაგიერს, ზარ განხდილთაგან,
შემდეგ ათასთწელთ დაუსჯელათ ფარფაშ-ნაევარდის?

შავი ყორანი.

შავი ყორანი კვლავ თავს დაგვიჩხავის,
უბედურებას ისევ გვიქადის;
სჩანს, იმ ზღვა სისხლით, რაც დაიღვარა,
შეჩვენებული, ვერ გამაძლარა!
ნეტა ვისი სურს ახლა სიკვდილი,
ვისი ბედი აქვს გადაწყვეტილი?..

მხარევ ტანჯულო,
მხარევ დევნილო,
მხარევ ჩაგრულო,
უმწედ შთენილო,
ვინც მტერს მრავალჯერ გამკლავებიხარ,
თვით ლომს და არწივს ვერ უძლევიხარ,
ნუ თუ დღეს ისე დაეცი, წახდი,
რომ ბილწ ყორნისაც სათრევი გახდი!?

ჩიტები.

(გუძღვნი იაკობ გოგებაშვილს)

მიყვარს პატარა ჩიტი ბელურა,
ჩვენ სახლის ქერ ქვეშ დაბუდებული,
კრუხ-წიწილებში რომ გარეულა
და ეძებს საკმელს, გამალებული;
ზამთარ და ზაფხულ რომ არ გვშორდება,
„ქივ-ქავ, ქივ-ქავ!“-ო, დაგეძახის, გვართობს;
ბოსტნებს და ბაღებს თავზედ ევლებს,
მწერებს და ქიებს უწყალოდ აწყობს!

მიყვარს მერცხალიც, კუდ-მაკრატელა,
გაზაფხულისა მახარებელი,
უსაზღვრო სივრცე რომ გადმოთელა
და კვლავ მოძებნა მხარე მშობელი;
შევხარი იმის მშობლიურს ზრუნვას,
მის მოძრაობას, დაუცბრომელსა:
ცის კამარაში ტრიალს და ცურვას,
ქიკქიკ-გალობას, დამატკბობელსა!

მიყვარს ტოროლაც, მღერალი დღისა,
მზის ხხივებითა გაბრწყინებულის;
მღერალი ყანის, მინდორ-ველისა,
აბიბინებულ-ამწვანებულის;
მალლა, სულ მალლა რომ მინავარდობს,
ვით ლამაზ მძივებს, აბნევს ტკბილ ხმასა,
მსმენელს ახარებს, თვითონაც ხარობს,
თითქო აერთებს მიწას და ცასა!

მიყვარს შაშვიცა, შავად მზინავი,
ეკლის ბარდებში რომ იმალება

და, ღროსა მწუხრის ტკბილად, მსტვინავი,
თითქოს ლოცულობს, აგალობდება.

მტრედიც, ნარნარი, მშვიდი და წყნარი,
მისი უმანკო გულ უბრყვილობა,
მისი ღუღუნი, გრძნობით დამტკბარი,
მისი სიმტკიცე და ერთგულობა!

მიყვარს არწივიც, ზეფე ჰაერის,
იქ, ღრუბლებს ზევით, მარტოდ მფრინავი;
გედიც, შვენება მოეღვარე ტბის,
ყელ-მოღერებით, კოხტად მცურავი;
მოლალურიცა, ტყეს რომ აფხიზლებს,
მისი წკრიალა ხმა გულსა სწვდება;
მწყერიც, მიწას რომ ფეხს არ აცილებს,
პურის ყანიდან გვექუქუქება!

და კიდევ უფრო მიყვარს ბუღბუღი,
მგოსანი ტურფა მაისის ღამის,
რომ აჟღერდება, აღფრთოვნებული,
თითქო ისმისო ხმა ციურ ქნარის!
მისი სიმღერა, გამომხატველი
უცნაურ ძალთა ღიად ბუნების,
მზიბლავს, მატყვევებს, გრძნობის მომგვრელი,
ამშლელი ათას ტკბილ ფიქრ-ოცნების!...

ნიკოლოზ ბარათაშვილი და ილია ჭავჭავაძე.

როცა ქაბუკურ ძალ-ღონით კვლავ ავსილიყო,
როს ჯერ საესებით მისი ნიჭი არც გაშლილიყო,
ლუკმა პურისთვის უცხოეთში გადახვეწილი
მოკვდა უდროოდ სასახელო მამულის შვილი?

ვისიც სიცოცხლე ერს ღიდებით მხოლოდ მოსავდა,
ვინც გულს და სულს სამშობლოსთვის არა ზოგავდა,
მშობელ მიწაზე მას აღარ ხვდა მცირეც ადგილი
და უცხოთ შორის, უცხო ცის ქვეშ ერგო სიკვდილი!

სირცხვილი იმ ერს, ერთა შორის გამოსხლეტილსა,
რომელიც-კი არ უფრთხილდება **ბარათაშვილსა**, —
იძულებულს ხდის, გადიკარგოს უცხო მხარეში
და უპატრონოდ ჩაესვენოს იქ სამარეში!

*

ქვეყნის სამსახურს შეეღია მოხუცებულის
ღიდი ნიჭი, სულის ძალა, სიმტკიცე გულის
და, ვალ-მოხდილი, რომ ელოდა სიბერე ტკბილსა,
მას ბედი თურმე უმზადებდა საზარ სიკვდილსა!

ვინც თვისნი ღლენი უდგა ერთგულ დარაჯად მამულს,
ანუგეშებდა, ამხნევებდა ერსა, დაჩაგრულს;
ვისაც მარადის ზიმის ტანჯვით ეწოდა სული,“
მოკვდა თავისვე „მოძმეთაგან“ გულ-განგმირული!

ვაი იმ ერსა, გადაგვარებ-გათახსირებულს,
რომელიც მხცოვან **ჭავჭავაძეს**, ვით გმირს ღიდებულს,
დაფნის გვირგვინით ღვთიურ შუბლს-კი არ შეუმკობს,
თვისვე უგუნურ შვილთა ხელით სიცოცხლეს უსპობს!

პრეზენტ.

I

ღამეა; მიწას ცა, მოქედილი
ვარსკვლავებითა, თავზედ ახურავს
და ცის სივრცეში, ვით ნავი ფრთხილი,
ღამის მნათობი ნელა დასცურავს;
ხმა არსით ისმის, მეფობს ღუმილი,
ძილს მისცემია მთელი ბუნება;
მხოლოდ ბუღბუღის ხმა ისმის ტკბილი,
თითქო „ნანინას“ მას ეუბნება;
არა-რა იძვრის, აღარც ჰქრის ქარი,
თითქო ყურს უგდებს ყველა ბუღბუღსა;
მხოლოდ მდინარე მოშუის, ჩქარი...
რა იამება იმის ცივს გულსა?..
მდინარის პირზე, მაღლობზე მდგარი,
მოსჩანს სასახლე დიდი, რომელსა
შემოკონვია ირგვლივ ცაცხვნარი,
ვითარცა დედა შვილს, საყვარელსა.
იგი სასახლეც დაღუმებულა,
დამზგავსებია მკედართა სადგურსა;
აღბად, ბუღბუღის ხმით მოხიბლულა
ისიც და კრძალვით მას უგდებს ყურსა!..
ვიშ, ამ მშვენიერს მაისის ღამეს,
ვიშ, ამ ჰაერსა, ვიშ, ამ ბუნებას!..
ვის გლვიძავს ახლა, ვინ გრძნობ სიამეს,
ვინ ყნოსავ პირველს ვარდთ სუნნელებას?..

II

ჩუ, აგერ ვიღაც წამოწოლილა
ცაცხვ ქვეშ, მწვანეზე!.. იმისი გული,
აღბად, ოცნებით ტკბილთ აღვსილა
და შეტრფის ღამეს, გახარებული;
აღბად, მას ახლა არ-რა აწუხებს,
კმაყოფილია ტურფა ბუნებით,
იგონებს წარსულ ბედნიერ წუთებს,
სავსეა რწმენით და იმედებით;
აღბად, ყურს უგდებს ბულბულის ხმასა,
იმის მომხიბლველ ჰანგებით სტკება,
შეჰყურებს მთვარეს, შეჰხარის ცასა
და ვარსკვლავებსა ესაუბრება!..
მაგრამ... ვაი, თუ მწარე დარღებმა
არ მისცეს შვება, არ გაახარეს;
არ დააძინეს შავმა ფიქრებმა,
არ მოასვენეს და გაამწარეს;
ვაი, თუ იგი გულ გატეხილა,
მტანჯავ გრძნობებით გარემოცულა,
წარსულისადმი ზიზლით ავსილა
და მომავალიც აღარ სწამს სულა;
ვაი, თუ მის გულს, აღშფოთებულსა,
არ ძალ-უძს დასტკბეს არც ცის შვენებით,
არც უგდოს ყური მსტვინავ ბულბულსა
და არც დაამდეს ვარდთ სუნნელებით!?

III

მართლაც, სახისა მის მეტყველება
ამტკიცებს, რომ სწუხს იმისი სული;
რომ შხამ-ნაღვლითა გული ჯვსება,

მწარე ფიქრებით არის მოცული!..
 ჩუ, კენესის კიდეც და მხურვალ შუბლზე
 ხელს ისვამს, თვალნი ეცრემლებიან;
 ეტყობა, სევდა მოაწვა გულზე,
 შავნი სურათნი წინ უდგებიან:
 აი, შორს დიდი მოსჩანს სოფელი,
 მოსჩანან ქოხნი, უპატრონონი,
 მოსჩანს ყანები, დაუთესელი,
 მოსჩანან ვერნათ მყოფნი მინდორნი;
 სოფლის ბოლოში მოსჩანს პატარა
 ქოხი, მარტოკა აყუდებული;
 წინ ჩამოუდის წყარო, ანკარა,
 ბალახ-ყვავილით დამშვენებული...
 იცნო საბრალომ, იცნო ადგილი,
 სადაც ერთ დროსა სიცოცხლე სდუღდა;
 სად დაიბადა, იყო გაზრდილი
 და სადაც პირველ გული გაუტყდა;
 სადაც დედა-მამა, დები და ძმები,
 ზოგი კირით და ზოგი სიმშლით,
 გამოუთქმელად დატანჯულები,
 მოუკვდნენ იმას საზარ სიკვდილით.

IV

„ოჰ, რად გადავრჩი მაშინ ცოცხალი,
 რატომ იმათთან არ მოკვდი მეცა,
 თუ კვლავ მელოდა ტანქვა ახალი,
 თუ შემრისხავდა ამ გვარად ზეცა?“
 გაიფიქრა მან, როს საშინელი
 გაჰქრა სურათი და სასახლესა
 მიაპყრო თვალნი; მკრთალი ნათელი

მისდგომოდა მისს თეთრსა კედლებსა!
დიდხანს უყურა, დიდხანს, ტანჯულმა,
სასახლეს მძინარს, დამშვიდებულსა;
შემდეგ რაღაცა უთხრა მას გულმა,
გააზრიალა სწრაფ უბედურსა
და დაიფარა თვალებზე ხელი,
თითქო დანახვა შეეზარაო
მის მყუდროების, როს გულში მთელი
ზღვა უქუხს და მას არ ესმის-რაო,
და კვლავ შეიპყრეს იგი დარდებმა;
კვლავ შეუწუხდა საბრალოს სული;
კვლავ გაიტაცეს შავმა ფიქრებმა;
კვლავ წინ აუდგა მწარე წარსული!
ახლა სურათი ბატონ-ყმობისა,
სურათი, სავსე ბნელ ფერადებით,
სურათი კაცთა პირუტყვობისა
დაეხატა მას მთელ თვისს შვენებით!..

V

მაგრამ რაა, რომ გაითამაშა
მისს პირზედ უცებ რაღაც ღიმილმა;
როგორც ვარსკვლავმა, გაიკაშკაშა
და სწრაფ მოიცვა ისევ ჩრდილმა?
—იგი ღიმილი გამოიწვიეს
ტკბილთა იმედთა წარსულ დროების,
ტანჯულთა მონათ როცა გაიგეს,
რომ მოვიდა დრო თავისუფლების
და, ბედნიერნი, გახარებულნი,
გულის ფანქალით, თვალში ცრემლებით,
ელოდდნენ იმ დროს, აღფრთოვნებულნი,

როს დასტკებებიან თავისუფლებით;
როცა ადგილი აღარ ექნება
ძალმომრეობას, კადნიერებას;
როცა მართალი მართლად დარჩება,
ვერვინ შელახავს კაცის ღირსებას;
როცა ჩაგრული თვისს დამჩაგვრელსა,
ვით კაცი კაცსა, გაუსწორდება;
არ მოშივდება როცა მშრომელსა;
ოფლს ღირსეული ფასი ექნება:
როს ყველა, ძმურად გადახვეული,
ეცდება ყველას ბედნიერებას;
ყველას ახარებს სხვის სიხარული;
ყველა იწუხებს სხვისს მწუხარებას!..

VI

განვლეს მრავალთა წელთ იმ დროთაგან
და ეს იმედნი ნეტა აღსრულდნენ?..
—არა, მონანი თვის ბატონთაგან
მხოლოდ პირადად განთავისუფლდნენ!
უბრალო გლეხს და მის ნაბატონარს
ერთად აყენებს აწ სამართალი;
ვითომ სასტიკად სჯის ძალადობას,
ამბოჰს—„ყველაა თავისუფალი!..
თავისუფლება!.. ოჰ, რა ტკბილია
მისთვის ეს სიტყვა, ვინც მოკლებული
არის იმას, ვინც შებოროკილია
და მონობაში ელევა სული!
მაგრამ რა არის თავისუფლება,
თუ კაცი იმას ვერც-კი მოიხმარს;
თუ-კი სიმშლით იგი მოკვდება

და სამართალი ვერ იხსნის იმას?..
„ჩვენ, უგუნურებს, რად გვიხაროდა
აგრე მოსპობა ბატონ-ყმობისა,
თუ ისევ მწარე ბედი გველოდა,
კვლავ ვიქნებოდით შემეყურე სხვისა?“
ჭფიქრობს ბედკრული; კვლავ მოაგონდნენ
დღენი, მწარენი, გულის დამწველნი:
სევდამ მოიცვა, წინ დაეხატნენ
საწყალს სურათნი კვლავ საზარელნი!

VII

აი, ზედავს ის პირველს თავისს ზვილს,
მეტის შრომითა დასუსტებულსა;
ზედავს სულთ მობრძავს, ზედავს მის სიკვდილს,
სიმშლითან ბრძოლით გამოწვეულსა!..
აჰა, მეორეც, — ძირს თავდახრილი,
ძველს ფარაჯაში, ზურგ აღბეჭდილში,
ბორკილ შეყრილი, ღონე მიხდილი,
მიდის საბრალო, მიდის ციმბირში!..
მესამე?.. — ამის-კი მოგონება
მამას ჰგერის რაღაც მწვავსა ღიმილსა;
„სამაგიერო მოეკითხება
უარის მყოფელს თვისს მშობელთ ზვილსა!“
ჭფიქრობს იგი და თვალწინ უდგება
უმცროსი ზვილი, მისგან წასული,
ვისაც არავინ არ აგონდება,
თავისთვის ცხოვრობს, გამდიდრებული!..
ჰა, ქალიზვილიც!.. დახმარებოდა
სურდა თვისს მშობლებს და ვილაცასა
მოახლედ გაჰყვა, თუმც არ უნდოდა

მის მოშორება მოხუც მამასა;
გაჰყვა და ძალით ნამუს ახდილი,
ვინ იცის, ახლა სად იმყოფება?
ეს-კი ცხადია, რომ მამას შვილი
არასოდეს არ დაუბრუნდება!

VIII

„რა გაგიკირდა ჩემი სიკვდილი,
ღმერთო, რა არის, რაღას მაწვალებ?
რა შევიქენი ასე ცოდვილი,
რომ შენს გაჩენილს აღარ მიბრალებ?“
ამბობს და ახლა წინ უდგებიან
მოხუცი ცოლი და შვილის-შვილი,
რომელნიც იმას ელოდებიან,
სტანჯავს ორივეს მკაცრი სიმშლილი;
წინ უდგებიან და მის შუბლზედა
ტანჯვანი კიდევ უფრო ჩნდებიან,
თითქო მოღრუბლულს ისეც ცაზედა
შავნი ღრუბელნი კვლავ გროვდებიან!..
— „შე, კაცო, წადი ბატონთან ერთი,
უთხარი ჩვენი მას გაჰირებ;,
ეგებ მან მაინც იწამოს ღმერთი,
თორემ საცაა ბავშვი მოკვდება!“
უთხრა წუხელის ცოლმა მოხუცსა;
მოხუცი შეკრთა.. — „როგორ, ვიმთხვოვრო?“
წამოიძახა: „ღმერთო, ტანჯულსა
რად არ მომიღე აქამდის ბოლო?
ეს დღე საზარი რად მომასწარი
ჩემის შვილების პატრონს, უბედურს,
რომ მივიდოდე, ვით მათხოვარი,
ჩემს ძველს ბატონთან და მას ვსთხოვდე პურს?..“

დიახ, დიდ ტაჯვად და დიდ წვალეზად
 დაუჯდა მოხუცს, თავ-მოყვარესა,
 ნაბატონართან მისვლა მათხოვრად,
 და კვლავ ეძლევა ის ფიქრს მწარესა!
 „როგორ დამცინებს, მეტყვის ღიმილით,
 თავისუფლებამ ეს-ლა მოგცათო,“
 ტანს არ გაცვიათ, კედლებით სიმშვილით,
 ჩვენს ხელში ყოფნა არ გერჩიათო?
 ჰფიქრობს საბრალო და ეხატება
 ბატონის სახე ნიშნის მოგებით...
 „არა, არ მოვალ; კმარა წვალეზა;
 არ გავახარებ მას ჩემ შეხედვით!..
 დაებრუნდე უკან?.. მერე პატარა
 ბავშვი რომ მოვა ჩემთან, მშვიერი,
 რა ვუთხრა იმას?.. ოჰ, ღმერთო, კმარა,
 კმარა ამდენი ტანჯვა საზარი!..
 ოჰ, თუ არ მომცემ შენ მოსვენებას,
 მე თვით მოვძებნი; ვიცი, რა არი
 ჩემი წამალი, რა მომცემს შევებას!
 ჩემს გულს დამწვარსა, ჩემს სისხლს, მღუღარეს,
 ის გააცივებს, ის მისცემს ხსნასა!“
 სთქვა მან, შეჰხედა მშფოთავ მდინარეს...
 ადგა და მისკენ გაუდგა გზასა...

X

დრო მიდის... ღამეს ელევა ძალი;
 ვარსკვლავთა კრება თანდათან ჰქრება...
 სღუმდა ბუღბუღი; ყივის მამალი...
 მთვარე ძლივს-ლა ჰკრთის... აჰა, თენდება!

დილის ნიაჲმა წყნარად დაჰქროლა;
 უხვად ჰფენს ქვეყნად ტკბილ სუნნელებას;
 მზემაც პირველი სხივი ისროლა,
 ნელა აღვიძებს მძინარ ბუნებას!
 აგერ ტოროლამ დაიფრთხილა
 და გაისწორა პაწაწა ფრთები,
 უცებ სიმღერა ჩააწკრიალა,
 ცაში გაისმა მისი ჰანგები;
 იქ, სასახლეში გამოიღვიძეს,
 მწვეარ-მეძებრებს უწყეს ძახილი;
 რომ სანადიროდ მიდიან, იგრძნეს
 მათ და სიამით მორთეს წკავილი;
 მუშაკთ ყანებში იწყეს გროვება,
 ჩქარა მიდიან, მიიმღერიან;
 ამ სიმღერაში ბევრი ვაება,
 ტანჯვა, ცრემლები იხატებიან.
 ჩვენი მოხუციც, თავ-ჩაღუნული,
 მილოლავს ეგერ იმ ადგილისკენ,
 მდინარეზეა სად გადებული
 წვრილი ჩელტ-ხიდი იმის სოფლისკენ!

XI

მაშინ, როდესაც ფრინველთ გალობას,
 მუშაკთ სიმღერას, თოხთა ჩხაკა-ჩხუკს,
 ძაღლების ყეფას და ხმაურობას,
 მონადირეთა კიჟინს, უცნაურს,
 მოეცვა ახლად გაღვიძებული
 მთა, ბარი, ველი, ტყე და ბუჩქნარი;
 ვით პატარძალი, ტურფად მორთული,
 შვენოდა არე, სამოთხის დარი,

ჩენი მოხუცი იდგა ხიდზედა,
 დასცქეროდა წყალს, ადიდებულსა,
 როგორ მოხტოდა ზვირთი ზვირთზედა,
 ისროდა ტალღებს, აღქაფებულსა!
 ე, ეგერ, თევზნი როგორა ხტიან,
 მზისა სხივებზე ვერცხლივით ბრწყინვენ
 და სწრაფ სიღრმეში იმალებიან,
 თითქო მოხუცსაც ჩასვლას ურჩევენ
 იქ, სადაც მისთვის დაგებულია
 წვრილი ქვიშა და ბალახი რბილი;
 მყუდრო ცხოვრება სად დაცულია,
 ისმის მხოლოდ წყლის „ნანინა“ ტკბილი;
 სადაც ბედკრულსა ვერ შეაწუხებს
 ამ სოფლის მკაცრი უსამართლობა,
 „მშია“-ო ბავშვი ვერ დაუძახებს,
 მოსვენებული ექნება გრძნობა!..

XII

„ღმერთო, შეუნდე ჩემს საწყალს სულსა,
 შეუნდე ცოდვა, ეს საშინელი!
 რა ექნა?.. არ ძალუძს მეტი სუსტ გულსა
 ითმინოს ტანჯვა, აუტანელი!“
 სთქვა უბედურმა, ზეცას შეჰხედა,
 ცრემლისა გუბე მოადგა თვალში,
 თავისს სოფლისკენ კვლავ გაიხედა
 და გადავარდნა უნდოდა წყალში,
 „ბაბუ, გამიშვი!“ როცა მოესმა
 მოულოდნელად და გულში მოხედა,
 ვითარცა ტყვია, საბრალოს ეს ხმა!..
 რა ექმნა ახლა, აღარ იცოდა?..

„გამიშვი, ბაბუ!.. მივალ სკოლაში,“
უთხრა კვლავ ბავშვმა: „დამაგვიანდა!..“
მისს პირზე ღიმმა იწყო თამაში
და გაშორდა ხილს... ბავშვი გაჰქანდა...
სკოლაში მიდის, რომ შეიძინოს
ცოდნა ავ-კარგის გამოცნობისა,
ტყვილად არავის დაეჩაგვრინოს,
ისწავლოს ზნე ამ წუთის სოფლისა...
ისწავლეთ, ყრმანო, ისწავლეთ კარგად,
ეგებ, თქვენ მაინც გიხსნასთ სწავლამა!“
წამოიძახა მოხუცმა და ღრმად
ამოიოხრა, თვალ ცრემლიანმა...

XIII

„ჩემს შვილი-შვილს-კი ვინლა ასწავლის?“
კვლავ ჰფიქრობს: „ეჰ, ის არ გაიზრდება!..
რომ გაიზარდოს, მაშინ ხომ საწყლის
უსაცოდვესი არვინ იქნება?..
არა, უსწავლელს მას ვერ დავტოვებ!
წავალ, მოვივლი მთელს ქვეყანასა,
შევევედრები ყველას, ვიმთხვოვრებ,
და არ მოვაკლებ იმას სწავლასა!..
შენ მიწინამძღვრე, ძლიერო ღმერთო,
შენ შემეწიე მთხოველს, საწყალსა!“
დაიძახა, ტკბილს ფიქრში გაერთო
და მიაშურა ბატონის სახლსა...
დიდი ხანია მისს სუსტ ფეხებსა
ასე თამამად არ გაუვლიათ;
დიდი ხანია იმისს თვალებსა
ასეთი ბრწყინვა არ დაუწყიათ;

დიდი ხანია მთელი არსება
მისი ასე არ აღფრთოვნებულა,
რწმენა, იმედი და სასოება
მასში ასე არ შეერთებულა;
დიდი ხანია, რომ ამისთანა
გრძნობა მას აღარ მიჰკარებია;
დიდი ხანია მთელი ქვეყანა
იმას ასე არ შეჰყვარებია!..

XIV

აი, მიდის ის სასახლისკენა;
მიდის... მივიდა... ჩუ, ეს ვინ არი
ახალგაზრდა რომ მოდის მისკენა,
ხელში თოხითა, პირმოცინარი?
„ღმერთო, რას ვხედავ? ბატონიშვილს ჰგავს!..
როგორ გაზრდილა, გაკეთებულა!..
მაგრამ მისი ხელში თოხი რას ნიშნავს?
ნუთუ ის მუშად გადაქცეულა?!.“
ჰფიქრობს მოხუცი და დაშტერებით
მისჩერებია ყმაწვილს, მომავალს...
ისიც მოვიდა და მოწიწებით
ორივ ერთმანეთს აძლევენ სალამს...

—:—

...„ღვთისგან ნაკურთხი და დალოცვილი
იყოს ის სწავლა და განათლება,
რომელმაც მხეცის ბატონის შვილი
კაცად გარდაქმნა და შებრალება
ასწავლა მათი, ვინც ტანჯულია,
ვისიცა ოფლით, ცრემლით და სისხლით

ეს დედამიწა მთლად მორწყულია,
მაგრამ მაინც კვლავ ჰკედება სიმშლით!“
ცოტა ხნის შემდეგ შინ მიმავალი
ჩვენი მოხუცი ასე ფიქრობდა
და წარსულს, მწარეს, რომ მომავალი
ტკბილი შესცვლიდა, ჰგრძნობდა, ჰხარობდა!..

1888 წ.

I

გათენდა და მზემ ქვეყანას
უხვად მოჰფინა სხივები;
გამოიღვიძა ბუნებამ,
გაცოცხლდა ტყე და მინდვრები;
სუყველგან მოძრაობაა,
სიცოცხლე სდულს და გადმოდის.
ხოლო რას ნიშნავს, რომ კაცის
ხმა არსაიდან არ მოდის?
რას ნიშნავს, რომ ამ მინდვრებში
არ ისმის მუშაკთ ლილინი,
ან პაწაწინა მწყემსების
სიცილ-ხარხარი, კიჟინი?
ნუთუ არ არის აქ ახლოს
სოფელი გაშენებული;
ნუთუ ეს მხარე ასეა
სრულებით მივიწყებული?
მაშ, რაა, ეგერ რომ მოსჩანს
გორაზე, კობტადა მდგარი,
თეთრად, ხეების შუა გულს,
თუ არ სასოფლო საყდარი?
რა არის, თუ არ სახლები,
იქვე რომ ჩამწყვრივებულან?
მაშ, სად არიან პატრონნი,
აქედან რისთვის წასულან?..

II

დიდი ხანია, შაჰაბაზ
რომ საქართველოს აოხრებს;
სადაც-კი მივა: აყენებს
სისხლის ღვარსა და მკვდართ გორებს;
მთლად გადმოთელა კახეთი,
მოადგა ქართლის საზღვარსა;
მცხოვრებნიც მთაში გარბიან,
სტოვებენ სახლსა და კარსა!
აი, ეს არის მიზეზი,
რომ არ სჩანს ადამიანი
ახლა ამ არე-მარეში,
თუმცა დილაა მზიანი!

III

ჩუ, ეს ვინ არის, რომ მოსჩანს
საყდართან, 'შავით მოსილი?...
— მონაზონია; ლოცულობს
მხურვალედ მუხლ-მოდრეკ-ლი...

IV

„არა, არ წავალ, არ გავექცევი
წმინდა გიორგის და სამშობლოსო;
რაც ღმერთს სურს ჩემთვის, აქ დამემართოს,
ჩემის ჭფარველის მოვკვდე ახლოსო!“
სთქვა მონაზონმა და აღარ გაჰყვა
გასახიზნავად თავისიანებს,
დარჩა სენაკში. მას აქეთია
ღვთის ვედრებაში ათენ-ალამებს:

ლოცულობს დღისით, ლოცულობს ღამით
და როცა ლოცვით დაიქანცება,
ღონე მიხდილი, იქვე საყდრის წინ
მიეგდება და დაეძინება.
მაშინ მძინარეს თვით მაცხოვარი
ხელში გვირგვინით თვალწინ უდგება
და ეუბნება, რომ ის გვირგვინი
მოწამეობის მისი იქნება!..

V

ჩუ, ლოცვა რად მიატოვა
და ადგა, აღელვებული?
ეს ვინ მისულა იმასთან
და უმზერს, გაკვირვებული?..
—ეს თათარია; აქ, ახლოს
დაწანწალებდა, წყეული
და, ეკლესია რომ ნახა,
მოვიდა გახარებული:
უნდოდა მისი გაძარცვა,
მაგრამ უეცრად მტარვალ
მოჰხიბლა მონაზვნის ნახვამ
და სდგას მის ეშხით დამთვრალი!..

VI

მონაზონი.

რადას უყურებ, გაშტერებული?
რად არ მიმართავ ბარემ. მახვილსა
და არ მომისპობ მწარე სიცოცხლეს?
ხომ ხედავ, მზად ვარ, ველი სიკვდილსა?..

თათარი.

არა, სიკვდილსა ნუ ელი ჩემგან,
ჩემო ლამაზო...

მონაზონი.

მაშ, გამეცალე!

თათარი

რას ამბობ?! შენებრ მშვენიერებას
ვერ მოვშორდები ჰე ასე მალე!
არა, წარმტაცო სულის და გულის,
უნდა დამატკბო ჯერ სიყვარულით!
შენი ნახვა თვით დიდებულ შაჰსაც
აღუფრთოვნებდა გულს სიხარულით!..

წამოიძახა და მიიწია
თავის მსხვერპლისკენ, გაშმაგებულმა;
მაგრამ ქალი სწრაფ განზე გაუხტა
და შეხედა ცას, ათრთოლებულმა...

თათარი.

ოჰ, კმარა, კმარა!.. ჩემი ხარ, ტურფავ,
და რაღად ასხამ შხამს სიტკბოებას?
ხომ იცი, ძალით დაგიმორჩილებ,
თუ არ დამყვები შენ თვითონ ნებას?..

მონაზონი.

ვაჟკაცის საქმე ბრძოლის ველია,
თავის სწორებთან ომი, მეღვარი,

და არა ჩემებრ სუსტის ქმნილების
ხელში ჩაგდება და საზიზღარი
წვალება მისი! შენც ვაჟკაცი ხარ
და ნუთუ ჩემზედ იხმარ ძალასა?
არა, არა, შენ ამას არ იზამ;
მოიგონებ შენს დედას ან დასა,
პატივს სცემ იმათ წმინდა სიყვარულს
და ყურად იღებ ჩემს ვედრებასა!..

თათარი.

რას ამბობ ერთი! ჩემთვის შენ ჯილდოდ
მოუგზავნიხარ თვით განგებასა
და გიჟი ვარ, რომ ტყვილად დავკარგავ
მე ამისთანა კარგ შემთხვევასა?

VII

სწუხს მონაზონი და იტანჯება!
როდესაც მარტო ის აქ რჩებოდა,
ელოდა სიკვდილს და არ ეგონა,
თუ ამ ყოფაში ჩავარდებოდა!..
სწუხს მონაზონი და იტანჯება!
მაგრამ ეს რაა, რომ იხატება
მისს სახეზედა კმაყოფილება?
ნუ თუ სურს ბედის დამორჩილება?..

VIII

მონაზონი.

თუ დამეხსნები, სამაგიეროდ
წამალსა მოგცემ მე იმისთანას,

რომ არ შეეძლოს არა იარაღს
მოეკაროს შენს სხეულს და დასკრას...
შენ თვითონ იცი, რად ეღირება
ის მეომრისათვის? ვსწუხვარ, რომ ჩვენს მტერს
უნდა მოგმადლო ასეთი ძალა,
მაგრამ წაიღე, თუ არ მახლავს ხელს!

თათარი.

ჰო, კარგი, კარგი, სხვა მოატყუე,
მე სამასხაროდ არა მცალია!
განა გიყი ვარ, რომ დაგიჯერო,
რასაც შენ ამბობ, რომ მართალია?

მონაზონი.

გსურს, გამოსცადე! ძნელი არ არი
ამის გამოცდა...

სდუმდა თათარი

და ფიქრს მიეცა: „ეგების, მართალს
ამბობს და მომცეს, რა შენაღვლება!
თვითონ ხომ მაინც ჩემია, ჩემს ბრწყალს
ასე აღვილად ვერ გადურჩება.“

თათარი.

კარგი მომეცი, მაშ, ეგ წამალი!..
თუ მართალს ამბობ, ხელს აღარ გახლებ,
მაგრამ უნდა-კი საქმით დავრწმუნდე,
ცარიელს სიტყვას ვერ დავუჯერებ.

მონაზონი.

აი, ეხლავე!..

მუხლ-მოდრეკილი

დგას მონაზონი და უკანასკნელს
ამბობს ლოცვასა: „ნუ დამსჯი, ღმერთო,
ტყუილისთვისო...“ აფრქვევს ცხარე ცრემლს
და დგება ზეზე... მიდის თათართან,
რაღაც ბალახი ხელში უჭირავს...
სულ განაბული იცდის მტარვალი,
სახე უცინის, თვალი უბრწყინავს...

მონაზონი.

აი, ამ ბალახს ხომ ხედავ?

თათარი.

მერე?..

მონაზონი.

გულში ჩავიდებ, შენ-კი ეგ ხმალი
მაგრად დამკარი და, თუ ვერ დამკერ,
ხომ დაიჯერებ, რომ ვარ მართალი?..

IX

აი, იელვა მახვილმა,
მზეზედა გაიბჟყვრილა;
დაეცა გულსა ქალისას,
გააპო, გაისრილა;
წაიქცა სუსტი კმნილება,
სისხლმა დაიწყო თქრიალი...
„გმადლობ შენ, ღმერთო, რომ მიხსენ!“
სთქვა მონაზონმა და თვალი

დახუჭა საუკუნოდა.
დააჩნდა ღიმი სიამის:
იცის, რომ დაიმსახურა
წმინდა გვირგვინი მოწამის!..

1891 წ. *)

*) დაბეჭდილია გაზეთ „ივერიის“ სააღდგომო №-ში 28
მარტს 1892 წლისა.

კმირი დედა.

I

მაღალ კოშკზე გადმომდგარა
მწუხარებით საესე ქალი;
ხელით შუბლი დაუჩრდილავს,
მიუბყრია გზისკენ თვალი
და ლოცულობს: „ღვთის-მშობელო,
შენ გავედრებ ჩემს ერთ შვილსო;
ნუ მოაკლებ მფარველობას
ნუ მომასწრებ მისს სიკვდილსო!“
ლოცულობს და დაკვირვებით
ისევ გზისკენ იყურება;
მაგრამ ვერა, ვერსად ხედავს,
ვისიც ნახვა ენატრება!..

II

საზარელი ხმა გაისმა,
რომ მტრის ჯარი ჩვენ სოფლებსო
მოსდებია, ვით კალია,
და უწყალოდ აოხრებსო!
დედამაც მტრის განსადევნად
გაისტუმრა იმ წამს შვილი;
მას აქეთ კოშკს არ შორდება,
დაავიწყდა ქამა, ძილი
და უყურებს, როდის ნახავს
მას ბრძოლიდან დაბრუნებულს
და მიიკრავს გულზე ძვირფას,
სასახელოდ გამარჯვებულს!
დამარცხება და. სიცოცხლე

ვერც-კი წარმოუდგენია:
დამარცხებულ შვილის ნახვას,
მკვდარი ნახოს, ურჩევნია!

III

ჩუ, აგერ ძლივს მოჰკრა თვალი
ქალმა გზაზე შავს წერტილსა;
დააცქერდა და დარწმუნდა,
რომ მომავალს ხედავს შვილსა;
დარწმუნდა და გამოუთქმელ
სიხარულით გაიმსჭვალა,
მაგრამ, ვაი, რომ ეს გრძნობა
მალე ტანჯვად შეეცვალა,
რადგან მიხვდა, რომ ის ნახა,
რასაც სულ არ მოელოდა:
მისი შვილი თავისს რაზმით,
სჩანდა, მტრის წინ გამორბოდა!..

IV

თითქო გაქვავებულაო,
სდგას დედა, ხმა გაკმენდილი,
და ვერ ამჩნევს, რომ მოადგა
კოშკის კარებს კიდევ შვილი...

შვილი.

დედა, დედა, მტერი მოგვდევს,
რატომ კარს არ აღებინებ?
ხომ ხედავ, ძლივს მოვალწიეთ
და რაღაზე გვალოდინებ?

მხოლოდ ახლა გამოერკვა
მწარ ფიქრებში მყოფი დედა
და იმედის გამცრუებელს
საყვედურით გადმოხედა.

დედა.

შვილო, რაზე შემარცხინე,
მომიკიდე ცეცხლი, მწვავი?
მტერი მოგდევს და შენ მორბი,
რომ აქ შეაფარო თავი?!

შვილი.

ერთი ასსა ხომ ვერ დასძლევს
და ტყუილად თავს შეაკლავს?!
დაქრილი ვარ, დაქრილია
თითქმის ყველა, ვინც მე მახლავს,
მტრის ჯარი-კი ურიცხვია,
ხელში ცოცხლად ჩაგვიგდებენ,
სჯობს ამ კოშკში გავუმაგრდეთ:
აქ ვერაფერს დაგვაკლებენ!

დედა.

გასწი უკან!.. რას მიქვია
დამარცხება და სიცოცხლე?
სანამ პირში სული გიდვას,
იდექ მტრის წინ და იბრძოლე!

შვილი.

ამ ხელით?!.

სთქვა და ასწია:

სისხლმა იწყო ძირს თქრიალი,
მაგრამ დედამ მოარიდა
ამ სანახავს უცებ თვალი...

დედა.

კარგი, დარჩი, მე-კი წავალ
და, ვიდრემდის მიძგერს გული,
შენსავით არ მოვაშურებ
სახლს, მტრისაგან დაძლეული!..

ასე უთხრა, ძირს ჩავიდა,
შეჯდა ცხენზე, იძრო ხმალი,
დაიძახა: „უკან მომყევს,
ვისაც კიდევ აქვსო ძალი!“
და გაჰკურცხლა, რომ იბოვოს
გამარჯვება ან სიკვდილი...
შერცხვა და თან გაჰყვა უკან
დედას თავისს რაზმით შვილი...

V

მალე მტერიც მოახლოვდა
და მოზვავდა, ვით ღრუბელი...
გმირ დედისგან გამხნეებულთ
გამოიღეს ქართველთ ხელი;
დაერივნენ, ასტყდა ბრძოლა
საშინელი, შესაზარი...
მეომარის ქალის ნახვამ
მტრის ჯარს დასცა შიშის ზარი,—
გადასწყვიტეს: „ანგელოზი
ეხმარებათ ქართველებსო

და უბრალო მომაკედაფი
მათთან ბრძოლას ვერ შესძლებსო.“

და, დამფრთხალნი, უკუ იქცნენ,
გამარჯვება დარჩათ ჩვენებს!..

ღმერთო, ღმერთო, გვედრით, კვლავაც
ნუ მოგვაკლებ ამ გვარ დედებს!..

1896 წ.

0853-565650.

ღრუბლები და მთვარე.

ერთხელ ღრუბელთ გადასწყვეტეს,
 დააბნელონ ბაღრი მთვარე
 (სჩანს, შეშურდათ მის სიტურფე
 სინაზე და სინარნარე!);
 შეიკრიბნენ ყველა ერთად,
 შეიკუმშნენ, მთლად გაშავდნენ
 და, მიმავალს თავისს გზაზე,
 ღამის მნათობს მედგრად დახედნენ;
 მაგრამ მთვარემ არც შეჰხედა,
 სწრაფ გასცურა ის ადგილი
 და დასტოვა ღრუბელთ გროვა,
 პირში ჩალა გამოივლილი;
 გასცურა და ქვეყანასა
 მან ნათელი კვლავ მოჰფინა,
 ღამის მეხრის და მგზავრის გულს
 სიხარული აგრძნობინა;
 ავ ღრუბლებს-კი საიდანღაც
 მძლავრმა ქარმა დაუბერა,
 ცხრა მთას იქით გადაჰფანტა,
 ერთ წამსაც არ გააჩერა!..

მუდო (თხუნელა) და ხვლიკი.

ერთხელ მუდოს, ამომძვრალსა
მიწიდან მზემ დააცხუნა;
არ იამა უჩვევს; პირი
ხვრელისაკენ გაიბრუნა
და სთქვა: „მიკვირს, სულიერი
და უსულო მზის სხივებსო
რად შეჰნატრის, ნეტა მათში
სასარგებლოს რას ჰპოვებსო?
მე მზეში კარგს ვერას ვხედავ,
თუნდაც სულ ნუ იქნებაო;
მიკვირს, ან სხვას რას უკეთებს,
ვის, ან რისთვის სჭირდებაო?—
გაიგონა ეს სიტყვები
ხვლიკმა, მყოფმა იქვე ახლოს,
და მიუგო: „მზისა ფასი
რა გესმისო უსინათლოს?..
გასწი, გასწი, ბრმავე, მიწაში
და იქ დასტკბი სიბნელითო,
ჩვენ-კი გვინდა, მზეს ვუყუროთ
და ვსტკბებოდეთ სინათლითო!..
გასწი, მაგრამ ეს იცოდე,
რომ ყველას მზე გვაცოცხლებსო;
თუმც აგრე გძულს, უიმისოდ
გააფშეკდი შენც ფეხებსო!..“

ყინული.

ერთ ზამთრის დილას პატარა
ბავშმა ნახა, რომ ყინული
მზეზე ბრჭყვიალებს, საწვიმარ
ლარზედა ჩამოკიდული,
და უთხრა დედას სიამით:
„დედილო, გენაცვალეო,
ეგერ ალმასი ჰკიდია
და ჩამომიღე მალეო.“
— „მოიცა, შვილო“. სთქვა დედამ:
„მზე კარგად ამოვიდესო
და მაშინ ნახე, შენს ალმასს
აბა რა მოუვიდესო!..“

მართლაც, გათბა დღე თუ არა,
წვეთა დაიწყო ყინულმა
და ისევ დედას მიმართა
პატარამ გაკვირვებულმა:
— „უიმე, დედა, შეჰხედე,
მოსწვეთავს, წყლად ქცეულიო!“
— „რად გიკვირს, შვილო? დამდნარა, —
თოვლია, გაყინულიო!“
— „მე-კი ალმასი მეგონა
ისე რომ ბრჭყვიალებდაო, —
სთქვა გულდაწყვეტით პატარამ:
„და მისთვის მახარებდაო,“
დედამ მიუგო: „ჰო, ხშირად
გვატყუებს გარეგნობაო;
მიტომაც არის საჭირო
დაკვირვება და ცნობაო!..“

ვერხვი.

ერთს დაბურულსა, ხშირს ტყეში
ლამაზი ვერხვი ჰხარობდა
და, უმადური ხვედრისა,
დღე მუდამ ასე ამბობდა:
„რა არის ჩემი სიცოცხლე,
ვერ ამომითქვამს სულიო:
ვეება ხეებისგან ვარ
შეკრული, შეხუთულიო;
მე უნდა ვიყო მარტოკა
ტრიალს მინდორზე მდგარიო,
რომ თავისუფლად ჩემს ფოთლებს
აფრიალებდეს ქარიო!..“
შესრულდა მისი წადილი:
ერთხელ მოვიდნენ გლეხები
და მოსპრეს ყველა, რაც იყო
იმ ტყეში, დიდი ხეები.
იამა ვერხვსა, რომ ნახა,
სურვილი აღსრულებია,
მაგრამ ეს სიამოვნება
დიდხანს არ გაგრძელებია:
დაჰბერა ქარმა ძლიერად,
ასტყდა გრიგალი, საზარი,
შეინძრა ცა და ქვეყანა

შიწამ დაიწყო ზანზარი,
და ველარ გასძლო, დასუსტდა
ვერხვი, შთენილი ობლადა
და ამოსთხარა გრიგალმა
ძირიან-ფესვიანადა!
მაშინ-კი იგრძნო საბრალომ,
რომ, კვლავ ხეებში მდგარიყო,
ასე არ მოუვიდოდა,
მაგრამ გვიანი-ლა იყო!..

ბავშვები და მზე.

დედამ, შვილების ოთახში
ერთს მშვენიერს დღეს შესულმა,
ნახა, რომ ბნელა და ბავშვებს
მიმართა, გაკვირვებულმა:
„რისთვის აბნელებთ ამ ოთახს,
თქვენ გენაცვალოსთ დედამ?
დღეის მზეს კაცი დაჰკარგავს?..
რად არ აჰხადეთ ფარდამ?“
უფროსმა ბავშვმა მიუგო:
„ჩვენ განგებ არ ვხდით იმასო,
რადგან შემოაქვსთ ოთახში
მტვერი სხივებსა მზისასო!..“
— „სტყუედებით!“ უთხრა მათ დედამ:
„მტვერი ოთახში არიო
და სიბნელეში იმაღვის
თვალისთვის უჩინარიო;
მხოლოდ როდესაც მოხვდება
მზის სხივი, გამოჩნდებაო
და ჩვენც ვგებულობთ, რომ ოთახს
გაწმენდა ეჭირვებაო!..“

სწავლაც იგივე მზე არის:
სადაც თავისს შუქს მიაფენს,
თუ სადმე იმალებოდა
სიავე რამე, მყის აჩენს;
მაგრამ, ბავშვების არ იყოს,
უგუნურები ჰფიქრობენ,
რომ სწავლას მოაქვს სიავე
და მისს შეზღუდვას ცდილობენ!

ჯაფარა (ჩხიკვი).

ერთხელ პატარას, რომელსაც
სახლში გაზრდილი ჯაფარა
ჰყავდა და ძლიურ უყვარდა,
ბაბუამ შაშვიც მოჰგვარა.
ბავშმა სთქვა: „აბა რად მინდა
ულამაზო და შავიო?
არ ჰგავს ჯაფარას!.. ამისთვის
ღირს, შევიწუხო თავიო?“
მაგრამ დაიწყო თუ არა
შაშვმა ტკბილის ხმით გალობა,
ბავში განეცეფრდა, იამა,
უთხრა ბაბუას მადლობა
და მერე თვისი ჯაფარა
ალარც-კი მოჰგონებია;
მოჰხიბლა შაშვის გალობამ
და მას არ მოჰშორებია.
ჯაფარა ძლიერ გაჯავრდა:
„როგორ ამაღეს ხელიო;
თუ მინდა, მე ვერ ვიქნები
მისთანა მგალობელიო?“
და, მართლაც, ერთხელ, როდესაც
შაშვი უსტვენდა, გალობდა
ლა ყველას, ღიდს და პატარას,
საამო ხმებით ატკობდა,
ჩხიკვმაც დაიწყო ხმა მალლა
წივილ-ქყივილი, ჩხავილი...
„ჩუ, ჩუ, გაჩუმდი!“ შეიქნა
ყოველის მხრიდან ძახილი,

მაგრამ ის მაინც არ დასცხრა...
„რა ჯიუტია, ავიო;
სჯობს, წაიყვანოთ აქედან,
თორემ დაფრთხება შაშვიო!“
სთქვა ბაბუამ და პატრონმაც
ძოძულებული ჯაფარა
წაიყვანა და გადიას
სამოახლოში მიჰგვარა...

კრუზო.

როგორც ყველა ფინია,
დიდგული, თავმომწონე
იყო კრუზო, თუმც სულაც
არ შესწევდა ძალ-ღონე;
იმის ყეფას და წკავ-წკავს
არ ჰქონდა დასასრული,
ხან ვის მივიარდებოდა,
ხან ვის გაანჩხლებული!
ერთხელ თვალი მოჰკრა მან,
ეზოს გარედ გასულმა,
უცხო ნაგაზს და ყეფა
დაუწყო, გულ-მოსულმა;
ძაღლმა ჯერ ხმა არ გასცა,
როგორც სუსტს, მოუთმინა,
მაგრამ მერე გაბრაზდა
და ისეთი უკბინა,
რომ დიდხანს ეგდო კრუზო
უგონოდ და, ცოცხალი
თუმც გადარჩა. დაკოქლდა
სამუდამოდ საწყალი!...

ბაყაყი.

ერთხელ ბაყაყი ტბის პირად
იჯდა და მზეზე თბებოდა;
უეცრად ირემს შეჰხედა,
რომელიც მისკენ მორბოდა,
და ჰკითხა: „რა ამბავია,
ძმობილო, სად იყავიო?“..

— „მონადირენი მომდევნენ,
მსურს დავაღწიო თავიო“,
უთხრა ირემმა და ტყისკენ
გაჰქანდა, გამალებული;
ბაყაყიც მაშინვე ტბაში
გადეშვა, შეშინებული,
და მორთო მალლა ყიყინი:
„ვაი ნადირთა ბრალიო?
ერთს წუთსაც არ გვასვენებენ;
სად არის სამართალიო?“

— „ხა, ხა, ხა, ხა, ხა!.. ნუ თუ შენც
ნადირად მოგაქვს თავიო?
შენგან აბა ვის რა უნდა:
ხორცი, ქონი, თუ ტყავიო?“
დასძახა ხიდან კაჰკაჰმა:
„გაჩუმდი, რა გაუვირებსო?
ბაყაყს ვინ გამოგიდგება?
ირემს მოსდევნ, ირემსო!...“

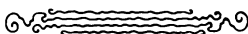
არწივი და კველი.

მაღალ კლდეზე მჯდარ არწივს
 მიუახლოვდა გველი
 და უთხრა თავმომწონედ:
 აქ მოსვლა მეც შეეძელი,
 თუმცა, შენსავით, ფრთები
 არ მასხია, ხედავო?..“
 ფრინველთა მეფემ ზიზლით
 უპასუხა: „ბედშავო,
 განსხვავება ის არის,
 რომ მე ამოვფრინდიო
 და შენ... შენ-კი მუცელზე
 ცოცვით ამოხოხდიო!“
 უპასუხა და წამსვე
 მძლავრი ფრთები გაშალა,
 მაღლა-მაღლა აფრინდა,
 ღრუბლებში მიიმაღა;
 გველმა-კი, შერცხვენილმა,
 ერთ სანს შურით უყურა
 და კვლავ ძირს ჩასრიალდა,—
 თავისს ხერგელს მიაშურა!...

ბატები.

წყლისა პირად ტკბილად მთვლემ ბატთ,
სიმსუქნისგან დადინჯებულთ,
შეჰქნეს უცებ ხმაურობა,
ცისკენ კისრებ წაგრძელებულთ;
თან გარბიან და ფრთებს შლიან,
გასაფრენად იწევიან,
მაგრამ, ვაი, რომ სიმძიმეს
თავისას ვერ ერევიან!
იქ კი, მალლა, ღრუბლებს ახლო,
გარეულის ბატებისა
გუნდი მოსჩანს, თუმც გახმდრების,
მაგრამ თავისუფლებისა,
და მათი ხმა სძგერს ჰაერში,
თითქო ზარის წკრიალია,
თუმცა კენესა-გმინვასა ჰგავს,
მაგრამ თავისუფალია!..
ესენიცა მისთვის შფოთვენ
და ქვეყანას აყრუებენ,
რომ შორს, ცაში, თავისუფლად
მიმფრინავ გუნდს უყურებენ!
შური ისმის ამ ყვირილში:
მათ შურთ გარეულებისა
ძმების ბედი, თუმც გამხმდრების,
მაგრამ თავისუფლებისა!..

ლომი და მელა.

ერთხელ მელამ ნახა, ლომი
თავისს ლეკვსა რომ ართობდა;
მასთან ერთად მხიარულად
თამაშობდა, ნაგარდობდა
და მიმართა: „ნადირთ მეფევ,
ყოველისფრით სრული ხარო;
ვით შეშვენის ხელმწიფესა,
მართლაც ყველას გვჯობიხარო;
მხოლოდ მიკვირს, ერთ რამეში
რომ გჯობივართ მელებიო:
შენ გყავს მხოლოდ თითო ლეკვი,
ჩვენ-კი ბევრი შვილებიო!“

გაეცინა ლომს და უთხრა:
„თვისი ხვედრი აქვს ყველასო, —
მე ერთს ლომს ვზრდი წელიწადში
და თქვენ, თქვენ-კი ბევრ მელასო!...“

ქორეპიტორული შეცდომები,

რომელთა გასწორებაც აუცილებელი საჭიროებაა, რადგან, უმეტეს შემთხვევაში, ან აზრია დამახინჯებული, ან ლექსთა წყობა.

გვ.	სტრ.	დაბეჭდილია:	უნდა იყოს:
11	15	მის	ხის
21	11	ცოცხლებშია	ცოცხლებში
23	6	მგობარი	მეგობარო
24	5	კაცზედაც	კაჟზედაც
26	9	ტაჯვაზე უგურთა	ტანჯვაზე უგურთა
28	24	მოგვხედება	მოგხედება
29	22	ნაწერიტაც	ნაწურითაც
30	9	პატიოსნება	პატიოსნება
31	9	ნაზი პანგები	მისი პანგები
32	18	სინდისი	სინიდისი
35	13	ამხანაგთან	ამხანაგთაგან
38	21	მასთან	მათთან
40	19	ბაღლიც	ძაღლიც
52	4	ვიძახით	ვიძახი
53	16	დედუბში	დედებში
64	9	თანაუგრძნობდით	თანავუგრძნობდით
78	13	გვავიწყდები	გვავიწყდება
79	8	გვედრი	გვედრი
80	2	თავისს	თვისს
80	26	ქართველს	ქართველსა
88	18	არსების	არსებას
95	1	8194	1894
95	9	თუნდატც	თუნდაც
96	2	უარყოფილო	უარყოფილი
98	19	ტკმბლი	ტკბილი
101	13	რომლიტათ	რომლითაც
101	15	მონებრივი	გონებრივი
102	17	ყოფილვიყავი	ყოფილიყავი
104	9	უგზო-უქვალოდ	უგზო-უქვალოდ
105	14	მეკმნებოდა	მეკნებოდა

114	8	დასტრილებთ	დასტრიალებთ
116	22	თვალსაჩინო	თვალისჩინო
120	2	გულ-შხამიანი	გესლ-შხამიანი
140	21	მამა-შვილთა	მამამ შვილთა
145	10	სიზმრების	სიზმრების
145	13	დიუყენე	დაუყენე
148	4	დიდებულს	დიდებულ
153	15	შემკობია	შემმკობია
157	6	სიყვარულსა	სიხარულსა
159	15	ალერსს	ალერსსა
163	15	შემოუსხდეთ	შემოვუსხდეთ
163	16	დაუგდოთ	დაუგდოთ
164	24	სრულიათაც	სრულიადაც
166	28	გულს	გულსა
168	7	ალერს	ალერსს
172	16	თითო	თითქო
174	16	მბრწყინავ,	მბრწყინავ
178	11	ყველასა	ყველას
184	26	მადლობის	მადლობას
188	7	რომ-ქედ, მოხრილი	რომ ქედმოხრილი
192	16	მყუდროება	მყუდროებაა
192	17	შფოთავი	მშფოთავი
195	30	მწხვერპლსა	მსხვერპლსა
196	14	ლაიწვევლით	დაიწვევლით
197	16	მშფოთავი	მშფოთავი
202	16	ქალთა	ძალთა
205	20	მოსპოთ-ლა	მოსპობთ-ლა
207	12	მახარებელი	მახარობელი
209	2	ავსილიყო	ავსილი იყო
209	7	გულს	გულსა
209	15	დიდი	დიადი
209	16	სიბერე	სიბერეს
209	24	შუბლს-კი	შუბლსა-კი
216	13	აუდგა	დაუდგა
220	2	ტაჯვად	ტანჯვად
234	26	ძვირფას	ძვირფასს

სარჩევი

ლირიკა :

1885 წ. — სადღეგრძელო	5
„დაღამდა... არსით ხმა აღარ ისმის“.	6
1886 წ. — ყმაწვილი და მგოსანი	7
აკვანი და კუბო	11
კ — ს	12
მტარვალს	13
1887 წ. — მგოსანი	14
სიყვარული	15
ლერმონტოვიდან (I—II)	16
შავ ზღვას	18
„ცხრამეტთა წელთა“	19
26 ოქტომბერი 1887 წ.	21
ჩემ სურათზედ	22
1888 წ. — მეგობარს (კიტა აბაშიძეს)	23
გაშოცანა-აკროსტიხები (I—II)	24
„დანიშნულ მიზნისკენ“	25
ნადსონიდან (I—III)	26
„მოწმენდილს ცაზე“	28
ქალს.	29
მეგობარს (კიტა აბაშიძეს)	30

	„ბუნებაჲ რისთვის დაღონებულხარ“	31
1889 წ. —	მუშა	32.
	ჩემი სიმღერა	33
	ორი შეხვედრა	34
	ჩემი სურვილი	35.
	დ. ყ—ს სიკვდილის გამო	36
	ორი მონოლოგი	37
	მათხოვარი	40.
1890 წ. —	მელამურა	41
	„როს სერზე მდგარი“	42.
	„დაე „ნანიანა“ ხალხს მათ უმღერონ“	43.
	მთის წყარო	44.
	სალამი	46.
	„იგი კვდებოდა“	47
	ვ. ჰიუგოდან	48
	მკურნალს	49.
	ბაირონიდან	50
	„შემოდგომის სუსხმა დაჰკრა“ .	55
1891 წ. —	„ცას გადაჰკვრია ღრუბელი“	57.
	ლოცვა	58.
	სამი მწუხარება	59.
	სიკვდილს	60
	მფარველი ანგელოზი	61.
	ზვირთები და კლდე	62.
	მამია გურიელის სიკვდილის გამო .	64
	პრომეთეოსს	65.
	ხუთი სურათი	66
	ცრემლები	70
1892 წ. —	პოეტი	71.
	სამშობლოს	72.
	მ — ს	73
	მეგრელთა მიმართ	74
	„აღარსით ისმის“.	75
1893 წ. —	მწარე ფიქრები	77.
	კალამს	79.
	ნ. ბარათაშვილს	80.

„მოდის, მოშუის, მოღელავს“	82
მუსიკა	83
ორი დედა .	84
გაზაფხული	85
ჩემი სიმღერა	86
ჩემი მუზა	87
„პიყვარს მისი მე კისკისი“ .	88
სატრფოს	89
გაზაფხულის მზეს	90
„გემი ზღვის ტალღებს აპობს, მისცურავს“.	91
„ერთი მილოცავს“	92
„ამბობენ, შეგვაწუხაო“ .	93
ჩემი სიყვარული .	94
1994 წ. — სამი ხმა .	95
ე. ნინოშვილს	96
მუზას	97
ქართველ დედის ლოცვა	98
ნუ თუ?	100
პასუხი .	101
სამშობლოს	102
„მინდა ვსაქვა რამე“ .	103
მოთქმა	104
სინანული .	105
პოეტს	106
26 ოქტომბერი 1894 წ.	107
ოლთისის ციხეს	108
სამშობლოს .	109
1895 — წ. მუზას .	111
კენესა .	112
მგოსანს .	113
შავი ღრუბლები .	114
ნუ, ნუ ატირებთ პაწაწას!	115
დედა და შვილი .	126
„შევეყურებ ცასა“	118
1896 წ. — აკაკის	119
„ქარი ჰქრის, ქარი გრიალებს“.	121

	„ღმერთო, რას ვხედავ?“	122
	ა — ს	123
	გოდება ტყვესი	124
	„გზაზე მყოფ წუმპე ტალახის“	125
	უდროოდ დაბერებული	126
	„ორბელიანის ნამხატვრო ნიჭი“	127
1897 წ. —	ბედკრული	128
	სიყვარულის ფილოსოფია	129
	ბაირონიდან	130
	შემოდგომის მელოდია	131
	ბედმწარეს	133
	მდინარის ჩურჩული	134
1898 წ. —	ტ — ს	135
	მკვდარი ჩიტი	136
	სიკბაბუკე	137
	გ. ქალადიდელის სიკვდილის გამო	139
	მეფე ირაკლი II-ს	140
	„ვნახე მოხუცი“	141
	ორი პასუხი	142
	ნატვრა	143
	ტ — ს (I—II)	144
1899 წ. —	ნანინა	145
	ძეგლი (პუშკინიდან)	146
	დიმიტრი ყიფიანს	147
	24 ოქტომბერი 1899 წ.	148
	პატარა სიმღერები (I—V)	149
1900 წ. —	მზის მოლოდინში	151
	სურათი	152
	პატარა სიმღერები (I—X)	153
1901 წ. —	გაზაფხული და საპყრობილე	157
	პატარა ქართველი	158
	ორი ვედრება	159
	პატარა სიმღერები (I—XVI)	160
1902 წ. —	გზაზე	166
	„ალა, არძა ვარ“	168
	მე და ის	171

	პასუხი	173
	საახალწლო ექსპრომტებიდან (I—XVI)	174
1903 წ. —	„ზღვის უფსკრულში მარხია“	178
	„კვლავ მოიღრუბლა ჩემი ცა“	179
	„ფიქრი ვის გავუზიარო“	180
1904 წ. —	წყარო	181
	პატარა სიმღერები (I—II)	182
	სალამი	183
1905 წ. —	ჩვენი თაობა	184
1906 წ. —	ნუგეში	185
	პრომეთეოსი	186
	„ხალხი ლაჩარი“	188
	„დიდხანს ვიყავით ჩუმადა“	189
	პატარა სიმღერები (I—II)	190
	საქართველო	191
1907 წ. —	მთას	192
1908 წ. —	ნაფიქრ-ნაგრძნობი	194
	ჩემი ტაძარი	195
	პატარა სიმღერები (I—II)	196
	აკაკის (I—II)	197
	შოთა და აკაკი	198
	სიკვდილი	199
	უტყვი-მეტყველი	201
	უზენაესი და ბუნების ძალნი	202
1909 წ. —	თოხიანი (მარკგამისა)	204
	შავი ყორანი	206
	ჩიტები	207
	ნიკოლოზ ბარათაშვილი და ილია ჭავჭავაძე	209

შოკეები :

1888 წ. —	განთიადი	213
1891 წ. —	მონაზონი	226
1896 წ. —	გმირი დედა	234

ი გ ა ვ - ნ ლ ა კ ნ ი :

1892 წ. — ღრუბლები და მთვარე .	241
მუდო (თხუნელა) და ხელიკი .	242
ყინული	243
ვერხვი	244
ბავშვები და მზე .	246
ჯაფარა (ჩხიკვი) .	247
1894 წ. — კრუზო	249
ბაყაყი	250
1902 წ. — არწივი და გველი .	251
ბატები	252
1908 წ. — ლომი და მგელი .	253
კორექტორული შეცდომები	255

